

FÖRSVARSBESLUT 2004

**FÖRSVARSBESLUTSPROCESSEN SETT UR ETT
KOMMUNALPOLITISKT PERSPEKTIV**

Gunilla Albinsson, Kerstin Arnesson

Försvarsbeslut 2004

Försvarsbeslutsprocessen sett ur ett kommunalpolitiskt perspektiv

**Gunilla Albinsson
Kerstin Arnesson**

April 2005

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Forskningsuppdraget.....	1
1.2 Rapportens disposition.....	1
1.3 Allmänt om politik och försvarsbeslut.....	1
2. Den politiska påverkansprocessen inför försvarsbeslutet 2004	2
2.1 Aktörer på central nivå.....	2
2.2 Aktörer på lokal nivå	4
3. Försvarsmakten i Sverige 2004	5
3.1 Försvarsmaktens organisation och verksamhet	5
3.2 Marinen	7
3.2.1 Marin verksamhet i Sverige.....	7
3.2.2 Marin verksamhet i Blekinge	8
4. Teoretiska utgångspunkter.....	11
5. Metod.....	13
5.1 Observationer	13
5.2 Intervjuer.....	15
5.3 Källor	16
6. Analys	16
6.1 Diskursanalys.....	16
6.2 Diskursanalys försvarsbeslutet.....	17
7. Resultat.....	18
7.1 Tiden från det att överbefälhavaren lämnar sitt underlag till dess att försvarspropositionen läggs fram.....	18
7.1.1 Februari 2004.....	18
7.1.2 Mars 2004	20
7.1.3 April 2004.....	23
7.1.4 Maj 2004.....	26
7.1.5 Juni 2004.....	27
7.1.6 Juli 2004	29
7.1.7 Augusti 2004.....	29
7.1.8 September 2004	30
7.1.9 Analys av tiden från det att överbefälhavaren lämnar sitt underlag till dess att försvarspropositionen läggs fram	36
7.2 Tiden från det att försvarspropositionen läggs fram till dess att riksdagen fattar beslut 15 december	38
7.2.1 Oktober 2004	38
7.2.2 November 2004	39
7.2.3 December 2004.....	40
7.2.4 Analys av tiden från det att försvarspropositionen läggs fram till dess att riksdagen fattar beslut 15 december.....	43
8. Rekonstruering av empirin och problematisering utifrån maktdiskurser	44

9. Slutdiskussion	47
--------------------------------	-----------

Referenser	49
-------------------------	-----------

Figurförteckning

Figur 1 Utgiftsområde 6 försvar samt beredskap mot sårbarhet. Politikerområde ”Totalförsvar” och politikerområde ”Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar”

Figur 2 Försvarsmaktens organisation

Figur 3 Försvarsmaktens totala budget för 2004 är 41,7 miljarder kronor

Figur 4 Anslag 6.1 för förbandsverksamhet och internationella insatser 2004 är 21,7 miljarder kronor

Figur 5 Anslag 6.2 för materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling 2004 är 20 miljarder kronor

Figur 6 Organisationskiss över Sydkustens marinbas

Figur 7 Tidsaxel – försvarsbeslutsprocessen 2004

Figur 8 Den politiska påverkansprocessen på central och lokal nivå

Tabeller

Tabell 1 Översikt över studiens observationer

Tabell 2 Översikt över studiens intervjupersoner

Bilagor

Bilaga A Ledamöter i Försvarsberedningen

Bilaga B Ledamöter i Försvarsutskottet

Bilaga C Regeringens särskilda arbetsgrupp (AgGRO)

Bilaga D Karlskrona kommuns försvarsbeslutsgrupp (Fb04)

Bilaga E Länsstyrelsen i Blekinges försvarsgrupp

Bilaga F Tidsaxel – försvarsbeslutsprocessen 2004

1. Inledning

1.1 Forskningsuppdraget

Inom det svenska försvaret pågår en av de största militära reformer som Sverige genomfört i modern tid. Från att ha varit ett invasionsförsvär ändras nu inriktningen mot ett rörligt, flexibelt insatsförsvär, som både kan försvara Sverige och medverka vid internationella insatser. I december 2004 fattade riksdagen ett beslut om Försvarsmaktens struktur under tiden 2005-2007. För Karlskronas del var beslutet av yttersta vikt, då det ger anvisningar om vilken verksamhet som skall bedrivas vid Sydkustens marinbas i Karlskrona.

Syftet med föreliggande studie är att fördjupa förståelsen för den påverkansprocess som ledde fram till försvarsbeslutet 2004 sett ur ett kommunalpolitiskt perspektiv. Studien omfattar tiden från det att överbefälhavare Håkan Syrén lämnade sitt underlag inför kommande försvarsbeslut till dess att riksdagen fattade beslut. De frågor som studien söker svar på är:

- Vilka hegemoniska diskurser respektive motdiskurser finns från det att överbefälhavaren lämnade sitt underlag i februari 2004 till dess att propositionen röstades igenom i riksdagen 15 december 2004?
- Hur uttrycks den politiska påverkansprocessen på lokal nivå?

Avsikten är inte att utvärdera vare sig aktörer eller resultatet av försvarsbeslutet utan att skapa förståelse för försvarsbeslutsprocessen. I fokus står den påverkansprocess som lokala aktörer är en del av med målsättning att bibehålla Sydkustens marinbas. Studien kan därmed sägas sluta där en egentligen utvärdering skulle ha börjat. Den del av försvarsbeslutsprocessen som berör Flygflottiljen i Kallinge inkluderas inte i denna studie.

1.2 Rapportens disposition

Studien inleds med en beskrivning av politik och försvarsbeslut samt den politiska påverkansprocessen inför försvarsbeslutet år 2004. Vidare presenteras försvarsmakten och marin verksamhet i Sverige. Därefter följer en precisering av studiens teoretiska utgångspunkter. Dessutom redogörs för studiens material, urval, avgränsningar samt de metoder som tillämpats. Resultatdelen behandlar tiden från det att överbefälhavaren Håkan Syrén lämnade sitt underlag inför kommande försvarsbeslut fram till dess att riksdagen fattade beslut om försvarspropositionen i december 2004. I det avslutande kapitlet rekonstrueras och analyseras empirin. Rapporten avslutas med en slutdiskussion.

1.3 Allmänt om politik och försvarsbeslut

Försvaret har tidigare varit ett dominerande utgiftsområde i statsbudgeten. De alltmer växande välfärdsutgifterna har emellertid drastiskt förändrat detta läge. Försvarsbeslut återkommer periodiskt vart fjärde år, något som har bidragit till en i det närmaste nationell uppslutning kring försvarets uppgifter, där förutsägbarhet, långsiktighet och djup översyn varit centralt. Men varje försvarsbeslut har också inneburit begränsad allmänpolitisk debatt och rigiditet. En allmän politisk ambition har varit att nå breda, försvarspolitiska uppgörelser. Denna strävan har också infriats och under 1980-talet rådde stor partipolitisk konsensus. Under den senaste femtonårsperioden har enigheten dock inte kunnat upprätthållas och regeringen har endast fått begränsat stöd från oppositionspartierna.

Signifikant för de återkommande försvarsbesluten är att de påverkas av krav på långa ledtider, exempelvis materialanskaffning och uppbyggnaden av komplexa vapensystem. Budgetmässigt arbetar Försvarsmakten därmed med parallella, men olika tidsaspekter, något

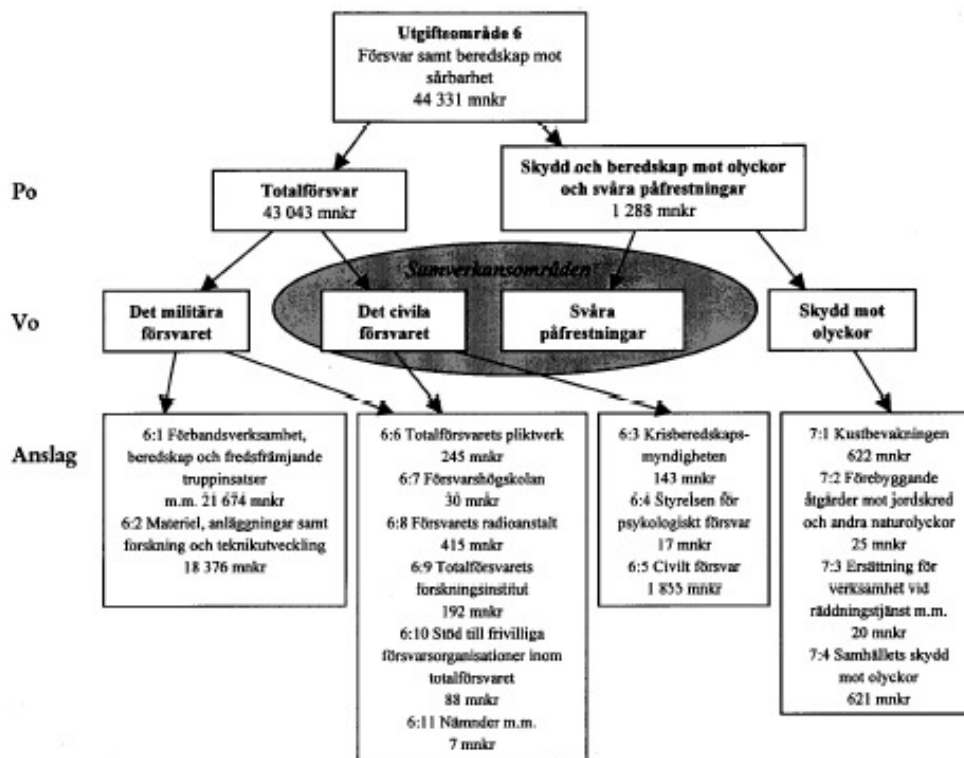
som ställer speciella krav på planeringsunderlaget. Varje försvarsbeslut måste även relateras till det säkerhetspolitiska läget samt nationella ekonomiska förutsättningar. Förändringar i det säkerhetspolitiska läget har givit upphov till två dikotoma perspektiv. Barometertanken betonar anpassningsförmågan. Enligt denna doktrin förväntas försvaret krympa eller expandera i förhållande till förändringar i omvärlden. Stabilitetstanken utgår från att den militära kapaciteten är konstant och därmed oberoende av yttre förändringar. Enligt detta synsätt bör försvaret inte vara "budgetregulator för andra samhällsbehov".¹

2. Den politiska påverkansprocessen inför försvarsbeslutet 2004

2.1 Aktörer på central nivå

De politiska aktörerna på den centrala nivån är regeringen, Försvarsdepartementet, försvarsminister Leni Björklund, riksdagen, Försvarsberedningen och Försvarsutskottet (FöU). Försvarsmakten representeras i denna studie av överbefälhavare Håkan Syrén, chefen för grundorganisationsledningen Göran Gunnarsson samt marininspektören Jörgen Eriksson. Inom försvarsgrenen marinen är de sistnämnda de högsta cheferna.

En av regeringens uppgifter är att leda Försvarsmakten och tillsammans med riksdagen formulera dess inriktning och mål. Med denna utgångspunkt reglerar regeringen verksamheten genom att ge Försvarsmakten ett tydligt uppdrag med konkretiserade kvalitetskrav.² Försvarsdepartementet arbetar med att uppfylla de mål som regeringen och riksdagen bestämmer för försvarspolitikerna. Arbetet omfattar ansvar för politikerområdena "Totalförsvaret" och "Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar".

Figur 1: Utgiftsområde 6 försvar samt beredskap mot sårbarhet. Politikerområde "Totalförsvaret" och politikerområde "Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar"³

¹ Carl-Einar, Stålvant. (1996). *Politik och försvarsbeslut. Aspekter på offentligt beslutsfattande och några redskap för politisk analys.* (Försvarshögskolan). s.1-2.

² Stålvant, s. 3

³ *Regeringens proposition 2003/04:1 utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet.* s.3.

Totalförsvaret bidrar till att bevara vårt lands fred och självständighet. I detta ingår en beredskap för att möta de militära hot som direkt berör Sverige. Internationellt skall Sverige medverka till fred och säkerhet i omvärlden genom gemensamma fredsfrämjanden och humanitära insatser såväl inom som utom Europa. Totalförsvarsresurserna skall enligt gällande försvarsbeslut kunna användas för att försvara Sverige mot väpnat angrepp, hävda den territoriella integriteten, bidra till fred och säkerhet i omvärlden samt stärka det svenska samhället vid svåra påfrestningar i fred.

Målet för politikerområdet ”Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar” är att minska risken för och konsekvenserna av olyckor och svåra påfrestningar på samhället i fred och minska lidandet och skadeverkningar av olyckor och katastrofer i andra länder. I budgetpropositionen för år 2004 anslås 44,3 miljarder kronor till försvarsdepartementet.⁴

Försvarsminister Leni Björklund ansvarar för den proposition som ligger till grund för riksdagens försvarsbeslut år 2004. Propositionen föregås av underlagsframtagande inför försvarsbeslutet. Överbefälhavarens redovisning av hur det svenska militära försvaret kan komma att se ut i framtiden utgör ett av dessa underlag, liksom försvarsministerns besök vid berörda förband. Dessutom bjuder hon vid två tillfällen in representanter från de kommuner som berörs av det kommande försvarsbeslutet. Ytterligare exempel på underlag är Försvarsberedningens rapporter.

Försvarsberedningen är ett forum för konsultationer mellan regeringen och representanter för olika politiska partier i riksdagen. Strävan är att nå en så bred enighet som möjligt om hur Sveriges säkerhets- och försvarspolitik långsiktigt skall utformas. Utifrån detta samråd utformar regeringen sina förslag till riksdagen. I beredningen ingår förutom representanter från riksdagspartierna även experter från Försvarsdepartementet, Utrikesdepartementet, Försvarsmakten och Överstyrelsen för civil beredskap. Försvarsberedningen arbetar utifrån ett brett säkerhetspolitiskt synsätt och bedömer såväl hot och risker som det internationella säkerhets- och försvarssamarbetets utveckling. Beredningen analyserar även viktiga förändringar. Om det bedöms som nödvändigt skall beredningen lämna förslag på modifiering av Sveriges försvars- och säkerhetspolitik. Ytterligare en uppgift är att bidra till den allmänna debatten bland annat genom publicering av debattskrifter och arrangemang av seminarier. Antalet ledamöter i Försvarsberedningen är åtta⁵ (se bilaga A).

Inför försvarspropositionen 2004 har Försvarsberedningen lämnat tre rapporter. I den första, ”Säkrare grannskap – osäker värld”,⁶ redovisas en säkerhetspolitisk analys medan den andra, ”Vårt militära försvar – vilja och vägval”,⁷ behandlar försvarspolitik. Båda presenterades under våren 2003. Den 1 juni 2004 överlämnades ytterligare en rapport ”Försvaret för en ny tid”, till försvarsministern. I denna rapport beskrivs en uppdatering av det säkerhetspolitiska läget. Försvarsberedningen beskriver också hur reformeringen av det militära försvaret fortskrider och lämnar förslag rörande inriktningen av försvarspolitik, det militära försvarets uppgift, personalförsörjningen inom Försvarsmakten samt materielförsörjning inklusive industriella aspekter.⁸

Den 24 september presenterade försvarsminister Leni Björklund försvarspropositionen i riksdagen. Därefter behandlades propositionen i Försvarsutskottet, bestående av sju ledamöter (se bilaga B). Utskottet bereder ärenden om den militära och i vissa fall den civila delen av totalförsvaret samt ärenden om samordningen inom totalförsvaret. Utskottet förbereder även ärenden om freds räddningstjänst och kustbevakning. I likhet med de andra utskotten är Försvarsutskottets sammanträden inte offentliga. Ledamöterna kan därför

⁴ www.riksdagen.se 2004-10-20.

⁵ www.Forsvarsberdningen.gov.se 2004-10-21.

⁶ Försvarsberedningen *Säkrare grannskap – en osäker värld*. Ds 2003:8.

⁷ Försvarsberedningen *Vårt militära försvar – vilja och vägval*. Ds 2003:34.

⁸ Försvarsberedningen *Försvaret för en ny tid*. Ds 2004:30 s. 11-29.

diskutera utan åhörare, vilket anses ge större möjligheter till överenskommelser och kompromisser mellan partierna. För att få en så allsidig belysning som möjligt kan utskottet anmoda till exempel företrädare för myndigheter att vid ett sammanträde komma och svara på frågor. Ytterligare möjligheter är att anordna en offentlig utfrågning eller begära skriftliga yttranden från myndigheter och andra riksdagsutskott.

En del av försvarspropositionen behandlar försvarets grundorganisation, det vill säga organisationen i fred. Denna utreds av en arbetsgrupp, (AgGRO), som tillsatts av regeringen. Gruppen består av sex ledamöter, som representerar Försvarsdepartementet, Finansdepartementet och Försvarsmakten (se bilaga C). Utarbetandet av ett nytt förslag till grundorganisation påbörjades den 1 mars 2004 och redovisades när regeringen presenterade försvarspropositionen.

Försvarsmaktens huvudaktör, överbefälhavare Håkan Syrén, är chef för myndigheten Försvarsmakten och leder denna utifrån de uppgifter statsmakten ställer. Inom ramen för regeringens beslut och inriktningar har överbefälhavaren att avväga mellan den omedelbara försvarseffekten och försvarseffekten över tiden. Överbefälhavaren beslutar om avvägning mellan å ena sidan krigsförbandens utveckling, vidmakthållande, användning och avveckling och å andra sidan grundorganisationens rationalitet. Vidare beslutar han i ärenden som är av principiell betydelse för Försvarsmakten och som innebär ekonomiska konsekvenser för den långsiktiga handlingsfriheten samt de ärenden som förändrar beredskap och som reglerar användning av krigsförband. Håkan Syrén överlämnade fredagen den 27 februari sitt underlag inför försvarsbeslutet till försvarsminister Leni Björklund. Underlaget innehåller en redovisning av hur det svenska militära försvaret kan komma att se ut i framtiden utifrån de fyra olika budgetnivåerna +3 miljarder kronor, oförändrad budget, -3 miljarder kronor samt -6 miljarder kronor. Inom försvarsgrenen marinen är chefen för grundorganisationsledningen och marininspektören de högsta cheferna.⁹

2.2 Aktörer på lokal nivå

Aktiva kommunalpolitiker i försvarsfrågan på lokal nivå är representanter för socialdemokraterna, vilka tillsammans med vänsterpartiet har politisk majoritet i Karlskrona kommun samt företrädare för oppositionspartierna. Ytterligare aktörer på det lokala planet är "Försvarsbeslut 04-gruppen" (Fb04), Länsstyrelsen i Blekinge, Länsstyrelsens försvarsgrupp, Region Blekinge, marinen i Karlskrona, Kockums AB samt massmedia.

Kommunstyrelsens ordförande, kommunalrådet Mats Johansson (s) och den politiske sekreteraren Magnus Johansson (s) arbetar inför försvarsbeslutet 2004 genom att medverka vid politikerbesök i Karlskrona, delta vid två uppvaktningar av försvarsministern, ansvara för information till press och allmänhet samt upprätthålla kontakter med formella och informella nätverk inom det socialdemokratiska partiet. I syfte att stärka antalet personer som aktivt arbetar med att påverka försvarsbeslutet bildas i Karlskrona kommun gruppen Fb04. Förutom kommunalpolitiker består denna av kommunala tjänstemän (se bilaga D). I gruppen sker informationsutbyte, kontinuerlig avstämning av läget, argumentationsanalys samt framtagande av konkreta handlingsåtgärder. Tjänstemännen är indelade i arbetsgrupperna "Läget", "Argumentsamling", "Alternativa scenarier", "Kompensationspaket" samt "Processinformationen".

Oppositionspartierna har förutom deltagande i Fb04-gruppen även medverkat vid såväl uppvaktningar som politikerbesök. Utnyttjandet av formella och informella nätverk inom respektive parti utgör en viktig del i engagemanget från oppositionen. Samarbetet på kommunal nivå återspeglar den samverkan mellan socialdemokraterna och centern som initialt fanns på riksdagsnivå vad gäller försvarsfrågan.

⁹ www.hkv.mil.se 2004-11-17.

Landshövding Ingegerd Wärnersson, har liksom kommunalpolitikerna deltagit i uppvaktningar, besök av politiker samt dragit nytta av egna politiska kontakter och andra nätverk. Vidare är Ingegerd Wärnersson ordförande i Länsstyrelsens försvarsgrupp, som bildades i samband med det förra försvarsbeslutet år 2000. Gruppen är ett forum för länsstyrelsen, Blekinges riksdagspolitiker, kommunalpolitiker från Karlskrona och Ronneby, chefer för militära förband i Blekinge samt kommunala tjänstemän (se bilaga E). Länsstyrelsen har dessutom utarbetat broschyren "För försvaret i Blekinge".

Cheferna för de militära förbanden i Blekinge samt chefen för Sydkustens marinbas har förutom engagemanget i Länsstyrelsens försvarsgrupp även tagit emot besök vid marinbasen och F17 samt lämnat faktaunderlag till Försvarsmakten, kommun- och riksdagspolitiker.

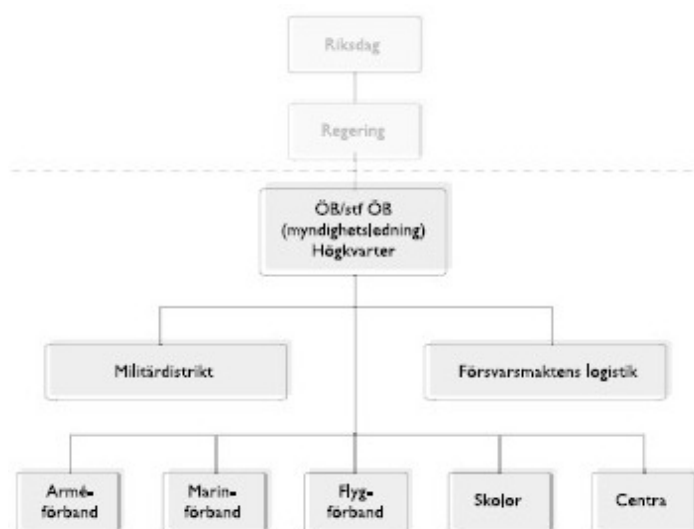
Ytterligare en lokal aktör är Region Blekinge, som satsar 1 Mkr på projektet "Fördel Blekinge – försvarsbeslut 2004". Genom information och marknadsföring skall Blekinges position stärkas inför riksdagsbeslutet. Ännu ett syfte är att skaffa en så god handlingsberedskap som möjligt inför framtida, alternativa scenarier. Totalt beräknas projektet kosta 2 miljoner kronor, varav Karlskrona kommun avsätter 800. 000 kronor och Ronneby kommun 200. 000 kronor. Till de lokala aktörerna räknas även Kockums AB, som arbetar med marint underhåll och nyproduktion av fartyg. Varvet utgör återkommande en av programpunkterna vid de många politikerbesök som avläggs i Karlskrona under året.

Lokaltidningarna "Blekinge Läns Tidning" och "Sydöstran", "Radio Blekinge", "Sydnytt" samt "Tv 4 Sydost" är ytterligare lokala aktörer. Deras uppgift är att informera, rapportera och bilda opinion. Lokaltidningarna har publicerat artikelsier, ledare samt insändare. "Radio Blekinge", "Sydnytt" och "Tv 4 Sydost" har följt processen i nyhetssändningar, reportage och intervjuer.

3. Försvarsmakten i Sverige 2004

3.1 Försvarsmaktens organisation och verksamhet

Försvarsmakten är en myndighet under riksdag och regering. Myndighetsledningen består av Överbefälhavaren, ställföreträdande överbefälhavare och Högkvarteret.

Figur 2. Försvarsmaktens organisation.¹⁰

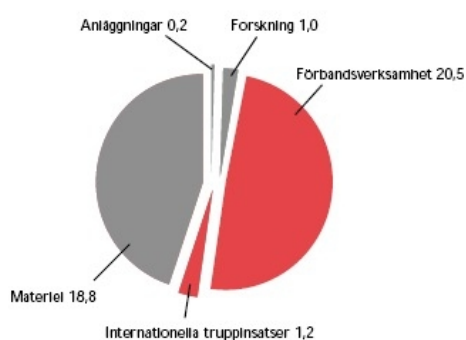
Överbefälhavaren leder närmast Operativa Insatsledningen (OPIL), Grundorganisation, (GRO), Krigsförband, (KRI) och Strategi, (STRA). OPIL leder all operativ verksamhet.

¹⁰ Försvarsmakten, (2004). *Fakta om försvarsmakten*. s. 8.

Högkvarteret består av de tre avdelningarna GRO, KRI och STRA, medan OPIL är en egen enhet, placerad i Uppsala.

Militärdistriktet har till uppgift att leda all territoriell verksamhet, genomföra utbildning av hemvärnet samt att stödja de frivilliga försvarsorganisationerna. Försvarsmaktens logistisk (FMLOG) ansvarar för underhåll och stöd, till exempel materielunderhåll och transporter.¹¹ De är den största enskilda enheten inom Försvarsmakten med cirka 6000 anställda, vilket innebär att FMLOG utgör en tredjedel. Förbandet är underställt chefen för grundorganisationen.¹² På lokal nivå finns armé-, marin- och flygförband samt skolor och centra.¹³

Försvarsmaktens verksamhet finansieras genom skattemedel. Storleken på de ekonomiska anslagen avgörs varje år i samband med att riksdagens tar beslut om statsbudgeten. Regeringen styr sedan via Försvarsdepartementet Försvarsmaktens verksamhet för det kommande året genom att i regleringsbrev ge uppdrag som bland annat innehåller uppgifter med mål och krav på resultat. För år 2004 har Försvarsmakten en sammanlagd budget på 41,7 miljarder kronor. I denna summa ingår cirka två miljarder, så kallat anslagssparande från 2003.

Figur 3. Försvarsmaktens totala budget för 2004 är 41,7 miljarder kronor.¹⁴

Pengarna är uppdelade i ett anslag för förbandsverksamhet och internationella insatser samt ett anslag för materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling. Försvarsmakten får inte själv föra över pengar mellan dessa två olika anslag.

Figur 4. Anslag 6.1 för förbandsverksamhet och internationella insatser 2004 är 21,7 miljarder kronor.¹⁵

¹¹ Försvarsmakten. (2004). *Fakta om försvarsmakten*. s. 8.

¹² www.fmlog.mil.se/article/2004-10-29.

¹³ Försvarsmakten, (2004). *Fakta om försvarsmakten*. s. 8.

¹⁴ Försvarsmakten, (2004). *Fakta om försvarsmakten*. s. 44.

¹⁵ Försvarsmakten. (2004). *Fakta om försvarsmakten*. s. 45.

Figur 5. Anslag 6.2 för materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling 2004 är 20 miljarder kronor.¹⁶

3.2 Marinen

3.2.1 Marin verksamhet i Sverige

Marinen organiserar och utbildar sjöstrids- och amfibieförband som i samverkan med flyg- och markstridskrafter skall kunna hävda Sveriges territoriella integritet i fred och med väpnad strid försvara landet vid angrepp från främmande makt. Denna förmåga skall kunna nyttjas både internationellt och nationellt. Försvarsmaktens resurser skall även i fredstid kunna användas till stöd för det civila samhället.

De marina förbanden delas in i Ytstrids-, Minkrig-, Ubåts-, Amfibie-, Logistik- och Ledningsförband samt Sjöoperativa helikoptrar. Ytstridsförband genomför sjöfartskontroll och insatser mot ytfartyg och undervattensmål i kustnära farvatten och på öppet hav. Minkrigförband utför minering, rövning av minor, ubåtsskydd samt övervakning. Ubåtsförband samlar dolt in underrättelser och kan göra insatser mot ubåtar och ytfartyg. Amfibieförband kan med robot och minor göra insatser mot fartyg i kustnära områden. De kan också genomföra markstrid i kustzonen, vilket benämns amfibiestrid. Logistikförband understödjer andra förband med bland annat förnödenheter och teknisk tjänst. Ledningsförband leder styrkor sammansatta av olika enheter. Marinens förband i grundorganisationen:

- 1.ubflj, Första ubåtsflottiljen i Haninge och Karlskrona
- 2.ysoflj, Andra ytstridsflottiljen i Haninge
- 3.ysoflj, Tredje ytstridsflottiljen i Karlskrona
- 4.minkriflj, Fjärde minkrigflottiljen i Haninge och Karlskrona
- Amf 1, Vaxholms amfibieregemente
- Amf 4, Älvsborgs amfibieregemente i Göteborg
- Marin B O, Ostkustens marinbas i Haninge
- Marin B S, Sydkustens marinbas i Karlskrona

De marina förbanden skall efter riksdagsbeslut vara beredda att delta i militära insatser utanför Sveriges gränser. Marinen bidrar då med både personal och utrustning. Sedan mitten av 1990-talet har exempelvis marinen deltagit i minröjningsoperationer i Södra Östersjön utanför de baltiska staterna. Marinen har också ansvar för en bataljon i Kosovo (KS 07). Till internationella styrkeregister finns anmält en marin insatsstyrka som består av en korvettstyrka (IKS), en minröjningsstyrka (IM) och en ubåtsstyrka (IKS). Dessa enheter stöds

¹⁶ Försvarsmakten. (2004). *Fakta om försvarsmakten*. s. 45.

av en Forward Naval Support Unit (FNSU) som understödjer förbanden med reparationer och förnödenheter.¹⁷

Marinens förband ingår i normalläget i grundorganisationen och är underställda marininspektören (MI). Då insats med marina stridskrafter krävs genomförs detta inom insatsorganisationen. I detta avseende lyder förbanden under chefen för marintaktiska kommandot (CMTK), som ingår i den operativa insatsledningen (OPIL). Verksamheten för de marina förbanden sker antingen genom att de fastställda förmågorna som förbandet skall ha, byggs upp (förmågeskapande) eller utnyttjas (förmågeutnyttjande). De förmågeskapande åtgärderna sker inom grundorganisationen och ansvarig för detta är marininspektören och förbandschefen. När insats med marina stridskrafter erfordras sker detta genom förmågeutnyttjande. Ansvaret åligger då chefen för det marintaktiska kommandot samt den av honom utsedde. Krigsförbandsledningen i Högkvarteret ansvarar för materielanskaffningen.¹⁸ Exempel på materiel inom marinen är:

- Korvetter
- Ubåtar
- Robotbåtar
- Minröjningsfartyg
- Röjdykarfartyg
- Olika typer av stridsbåtar
- Bojbjåtar
- Lednings- och minfartyget HMS Carlskrona
- Stödfartyg
- Ubåtsräddningsfartyget HMS Belos
- Bevakningsbåtar
- Minutläggare¹⁹

I fredstid har marinen cirka 3000 anställda. Av dessa är 2559 yrkesofficerare (92 kvinnor). Vidare finns 3503 reservofficerare (31 kvinnor) och 549 civilanställda (182 kvinnor).²⁰ Varje år utbildas 2500 värnpliktiga.²¹

3.2.2 Marin verksamhet i Blekinge

Översiktligt är en marinbas ett förband som är avsett för stöd åt och skydd av andra staber, förband, skolor och enheter i området. Avsikten är att ge dessa de bästa förutsättningarna att koncentrera sig på sina respektive kärnverksamheter.²²

Sydkustens marinbas har sitt säte i Karlskrona. Med sitt centrala läge i Östersjöregionen och det gynnsamma isläget, har marinbasen utgjort en betydelsefull del av Sveriges försvar alltsedan kung Karl XI år 1680 grundade staden Karlskrona.²³

Marinbasens geografiska ansvarsområde är kuststräckan från norska gränsen till Västervik. Uppgiften är bland annat att sjöövervaka tilldelat område samt stödja marina förband med teknisk tjänst. Vidare skall marinbasen vidmakthålla den marina infrastrukturen inom garnisonen. Sydkustens marinbas organiseras enligt följande skiss:

¹⁷ Försvarsmakten. (2004). *Fakta om försvarsmakten*. s 18-20.

¹⁸ Försvarshögskolan. (2004). *Kompendium i Marin taktik*. s.8-9.

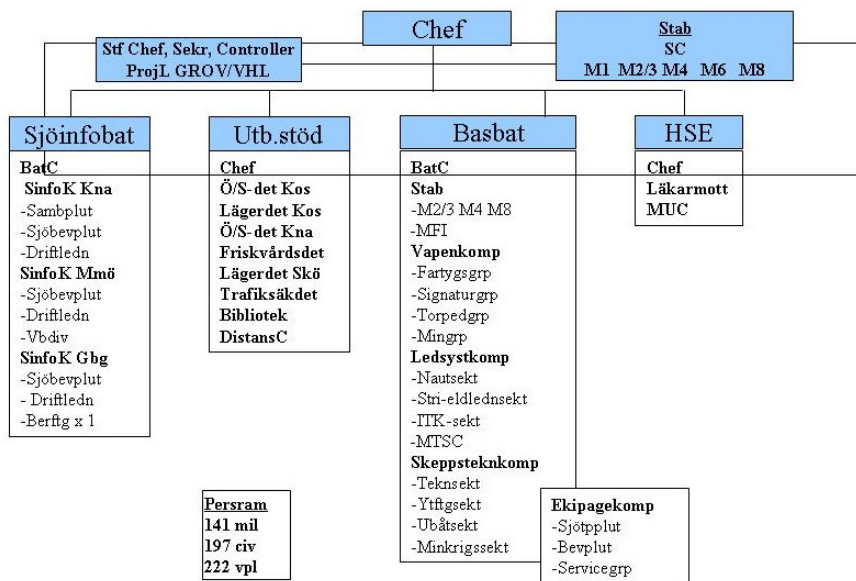
¹⁹ Försvarsmakten. (2004). *Fakta om försvarsmakten*. s. 18-21.

²⁰ Försvarsmakten. (2004). *Fakta om försvarsmakten*. s. 42.

²¹ <http://www.hkv.mil.se>. 2004-10-27.

²² Försvarshögskolan. (2004). *Kompendium i Marin taktik*. s 51.

²³ <http://www.marinbs.mil.se>. 2004-10-29.

Figur 6. Organisationskiss över Sydkustens Marinbas ²⁴

Vid marinbasen finns 338 anställda, 222 värnpliktiga och 830 reservofficerare. Sjöinfobataljonen syd ingår i Sydkustens marinbas (MarinBS). Bataljonens uppgift är bland annat:

- Inhämta, bearbeta, presentera och delge underrättelse om främmande och egna sjöstridskrafter och sjötransportmedel
- Övervaka svenskt sjöterritorium med avseende på tillträdesförordningar
- I fredstid ansvara för att samla in, bearbeta och lämna Kustbevakningen sjölägesinformation sammanställd för civila behov. Kustbevakningen delger sedan övriga civila intressenter.

Bataljonen leds av bataljonschefen och består av tre sjöstridskompanier ett i vardera Göteborg, Malmö och Karlskrona. Kompaniets personal bemannar sjöcentralerna samt bevakningsbåtarna. Sjöcentralerna och båtarna utgör en betydande resurs för samhället avseende upptäckt och beivrande av olika slag av brottslig verksamhet till sjöss samt för sjöräddning.²⁵ Marinbaschefen stödjer följande militära enheter i Karlskrona:

- 3. ytstridsflottiljen
- 1.ubåtsflottiljen (del av)
- 4. minkrigflottiljen (del av)
- Örlogsskolorna (del av)
- Militärdistriktsenhet Blekinge
- FMLOG MVK Karlskrona (lyder under Muskö)
- FMLOG Markteleverkstad syd
- FMLOG Servicediv
- FMLOG Förrådsenhet Blekinge
- FMLOG Serviceenhet Blekinge
- Marin B O tekniskt kontor (del av)
- FMUC med Marinmusikkåren

²⁴ Ulf Öberg, informationschef, Sydkustens marinbas 2004-12-01.

²⁵ <http://www.marinbs.mil.se>. 2004-10-29.

- Helikopterdiv
- F17
- MarinBO med TeKFartyg
- DNC med Marinens Dykarskola
- Stöd ges också till landstinget, vägverket och kustbevakningen m.fl.²⁶

Marinens skola, Örlogsskolorna med dess ledning, är förlagd till Karlskrona. Den är marinens skola för rekrytering och yrkesutbildning av värnpliktiga, kadetter och officerare främst för fartygsförband, men även för amfibiekårens kadetter.²⁷ Örlogsskolornas verksamhet i Karlskrona bedrivs vid Bataljon af Trolle inom Örlogshamnen samt på Kungsholms fort. Viss verksamhet finns även vid Räddningstjänstskolan, Söderstjärna.²⁸

Militärdistriktsgruppen (Blekingegruppen) utgör en komponent i den nya organisationsstrukturen. Ominriktningen av försvaret medför att regementen och staber försvinner från många orter. MD-grupperna övertar - om än i mindre skala - den viktiga roll av Försvarsmaktens närvaro över hela riket som de försvinnande förbanden tidigare spelat, vilket är viktigt inte minst för den fortsatta folkförankringen. Även om utbildningsförband minskar i antal, kvarstår viktiga militära arbetsuppgifter på lokal nivå.²⁹

Försvarsmusikcentrum har sitt säte i Strängnäs. Till detta centrum hör Marinens musikkår i Karlskrona, vilken är landets enda professionella militära musikkår.³⁰ Förbandsspelningar ingår som en del av musikkårens framträdanden. Det är vid särskilda ceremonier såsom soldaterinran och examen som musikkåren framträder för olika förband i företrädesvis södra militärdistriktet. Marinens musikkår spelar också under sommarmånaderna då högvaktsavlösningar genomförs vid Stockholms slott. Förutom sina militära tjänsteuppgifter har Marinens musikkår omfattande konsertverksamhet med en mycket bred repertoar i olika blåsmusikgenrer. I sin egenskap av Sveriges enda professionella militärmusikkår har den en nyckelroll som företrädare, inte bara för svensk militärmusik utan också för svensk blåsorkestmusik i allmänhet.³¹

Försvarsmaktens dykarskola har en utbildningsenhet i Karlskrona. Organisatoriskt ingår dykarskolan i Försvarsmaktens dykeri och navalmedicinska centrum (DNC).³² Försvarsmaktens Logistik (FMLOG) har sin centrala ledning för Servicedivisionen i Karlskrona.³³ Försvarsmakten sysselsätter drygt 1200 personer i Karlskrona. Antalet värnpliktiga uppgår till cirka 1500.³⁴ Vid Örlogsskolorna utbildas cirka 150 elever som tillhör Marinens kadettutbildning.³⁵

²⁶ <http://www.marinen.mil.se>. 2004-10-29.

²⁷ <http://www.marinen.mil.se>. 2004-10-29.

²⁸ *Garnisonsplan Karlskrona* 2004.

²⁹ <http://www.mds.mil.se/blekingegruppen/>. 2004-11-16.

³⁰ Karlskrona kommun. (2004). *Argument inför 2004 års försvarsbeslut, Fb04*: 2004-02-17. s 5.

³¹ <http://www.Fomusc.mil.se/mmk>. s 2004-11-16.

³² <http://www.marinen.mil.se>. 2004-11-16.

³³ <http://www.marinen.mil.se>. 2004-10-29.

³⁴ Karlskrona kommun. *Karlskrona kommuns redovisning inför Försvarsminister Leni Björklund*. 2004-03-27. s.3.

³⁵ Länsstyrelsen Blekinge län. (2004). *För försvaret i Blekinge – inför 2004 års riksdagsbeslut om Försvarsmaktens framtid*. s.4.

4. Teoretiska utgångspunkter

Den engelske sociologen och statsvetaren Steven Lukes diskuterar primärt den politiska makten sett ur ett makroperspektiv. Hans resonemang kan emellertid också tillämpas på organisationsnivå. Lukes uppfattar maktbegreppet som tredimensionellt. Den första dimensionen har väsentligen utvecklats av de amerikanska statsvetarna Robert Dahl och Nelson Polsby. Maktbegreppets första dimension utspelas i den öppna debatten och utgår från en traditionell bild av vilka som deltar och vem som går segrande ur en maktkamp i ett visst beslutssammanhang.³⁶ Den andra dimensionen fokuserar den osynliga makten och berör frågor som: Vem gör dagordningen? Vem får vara med eller inte vara med i beslutsprocessen? Dessa utgångspunkter har bland annat vidareutvecklats av Bachrach och Baratz under beteckningen maktens andra ansikte. Maktutövningen kännetecknas av det dolda maktspel som styr vad som kommer upp i den offentliga debatten.³⁷ I syfte att öka förståelsen för de processer som ligger bakom människors agerande i maktsammanhang tillför Lukes en tredje dimension. Därmed går han ytterligare ett steg från den öppna maktarenan och den andra dimensionen, osynlig makt. Dimensionen, ”maktens tredje ansikte” handlar om subtil påverkan vad gäller normer och värderingar. Enligt Lukes är denna form av makt på grund av sin osynlighet den mest raffinerade formen av maktutövning.

Lukes för in begreppet agenter för dem som är maktens representanter. Dessa förutsätts agera utifrån sin personliga övertygelse och tro på omgivningens bästa. Men agenterna utsätts liksom alla individer i samhället för konstant påverkan, influens och manipulation. Agenterna handlar inom olika strukturer eller förutbestämda ramar, som sätter gränser för handlandet. Dessa kan vara samhällseliga lagar och förordningar liksom uttryck för individers viljor och intressen. Vid maktanalys måste, enligt Lukes, hänsyn tas till informationshantering, där språk och kommunikation påverkas av trosföreställningar, myter, symboler och värderingar. Målsättningen för maktutövningen är att ändra och påverka människors värderingar, tankemönster, men även deras behov. Man skulle kunna säga att det handlar om att A får B att tycka som A och handla därefter trots att det är till B:s nackdel. Denna påverkan äger måhända rum utan att ämnet ifråga kommer upp till debatt. Måhända är B inte ens medveten om att han utsatts för påverkan.³⁸

Lukes tredje maktdimension bidrar med nya infallsvinklar som skulle kunna appliceras i den politiska påverkansprocessen inför försvarsbeslut 2004. Den strukturella ram som de handlande aktörerna på central och lokal nivå ingår i skapar såväl hinder som möjligheter. De agenter som deltar i påverkansprocessen har olika maktpositioner beroende på vilken nivå de befinner sig. Makt är således inget isolerat fenomen utan något individen har i förhållande till andra. Agenten handlar inte endast utifrån sin maktposition utan även i relation till personliga maktmotiv. Denna dubbelroll är intressant och bör kunna studeras inom kontexten försvarsbeslutet 2004, liksom Lukes argumentation för språkets och kommunikationens betydelse vid maktanalys.

Den norske sociologen Thomas Mathiesen ger ytterligare ett perspektiv på makt. För det första uppfattar han makt som ett viljefenomen och en fråga om att driva igenom en intention. För det andra är makt en fråga om möjligheterna att driva igenom sin vilja i en social relation. Makt är således något individen har i förhållande till andra. Den tredje aspekten av makt är genomdrivandet av makt trots motstånd. Mathiesen utvidgar maktperspektivet med fem olika

³⁶ Dahl, Robert (1963) *Modern Political Analysis*: Englewood Cliffs: Prentice-Hall; Polsby; Nelson. (1963). *Community, Power and Political Theory*. New Haven : Yale University Press.

³⁷ Bachrach Peter. Baratz M. S. (1962). Two Faces of Power. *American Political Science Review*. (56), p. 947-952.

³⁸ Lukes, Steven. (1974). *Power. A Radical Review*. London: Macmillan Inc.; Lukes, Steven. (1977). *Power and Structure. Essays in Social Theory*. London: Macmillan Inc.; Lukes, Steven. (1979). On the Reality of Power. In S.C. Brown. (Eds.), *Philosophical Disputes in the Social Sciences*. Hassocks: Harvester.; Lukes, Steven. (1986). *Power*. Oxford: Basil Blackwell.

infallsvinklar på hur den samhällseliga makten maskeras. Den första maskeringsformen handlar om att makten kamoufleras genom att den blir sedd utifrån. För att belysa detta exemplifierar Mathiesen med observationer från ett stort, slutet fängelse. Maktutövningen inom denna institution utgörs exempelvis av belöningar och bestraffningar. Sanktioner som utifrån sett kan verka helt meningslösa, men som för internerna är av stor betydelse. När Mathiesen formulerar ett generellt påstående om maskeringsformens utifrånperspektiv uttrycker han sig så här:

Ju mer vi faktiskt eller psykologiskt avlägsnar oss från maktutövningen, och framför allt från dem som är underställda makten, desto lättare har vi att "bortse" från makten och förvandla den till maktlöshet eller icke-makt /.../ desto mer avskärmar vi oss från den som fenomen.³⁹

Närheten till maktutövningen är med andra ord en förutsättning för att individen skall kunna upptäcka makten.

Ännu ett sätt att dölja makt är genom anläggandet av en ideologisk aspekt. I en jämförande studie mellan en sluten kriminalvårdsanstalt och en mera behandlingsorienterad har Mathiesen påvisat denna variant. Resultatet visade att den totala maktmängden, enligt internerna, var betydligt större på den mindre restriktiva, behandlingsorienterade institutionen, trots att målsättningen var ökat medinflytande och demokratiska beslutsformer. Den ideologiska maskeringen av makten blev således synlig inom den behandlingsinriktade institutionen och klyftan mellan ideal och verklighet påtaglig. Ytterligare en maktutövningsform är maskering genom ett ovanifrånperspektiv. Implikationen av denna maktform är att över- och underordnade har olika uppfattningar om graden av makt i förhållandet dem emellan. Mathiesen menar att denna relation i praktiken oftast handlar om att den underordnade bedömer att den överordnade har mera makt än vad den överordnade själv uppfattar sig ha. Ett annat alternativ är att den överordnade upplever sig ha mera makt än vad den underordnade uppfattar att den överordnade har. En kärnpunkt i Mathiesens resonemang är att makten maskeras eftersom den överordnade inte varseblir sin egen maktutövning och till och med kan se sig själv som maktlös. Detta förklarar Mathiesen med att den överordnade inte får igenom sin vilja inom områden som är viktiga sett ur det egna perspektivet. Viljeutövningen sker istället inom sådana områden som är viktiga sett ur den underordnades synvinkel.

Byråkrati som maskeringsform för makt innebär, menar Mathiesen, att individen tvingas handla i enlighet med givna regler och mönster för att bli accepterad inom en organisation. Myndighetsutövningen sker och kontrolleras inom ramen för en ämbetshierarki, som utgörs av en stab av underordnade tjänstemän och kanslist. Tjänsteutövningen blir särskilt stark om ämbetet uppfattas som ett livskall och därmed får karaktären av plikt. Huvudpoängen i att makten maskeras genom att den blir sedd som byråkrati är, enligt Mathiesen, att den överordnades handlade alltid utgår från en egen viljeyttring, men att denna kan maskeras med hänsyftning till byråkratins och organisationens krav. Det sista sättet på vilket makt kan maskeras är genom det strukturella tvånget, ett tvång som medför att aktörerna utför de krav som strukturen förpliktigar dem till. Maskeringen i denna form är att beslut och handlingar kan döljas med hjälp av strukturen samtidigt som det aldrig går att bortse från att varje handling och varje beslut föregås av en viljeutövning.

Maktens karaktär av att vara överallt närvarande skapar förutsättningar för motstånd, det vill säga motmakt. Begreppet motmakt är, menar Mathiesen, inte helt vanligt inom maktanalys. Istället brukar makt bilda begreppspar med vanmakt, vilket definieras som att

³⁹ Mathiesen, Thomas. (1978). Makt och motmakt. Göteborg: Bokförlaget Daidalos. s. 46.

befinna sig i en situation där man inte ser någon utväg, några medel eller möjligheter att förändra sin situation.

I det sociala samspelet vilar makten på vanmakten. Makten kan således rubbas om vanmakten bryts och upphävs denna kan det vara grunden för ett kollektivt handlande, det vill säga motmakt. Offentligheten ser alltid den kollektiva motmakten som ett hot och har därför utvecklat olika metoder för att oskadliggöra motståndet och göra det olönsamt eller meningslöst för kollektivet. Men trots detta ser kollektivet det som opportunt att använda olika former av motmakt. En sådan är arenautbrytning, vilket innebär att en individ gör en utbrytning från etablerade åsikter och beteenden mot en bredare offentlighet. En arenautbrytning kräver en synlig auktoritet som exempelvis patriarkatet, men samtidigt måste det finnas en struktur som strävar efter att tillfredsställa vissa mänskliga behov. Informationsvridning är en annan form av motmakt som alltid uppfattas som ett allvarligt hot mot offentligheten, då den innebär förlust av informationskontroll. Information sprids utanför systemets gängse gränser och syftet är att skapa opinion. Motmaktstrategin maktbildning syftar till att genom reformer förändra det etablerade systemet. Förändringen representerar kortsiktiga krav från de underordnade samtidigt som den motsvarar långsiktiga anspråk på att de underordnade skall få en starkare maktposition i systemet. Kollektiv motmakt kan även handla om sakprioritering. Gruppen väljer då att inte ifrågasätta hela offentligheten utan prioriterar vissa frågor som anses särskilt viktiga. Ytterligare en motmaktstrategi är premissformulering, vilket betyder att gruppen utarbetar premisser som är klart kritiska till de allmänt vedertagna premisserna i samhället. En likartad strategi är alternativformulering, som innebär en möjlighet för kollektivet att föra fram sin åsikt så att den utvecklas till en politisk fråga. Såväl premissformulering som alternativformulering är motmaktsformer som offentligheten har svårt att undvika i den allmänna debatten.⁴⁰

Den politiska påverkansprocessen inför försvarsbeslut år 2004 skulle kunna studeras utifrån maktens olika maskeringsformer så som de uttrycks av Mathiesen. Makten kan döljas exempelvis genom avståndet mellan de som utövar makt och de som är underställda maktutövning. Dessutom finns inslag av ett ovanifrånperspektiv med över- och underordnade positioner. Försvarsbeslut 2004 omgärdas av en given struktur inom vilken makt utövas. Den enskilde aktören kan därmed undanhålla egna motiv och istället hänvisa till det tvång som finns inom strukturen. Men makten kan även kamoufleras genom att det finns en ideologi, innefattande ett generellt och relativt sammanhängande system av föreställningar och synsätt som styr handlandet. Även det motmaktsperspektiv som företräds av Mathiesen borde kunna bidra med ökad förståelse för aktörernas handlande under försvarsbeslutsprocessen.

5. Metod

Syftet med föreliggande studie är att fördjupa förståelsen för den påverkansprocess som ledde fram till försvarsbeslutet 2004 sett ur ett kommunalpolitiskt perspektiv. Inom ramen för en kvalitativ forskningsstrategi har metodtriangulering tillämpats innefattande observationer, kvalitativt inriktade intervjuer samt källanalys.

5.1 Observationer

Vid genomförandet av studien har 16 ostrukturerade, icke deltagande observationer genomförts. Dessa baseras på att forskaren befinner sig på avstånd från den aktivitet som studeras. Konkret innebar det att vi iakttog en situation, exempelvis ett sammanträde, informellt samtal, politikerbesök, presskonferens eller informationsmöte men inte deltog i det som skedde. Vid ostrukturerade observationer noterar observatören så detaljerat som möjligt skeendet i en situation med syfte att narrativt beskriva detta. Utgångspunkten är att allt som

⁴⁰ Mathiesen, Thomas. s. 42-69.

inträffar under observationerna är potentiellt viktigt. Detta medför att till synes oviktiga inslag och detaljer skrivs ner, då det under pågående observationer är omöjligt att bedöma vad som skall selekteras. För vår del innebar det att vi i form av fältanteckningar skrev ner en så fullständig beskrivning som möjligt av skeendet.⁴¹

Studien innefattar även ett antal medföljande observationer. Kommunalpolitiker följdes då under hela dagar när de träffade partiledare, riksdagspolitiker eller tolkade propositionstext. Under dessa observationstillfällen fördes fältanteckningarna i form av stolpar, som senare skrevs ut i sin helhet. Vid de tillfällen då en anteckningsbok bedömdes vara malplacerad valde vi att memorera händelseförloppet för att sedan skriva ner det vid första möjliga tillfälle.⁴²

Att få tillträde till fältet har varit oproblematiskt. Den politiskt ansvarige för kommunens strategigrupp, Fb04 har fortlöpande informerat om inplanerade aktiviteter som berör försvarsbeslutet 2004. Samtliga dessa har observerats. De två uppvaktningarna av försvarsministern uppfattades av kommunalpolitikerna vara av särskilt känslig karaktär, varför vår närvaro bedömdes kunna störa. Utöver dessa två tillfällen är det säkerligen så att vi inte fått tillträde till en del informella sammankomster där försvarsfrågan diskuterats. Det är svårt att bedöma vilken betydelse detta haft för studiens resultat. I tabellen nedan framgår de olika observationstillfällena.

	Plats	Observation
1.	Sjöofficersmässen i Karlskrona	Anders Svärd (c) ledamot i Försvarsberedningen besöker Karlskrona
2.	Syd kustens marinbas	Utredare Karl Leifland besöker Karlskrona
3.	Syd kustens marinbas	Försvarsminister Leni Björklund (s) deltar i en presskonferens
4.	Stadshotellet i Karlskrona	Möte med försvarsminister Leni Björklund (s)
5.	Länsstyrelsen i Blekinge	Arbetsmarknadsutskottet besöker Karlskrona
6.	Kommunhuset i Karlskrona	Sammanträde Fb04-gruppen
7.	Länsstyrelsen i Blekinge	Sammanträde Länsstyrelsens försvarsgrupp
8.	Kommunhuset i Karlskrona	Sammanträde Fb04-gruppen
9.	Arena Rosenholm	Sammanträde Fb04-gruppen
10.	Kockums AB, Syd kustens marinbas	Partiledare Göran Hägglund (kd) besöker Karlskrona
11.	Länsstyrelsen i Blekinge	Sammanträde Länsstyrelsens försvarsgrupp
12.	Riksdagshuset i Stockholm	Möte med Håkan Juholt (s) och Anders Svärd (c)
13.	”Röda stugan” i Karlskrona	Tolkning av försvarspropositionen
14.	Konserthuset i Karlskrona	Information om innehållet i försvarspropositionen till anställda inom marinen
15.	Wämöcenter i Karlskrona	Presskonferens i samband med presentation av försvarspropositionen
16.	Syd kustens marinbas	Möte ledningen för Syd kustens marinbas

Tabell 1. Översikt över studiens observationer

⁴¹ Jfr Bryman, Alan. (2002). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber. s. 278-292.

⁴² Jfr Ambjörnsson, Fanny. (2004). *I en klass för sig*. Stockholm. Ordfront förlag. s. 39.

Varje observationstillfälle inleddes med att studiens syfte presenterades och vår närvaro godkändes. Tiden för observationerna omfattade en till sju timmar.

5.2 Intervjuer

En av studiens datainsamlingsmetoder är semistrukturerade intervjuer.⁴³ Urvalet av intervjupersoner skedde utifrån kriteriet personer som kan beskrivas som de ”mest centrala” i den studerade försvarsbeslutsprocessen. Ytterligare en princip vid urvalet var att informanter från olika inblandade grupper intervjuades, det vill säga riksdagspolitiker, kommunalpolitiker, kommunala och statliga tjänstemän, anställda inom Försvarsmakten samt fackliga företrädare.

Under tiden mars-december 2004 genomfördes 21 intervjuer. Dessa ägde rum på informanternas arbetsplatser alternativt på Blekinge Tekniska Högskola. Intervjuerna centrerades kring informanternas berättelser om viktiga händelser under försvarsbeslutsprocessen. Tiden för intervjuerna omfattade en till två timmar. Intervjuerna spelades in på ljudband och överfördes därefter till text. En förteckning av studiens intervjupersoner framgår av tabellen nedan.

	Namn	Befattning
1	Mats Johansson	Kommunalråd (s)
2	Christina Mattisson	Kommunalråd (s)
3	Magnus Johansson	Politisk sekreterare (s)
4	Kenneth Olsson, Hans-Erik Fröberg	Chef för Sydkustens marinbas, ställföreträdande chef för Sydkustens marinbas
5	Tore Almlöv	Chef för strategisk planering
6	Jonas Mård	Enhetschef för Örlogsskolorna
7	Sven-Olof Pettersson	Distriktsordförande centerpartiet Blekinge
8	Per Jenvall	Stabschef vid Sydkustens marinbas
9	Göran Göransson	Ordförande i Försvarsförbundets lokalförening 51 i Karlskrona
10	Magnus Johansson	Politisk sekreterare (s)
11	Mats Johansson	Kommunalråd (s)
12	Ingegerd Wärnersson	Landshövding Blekinge
13	Liliann Bjerrström	Välfärdsstrateg
14	Ivar Wenster	Kulturchef
15	Anna-Lena Cederström	Kommunchef
16	Ulla Nelson	Informationschef
17	Kenneth Olsson	Chef för Sydkustens marinbas
18	Hans-Erik Fröberg	Ställföreträdande chef för Sydkustens marinbas
19	Heli Berg	Riksdagsledamot (f)
20	Kenneth Olsson	Chef för Sydkustens marinbas
21	Mats Johansson, Magnus Johansson	Kommunalråd (s), politisk sekreterare (s)

Tabell 2. Översikt över studiens intervjupersoner

Centrala aktörer har intervjuats återkommande under försvarsbeslutsprocessen. Utöver detta har kortare telefonintervjuer regelbundet genomförts. Utgångspunkten för dessa intervjuer/samtal har varit att informanterna givit en nulägesbeskrivning och tolkning av

⁴³ Bryman, Alan. s. 301-314.

denna. Telefonintervjuerna tillämpades när vi bedömde det vara av värde att inhämta informantens omedelbara upplevelse av ett skeende. Detta kunde bli aktuellt efter en observation, en artikel i lokalpressen eller nyhetsrapportering. Antalet telefonintervjuer var 18.

5.3 Källor

De källor som ingår i studien är försvarsberedningens rapport "Försvar för en ny tid", Regeringens proposition 2004/05:5 "Vårt framtida försvar", dokument från Karlskrona kommun, Internetsidor samt artiklar, ledare och insändare i lokalpress. Sammantaget ger dessa källor en tidsmässig stomme för processen. Det omfattande studiet av källor används således i stor utsträckning för att studera tiden och den formella gången i beslutsprocessen. Ytterligare ett användningsområde är att granska intervjuerna och hitta olikheter mellan de muntligt beskrivna förloppen och de formellt skriftligt beskrivna förloppen. De två lokaltidningarna Blekinge Läns Tidning (oberoende liberal) och Sydöstran (socialdemokratisk) har följts under tiden 2004-02-27—2004-12-16. I dessa tidningar har totalt 352 artiklar, ledare och insändare som behandlar försvarsbeslut 2004 publicerats. Under vissa veckor har rapporteringen skett varje dag. Andra veckor har försvarsfrågan berörts i mindre utsträckning, med den lägsta frekvensen i juli, då endast ett inslag publicerades. Den massmediala bevakningen innefattar Blekinge Läns Tidning och Sydöstran.

6. Analys

6.1 Diskursanalys

Innebörden i begreppet diskurs är en kedja av utsagor eller uttryck, den form sådana kedjor har och hur de åstadkommit, den regelstyrda praxis som frambringar sådana kedjor, det vill säga former för vetande och problematiserande diskussion⁴⁴.

Enligt Hall och Giebens är diskurs en samling påståenden som är ett sätt att representera en särskild sorts kunskap om ett ämne. Diskurs möjliggör framställandet av ämnet på ett särskilt sätt. Diskurs influerar all social praktik, men all social praktik är inte diskurs utan diskurs är snarare praktik av det producerade meningsskapandet.⁴⁵

Begreppet diskursiv är ett tankearbete där insikt nås i delmomenten före helheten. Det står i ett motsatsförhållande till intuitiv. En diskursiv process innebär att forskaren stegvis analyserar ett objekt eller resonemang i syfte att nå insikt om helheten genom att först söka förstå delarna. Den diskursiva informationen bildas således av en grupp utsagor om något.⁴⁶

I vid bemärkelse innebär diskurs "innebörden i vad vi säger och skriver samt sättet vi gör det på". Inom vetenskapen uppträder diskurser framförallt som data i skriftlig form, inkluderande tidningstexter och intervjuutskrifter, men innefattar även handlingsmönster, som kan studeras i skrift, exempelvis beslut, regler, anvisningar, rekommendationer eller berättelser om utförda handlingar.⁴⁷

Två distinktioner kan göras avseende begreppet diskurs. För det första finns en åtskillnad mellan hegemoniska diskurser och motdiskurser. På den offentliga arenan tystas vissa diskurser ned genom att exkluderas i den dominerade offentligheten. Orsakerna till detta står att finna i att nyhetsprogram och utrymme i tidningar brottas med knappa resurser, styrda av ekonomi och politik. Sammantaget medför det att endast ett begränsat antal diskussioner förekommer. I opposition mot en hegemonisk diskurs står motdiskurser. Inom dessa finns

⁴⁴ Lübecke, Poul. (1988). *Filosoflexikonet*. Stockholm: Forum.

⁴⁵ Hall, Stuart. Gieben. Bram. (Eds.), (1992). *Formations of Modernity*. Cambridge: Polity Press.

⁴⁶ Foucault, Michele. (1972/1992). *Vetandets arkeologi*. Lund: Cavefors.

⁴⁷ Sahlin, Ingrid. (1999). Diskursanalys som sociologisk metod. I Katarina Sjöberg. (Red.), *Mer än kalla fakta. Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur. s. 83-106.

andra värden, förgivettaganden, argument och regler. Exempel på motdiskurser är diskussioner utanför det offentliga samtalet. För det andra skiljs mellan de offentliga diskurser som ryms i media och lokala diskurser, vilka uppstår inom de fält där kontinuerliga samtal pågår. Lokala diskurser kan vidmakthållas och utvecklas till att bli offentliga. Men de kan även förbli lokala och så småningom försvinna helt.⁴⁸

En av diskursanalysens viktigaste uppgifter är att specificera, det vill säga identifiera och beskriva diskurser. Diskurser blir då de utsagor som kan analyseras ur en text. Centralt vid diskursanalys är att kartlägga organiseringen och kombinationen av utsagor, det vill säga hur definitioner, beskrivningar och slutledningar länkas samman till systematiska helheter.⁴⁹

Diskursanalytikern riktar inte primärt intresset mot vad specifika författare avsett med sina texter utan snarare mot den struktur eller de regelsystem som anger vilka möjliga utsagor och positioner som individer är hänvisade till för att delta i diskursen.⁵⁰

Kännetecknande för diskursanalysen är att den behandlar texter som data, något som innebär att de primärt inte behandlas som information om den verklighet de refererar till. Diskursanalysen har en kvalitativ ansats där fokus riktas mot mening och mönster. En viss kvantitativ innehållsanalys kan aktualiseras exempelvis vid mätning av hur ofta ett begrepp förekommer i olika texter eller i samma texttyp. Detta förutsätter dock att mätningarna tolkas. Sett ur ett sociologiskt perspektiv är diskursanalysen inte synonym med texttolkning. Analysen bör bidra till förståelse av diskursens hemvist och förutsättningar i en samhällelig kontext. Vidare bör de sociala konstruktioner av verkligheten som diskursen skapar analyseras.⁵¹

Det konstruktivistiska perspektivet utgör ofta referensram vid diskursanalys. Enligt detta betraktas föreställningar om oss själva, andra och världen som sociala konstruktioner. Med denna utgångspunkt blir syftet att beskriva och förstå hur bilden av verkligheten konstrueras socialt. Likaså undviks att bedöma hur ”sanna” utsagor om verkligheten är. Istället studeras hur de uppstår, vidmakthålls och används samt vilken betydelse de har.⁵²

6.2 Diskursanalys försvarsbeslutet

Tillvägagångssättet i denna studie är att dekonstruera empirin och därefter rekonstruera den för att relatera den till och problematisera innehållet utifrån diskurser inom akademien. Frågor som är relevanta vid diskursanalys är: Hur ser beskrivningarna ut? Vilka underliggande förutsättningar rymmer de? Vilka förgivettaganden finns?

Inför riksdagens beslut om Försvarsmaktens struktur och uppgifter under tiden 2005-2007 pågick ett arbete på militär och politisk nivå med syfte att ta fram underlag inför försvarsbeslutet. Under tiden 27 februari till 15 december har processen fram till ”Försvarsbeslut -04” följts ur ett kommunalpolitiskt perspektiv. Med ett diskursanalytiskt angreppssätt har processen belysts utifrån fyra aspekter. Dessa är den lokala massmediala bevakningen av försvarsfrågan, nyckelpersoners upplevelser av skeendet, formuleringar i dokument samt beskrivningar av centrala händelser.

⁴⁸ Sahlin, Ingrid. (1999). s.83-106.

⁴⁹ Deleuze, Gilles. (1990). *Foucault*. Stockholm: Stehag Symposium.

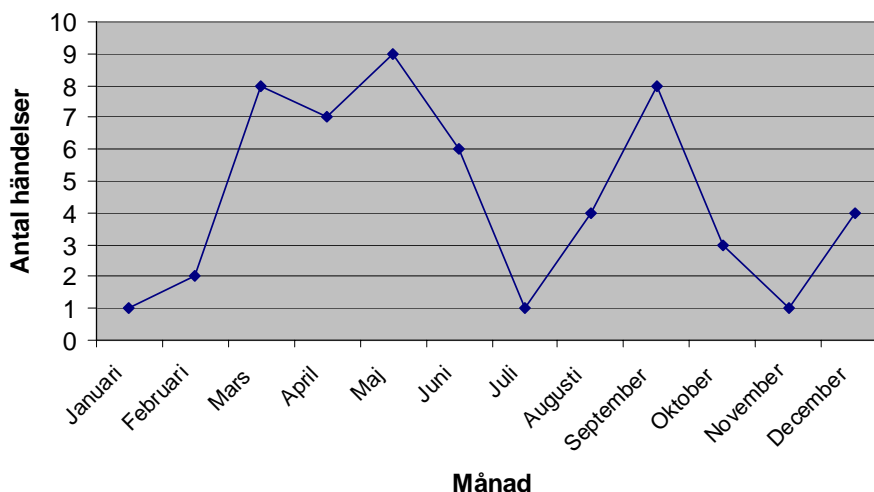
⁵⁰ Hall, Stuart. Gieben, Bram. (Eds.), (1992). *Formations of Modernity*. Cambridge: Polity Press.

⁵¹ Sahlin, Ingrid. (1999). s. 83-106.

⁵² Barnes, Barry. (1993). How to do the Sociology of Knowledge. I *Danish Yearbook of Philosophy*, vol 38:7-23. Köpenhamn: Museum Tusulanum Press.

7. Resultat

Resultatets första del behandlar tiden från det att överbefälhavare Håkan Syrén lämnar sitt underlag inför kommande försvarsbeslut 27 februari till dess att propositionen läggs fram 24 september. Den andra delen behandlar tiden från det att propositionen läggs fram till dess att riksdagen fattar beslut den 15 december 2004. På lokal nivå illustreras försvarsbeslutsprocessen av följande tidsaxel (se även bilaga F).

Figur 7. Tidsaxel – försvarsbeslutsprocessen 2004

Figuren visar att försvarsbeslutsprocessen på lokal nivå omgärdades av ett antal aktiviteter och händelser, som företrädesvis ägde rum under månaderna mars, april, maj, juni och september.

7.1 Tiden från det att överbefälhavaren lämnar sitt underlag till dess att försvarspropositionen läggs fram

7.1.1 Februari 2004

Den 27 februari presenterar överbefälhavare Håkan Syrén Försvarsmaktens underlag inför det kommande försvarsbeslutet. I dokumentet ingår en sammanfattande beskrivning av skillnaden mellan fyra ekonomiska nivåer. Dessa är grundalternativet, det vill säga oförändrad ekonomi samt planeringsalternativen -3 miljarder kronor, -6 miljarder kronor och +3 miljarder kronor. De olika planeringsalternativen analyseras avseende operativ förmåga, insatsorganisationsutveckling, materielutveckling, bedömda konsekvenser för i Sverige verksam försvarsindustri, grundorganisationsutveckling samt möjligheter till framtida anpassning och vidareutveckling.

Överbefälhavaren vill med sitt förslag skapa en långsiktighet vad gäller såväl struktur som försvarsuppgifter. Försvaret skall i framtiden ha en inriktning mot att bli insatsförsvaret istället för invasionsförsvaret, vilket kräver nya tänkesätt och lösningar. I samtliga alternativ blir konsekvenserna för Försvarsmakten dramatiska med kraftiga nedskärningar i personalvolym och grundorganisation, det vill säga antalet militära enheter. Orsaken till att konsekvenserna blir omfattande är bland annat förändrade politiska ambitioner och prioriteringar, en överskattad reformeringstakt och en underskattad kostnadsutveckling för personal och materiel.⁵³ Tillsammans med budgetunderlaget lämnas även dokumentet "Fortsatt reformering", en sammanställning av ett antal områden där överbefälhavaren anser att genomgripande förändringar måste göras. Dessa områden är personalstruktur och

⁵³ <http://www.mil.se/index.php?c=news&id=20032> 2004-03-10.

personalförsörjningssystem, värnpliksystemet, materielförsörjningen samt grundorganisationen.⁵⁴ Beträffande grundorganisationen kommer en särskild arbetsgrupp sammansatt av parter från Försvarsmakten och Regeringskansliet att tillsättas. Gruppens uppgift är att utreda vilka förband som kommer att omfattas av en nedläggning.⁵⁵

I överbefälhavarens underlag framgår att den marina basverksamheten går att sammanföra till en enda marinbas. Ur operativ synvinkel anses dock detta olämpligt. Enligt överbefälhavaren bör därför den marina basverksamheten organiseras som en huvudbas (H-bas) och en sidobas (S-bas). Placeringen av huvudbas är avhängigt av hur varvsverksamheten utvecklas.⁵⁶

I lokalpressen tolkas överbefälhavarens förslag utifrån planeringsalternativet -3 miljarder kronor och de konsekvenser denna nedskärning får för marinen i Karlskrona. Båda tidningarna uttrycker en försiktig optimism, men betonar att "en tuff politisk strid väntar" och att det är lång väg till ett slutgiltigt beslut.⁵⁷ Blekinge Läns Tidning befarar att "halva marinen kan försvinna". En tolkning som görs är att det blir färre fartyg och u-båtar i det nya insatsförsvaret. De nuvarande två ytstridsflottiljerna förväntas bli en flottilj och ett av de två amfibieregementena kommer att läggas ner. Ytterligare en konsekvens är att antalet korvetter minskar från dagens nio till sju. Kvar blir då fem Visbykorvetter och två i Göteborgsklass. En u-båt av fem försvinner och ett fartyg i landsortsklass tas bort från minkrigsflottiljen. Stödfartygen "Gålö" och "Trossö" kommer att tillhöra minkrigsflottiljen respektive ytstridsflottiljen. Lednings- och minfartyget "Carlskrona" föreslås bli lagfartyg för minröjarna.⁵⁸ Båda lokaltidningarna använder begreppen huvudbas och sidobas vid beskrivning av marinens framtida struktur.⁵⁹

När kommunalpolitiker intervjuas i tidningen Sydöstran är en gemensam uppfattning att kampen om var huvudbas och sidobas skall förläggas kommer att stå mellan Berga/Stockholm och Karlskrona.⁶⁰ Formuleringar i överbefälhavarens underlag som talar för Kockums AB och Karlskrona är att det tunga underhållet skall finnas vid basen.⁶¹ En problematik som lyfts fram är att Muskövarvet trots riksdagsbeslut inte är sålt, något som kan påverka valet av huvudbasens placering.⁶²

I samband med att överbefälhavaren lämnar sitt underlag inför försvarsbeslut 2004 uppger marininspektören Jörgen Ericsson att inriktningen är två basområden, konkretiserat i en huvudbas och en sidobas. Denna organisation anser marininspektören vara en viktig förutsättning, såväl operativt som sett ur produktionssynpunkt.⁶³

I såväl Blekinge Läns Tidning som Sydöstran nämns personalnedskärningar som en oundviklig följd av det kommande försvarsbeslutet. Överbefälhavarens tidigare kritiserade förslag att erbjuda officerare med fullmakt särskild pension, det vill säga möjlighet att sluta vid 55-år, aktualiseras åter. Ett argument som förs fram är att denna avvecklingsåtgärd är tänkbar för att skapa den föryngring inom officerskåren som ett insatsförsvaret kräver.⁶⁴

⁵⁴ http://www.mil.se/attachments/fortsatt_reformering.pdf 2004-03-10.

⁵⁵ <http://www.mil.se/index.php?c=news&id=20032> 2004-03-10.

⁵⁶ http://www.mil.se/attachments/bu05_bil_3_minus6.pdf 2004-03-10.

⁵⁷ *Blekinge Läns Tidning* 2004-02-28 Hoppet inte ute för F17; *Sydöstran*. 2004-02-27 Fördel Blekinge efter ÖB-besked.

⁵⁸ *Blekinge Läns Tidning* 2004-02-27 Karlskrona kan bli marinens huvudbas.

⁵⁹ *Blekinge Läns Tidning* 2004-02-27 Karlskrona kan bli marinens huvudbas; *Sydöstran* 2004-02-27 Fördel Blekinge efter ÖB-besked.

⁶⁰ *Sydöstran* 2004-02-27 Oddsen för blekingisk seger ökade.

⁶¹ *Intervju* 2004-05-13 Tore Almlöv.

⁶² *Sydöstran* 2004-02-29 Hoten kvar över försvaret i Blekinge.

⁶³ *Sydöstran* 2004-02-27 Fördel Blekinge efter ÖB-besked.

⁶⁴ *Blekinge Läns Tidning* 2004-02-27 Karlskrona kan bli marinens huvudbas; *Sydöstran* 2004-02-27 Fördel Blekinge efter ÖB-besked.

Redan under hösten 2003 får två kommunala tjänstemän i uppdrag av kommunstyrelsens ordförande att påbörja arbetet med "Försvarsbeslut -04, sett ur ett lokalt perspektiv". I form av en nulägesbeskrivning genomförs en inventering av vad som skulle hända om Sydkustens marinbas lades ner. Faktorer som kartläggs är individer, utbildning, ålder och kön, liksom mark- och anläggningstillgångar. Två alternativa utvecklingsförlopp presenteras i en strategiplan. Det första, bevarandespåret, innefattar en beskrivning av hur kampen om Sveriges marinbas skulle ske samt en konsekvensanalys vid positivt utfall för Karlskronas del. Det andra spåret, handlings- och mobiliseringsspåret, behandlar åtgärdsplaner för vad som skall göras om försvarets verksamhet läggs ned. Eftersom försvaret är en så stor del av stadens identitet krävs kunskaper om vad som händer med människor vid kollektiva depressioner. Det tydliga ledarskapet måste då betonas och kommunalpolitikernas uppgift blir att leda kommuninvånarna ur krissituationen, samtidigt som kommuninvånarna måste bli bekräftade i sin sorg. I handlings- och mobiliseringsspåret ingår även de krav som kommunen ställer på kompensation från staten. Exempel på sådana krav är tillförsel av resurser till Blekinge Tekniska Högskola så att universitetsstatus skall uppnås, utbyggnad av E22:an samt placering av ett storfängelse i Karlskrona kommun.

Med utgångspunkt i arbetet med "Försvarsbeslut -04 sett ur ett lokalt perspektiv" bildas på kommunalpolitikernas initiativ en särskild strategigrupp, Fb04. Syftet med denna är att samla kompetens, öka kunskap och skapa handlings- och krisberedskap inför försvarsbeslutet. Medlemmarna utgörs initialt av socialdemokratiska och centerpartistiska politiker samt kommunala tjänstemän. Vid formeringen av strategigruppen utses Anna-Lena Cederström, kommunchef samt Magnus Johansson, politisk sekreterare (s) till samordnare för gruppen. En av gruppens första uppgifter är att inventera och analysera de argument som skall ligga till grund för Karlskrona kommuns argumentsamling "För Karlskrona som Sveriges marinbas". Strategigruppen Fb04:s arbete med inventering, nulägesanalys samt argumentlista måste även synkroniseras med andra myndigheter och organisationer, såsom Sydkustens marinbas, Kockums AB, länsstyrelsen, länsarbetsnämnden och det fackliga nätverket mellan försvaret och Kockums AB. Inom gruppen bildas fem "fokusgrupper". Dessa är "läget", "argumentsamling", alternativa scenarier", "kompensationspaket" samt "process-information".⁶⁵

Parallellt med formeringen av strategigruppen Fb04 läggs information om försvarsbeslut 2004 ut på kommunens hemsida. Här presenteras Karlskrona kommuns argumentsamling samt en tidsplan. Dessutom finns länken "Frågor och svar om försvarsbeslutet i Blekinge". Andra länkar är "F17-Blekinge flygflottilj", "Försvarsberedningen", "Försvarsdepartementet", "Försvarsmakten-försvarsbeslut 2004-09-23", "Länsstyrelsen-försvaret i Blekinge", samt "Sydkustens marinbas".⁶⁶

Kommunen har även en intern hemsida, tillgänglig för medlemmarna i försvarsgruppen. Denna lades upp i mitten av februari och är länkad enligt följande: "Försvarsdepartementet", "Försvarsberedningen", "Försvarsmakten", "Spår 2 inför försvarsbeslutet 2000", "Försvarspropositioner", "Samlingslista", "Försvarets hemsida om försvarsbeslutet" samt "Mer vetande" artikelsamling hos FOI".⁶⁷

7.1.2 Mars 2004

I början av mars presenteras nyheten att 5300 arbeten försvinner från Blekinge om marinen, F17 och Kockums AB läggs ner. På sikt skulle detta medföra att arbetslösheten i länet

⁶⁵ Intervju 2004-04-28 Mats Johansson; 2004-05-05 Liliann Bjerrström; Ivar Wenster; 2004-05-07 Magnus Johansson; 2004-05-13 Tore Almlöv.

⁶⁶ http://www.karlskrona.se/templates/Page____18867.aspx. 2004-03-30.

⁶⁷ <http://www.microsoftigring.karlskrona.se/sites/forsvarsbeslut04/default.aspx> 2004-03-28.

fördubblas till 10. 000 personer.⁶⁸ Det förestående försvarsbeslutet medför de största förändringarna av det militära försvaret i modern tid. En del av dessa förändringar innebär att försvarsanslaget kommer att minska med minst 3 miljarder kronor år 2005, något som skall ses i relation till att försvaret redan idag har ett underskott på 5-6 miljarder kronor som måste sparas in.⁶⁹

Håkan Juholt (s), ordförande i Försvarsberedningen, bekräftar i en intervju i tidningen Sydöstran att riksdagen i december skall ta ställning till en helt ny inriktning av försvaret. Vid detta ställningstagande finns inte något utrymme för regionalpolitiska aspekter.⁷⁰

En skribent i tidningen Sydöstran hävdar att även om intentionerna är att undvika regionalpolitisk argumentation och endast låta sakliga argument styra försvars- och säkerhetspolitiken fungerar sällan den politiska processen så. Detta blir tydligt när representanter för två Norrlandskommuner påtalar att kampen om förband kommer att bedrivas med hjälp av regionalpolitiska medel.⁷¹

Gisela Gyllensting, miljöpartistisk kommunalpolitiker, anser att försvarspolitik inte är någon lokal fråga och att hon inte med automatik kan "ställa upp för hemmalaget". Hon är kritisk till att försvaret diskuteras i termer av arbetstillfällen, med fokus på regionalpolitiken.⁷²

Sakargumentens betydelse inskräps ytterligare när diskussioner om ärlighet och mygel inom Försvarsberedningen, Regeringskansliet och Högkvarteret ställs på sin spets. I tidningen Sydöstran formuleras detta enligt följande:

Det blir mycket strategi och tjuv- och rackarspel framöver. Frågan är hur sakargumenten står sig mot det. Sakargument som varv, strategiskt överlägset läge och välkött ekonomi. Man känner en viss oro.⁷³

Ett uttryck för strategiskt förhållningssätt på central och kommunal nivå är samarbetet mellan socialdemokraterna och centerpartiet. Dessa partier står bakom det förra försvarsbeslutet och förväntas fortsätta alliansen inför kommande försvarsbeslut. En tydlig markering från regeringspartiet och centern är önskan om en bred försvarsuppgörelse i riksdagen, vilket innebär att flera riksdagspartier ställer sig bakom uppgörelsen.⁷⁴

Under mars kommer flera politiker till länet, exempelvis folkpartisterna och ledamöterna i Försvarsutskottet Heli Berg och Allan Widman liksom centerpartisten Anders Svärd och moderaten Gunnar Hökmark, de båda sistnämnda ledamöter i Försvarsberedningen. Vid dessa besök ingår samtal med kommunalpolitikerna.⁷⁵ När Anders Svärd besöker marinbasen diskuteras de argument som talar för att marinens huvudbas skall förläggas till Karlskrona. Dessa är Karlskronas strategiska läge samt samarbetet med Kockums AB och det civila samhället, det vill säga kustbevakningen. Kommunala representanter för socialdemokraterna och centerpartiet överlägger med Svärd angående tänkbara samarbetspartners i försvarsfrågan. En bred partipolitisk uppslutning betonas då. Folkpartiet och moderaterna anses vara tänkbara som partners, dock inte vänsterpartiet eller miljöpartiet.⁷⁶

⁶⁸ *Blekinge Läns Tidning* 2004-03-06 5300 jobb om militären lägger ned Sydöstran 2004-03-05 Drygt 5000 förlorar jobben...

⁶⁹ *Blekinge Läns Tidning* 2004-03-26 ÖB försvarar neddragningar.

⁷⁰ *Sydöstran* 2004-02-27 Juholt vill inte uttala sig än.

⁷¹ *Sydöstran* 2004-03-01 Nu tar regionalpolitiken över; Regionalpolitiskt spel hopp för Norrlandsflottiljer.

⁷² *Sydöstran* 2004-03-06 Gisela ställer inte upp för "hemmalaget".

⁷³ *Sydöstran* 2004-03-03 Titel saknas.

⁷⁴ *Sydöstran* 2004-03-03 Titel saknas.

⁷⁵ *Blekinge Läns Tidning* 2004-03-31 Centern öppnar för ny försvarsuppgörelse.

⁷⁶ *Observation* 2004-03-29 Lunchmöte Sjöofficersmässen.

Sydkustens marinbas tar under mars även emot arbetsgruppen för grundorganisationen, (AgGRO) i massmedia återkommande benämnd ”dödspatrullen”. Gruppens uppgift är att inhämta information och ta emot synpunkter inför det förslag om ny grundorganisation som skall presenteras i augusti.⁷⁷

Den sista helgen i mars anordnar Försvarsdepartementet ”öppet hus”. Representanter för tolv län med anknytning till försvaret får då under 45 min vardera möjlighet att träffa försvarsminister Leni Björklund. Huvudsyftet med den presentation som framförs av delegationen från Blekinge är att argumentera för att marinens huvudbas skall placeras i Karlskrona. Tillsammans med Ronnebydelegationen betonas samverkan mellan marinen och flygvapnet.⁷⁸ Övriga argument som lyfts fram är:

1. Försvarsmaktsstrukturen i Blekinge gör det möjligt att bilda, utbilda, samträna och snabbt insätta insatsstyrka för operation både nationellt och internationellt.
2. Infrastrukturen för Syd kustens Marinbas är god
Örlogshamnen har plats för de fartyg som ingår i målbild 2014
Nära till resurser för fartygsunderhåll- Kockums AB
Förlängningskapacitet för 1200 vpl, varav cirka 390 är på Kungsholms fort.
Anläggning med goda möjligheter till taktisk ledning
Övningsområden med nära anslutning till Örlogshamnen
Miljöprövade övningsområden
Samövningsmöjligheter
Goda möjligheter avseende personalförsörjning och personalutveckling
3. I Karlskrona återfinns Sveriges enda örlogsmarina nybyggnads- och underhållsvarv- Kockums AB. Detta skapar förutsättningar för en långsiktigt, rationell och samordnad kvalificerad marin varvs- och underhållsfunktion
4. Internationellt civilt/militärt nätverk
Karlskrona, Sverige
Rostock, Tyskland
Gdynia, Polen
Baltijsk, Ryssland
Klaipeda, Litauen
Liepaja, Lettland
5. I Karlskrona finns Kustbevakningens centrala ledning och den regionala ledningen för södra Östersjön. Detta skapar förutsättningar för samverkan, samträning, och samutnyttjande av de maritima resurserna. Centrala ledningen för Kustbevakningen placering intill den marina huvudbasen skapar förutsättningar till en i riket optimal maritim ledningsförmåga
6. Tullverkets ledning för Östersjöregionen finns i Karlshamn 60 kilometer från Karlskrona, vilket skapar goda förutsättningar för samverkan mellan Marinen och Tullverket. En av regionens fem tullexpeditioner finns i Karlskrona.
7. Karlskrona utgör en militärt och civilt kunskapskluster med Marinen tillsammans med Kustbevakningen, Tullverket, Blekinge Tekniska Högskola och företag som Kockums AB, Ericsson, Vodafone och ABB High Voltage Cables.
8. Försvarsmakten sysselsätter drygt 1200 personer i Karlskrona. Antalet värnpliktiga uppgår till ca 1500.
9. Syd kustens Marinbas kan ta emot mer verksamhet utan att ”negativ pendling” uppstår.
10. Samordnad syn på personalförsörjningen inom regionen (MBS, F 17, FM LOG, Örlogsskolorna, fartygsförband) ger en mångsidig och

⁷⁷ Sydöstran 2004-03-04 765 jobbar i försvaret.

⁷⁸ Blekinge Läns Tidning 2004-03-29 Vi har tryckt på samverkan; Blekinge Läns Tidning 2004-03-22 På 45 minuter ska ministern övertygas.

livskraftig personalförsörjning som utnyttjar storgarnisonstanken i linje med regeringens riktlinjer inför försvarsbeslutet.

11. Möjlighet till kreativ jobbrotation i Karlskrona genom att tjänstgöra ombord, vid Örlogsskolorna, vid FMV och Kockums AB
12. Goda förutsättningar för rekrytering av officerare, då dessa oftast rekryteras ur ineliggande värnpliktsomgång. Värnpliktiga till Karlskrona rekryteras från hela landet.
13. En total nedläggning av Försvarsmakten och Kockums AB i Karlskrona innebär att ca 3800 personer mister sitt jobb i Karlskrona på kort sikt. (ca 3 år)
14. Karlskrona har goda förutsättningar att utgöra Sveriges Marinbas.⁷⁹

Efter uppvaktningen är kommunalrådet Mats Johanssons (s) upplevelse att det låg tyngd i Karlskronas argumentation, men att försvarets framtid inte avgörs genom de olika presentationerna inför försvarsministern. Vidare hävdar han att marinens huvudbas skall ligga i Karlskrona och att två marina baser i Sverige är ett olyckligt alternativ, inte minst eftersom volymerna för marinen är små. Det går dock inte att bortse från att den politiska kompromissen till slut kan bli en huvudbas i Karlskrona och en sidobas i Stockholm.⁸⁰

En av representanterna vid uppvaktningen anser att det är svårt att uttala sig om utfallet av mötet med försvarsministern, men att värdet av att ”få en direktkanal” inte är utan betydelse. Uppvaktningen möjliggjorde dock att felaktiga uppgifter i Högkvarterets underlag kunde tillrättaläggas, något som är av yttersta vikt inför försvarsbeslutet.⁸¹

Redan innan uppvaktningen av försvarsministern diskuteras sakligheten inför försvarsbeslutet. Marininspektör Jörgen Ericsson uppger till tidningen Sydöstran att det finns en misstro i Karlskrona mot försvarshögkvarteret, men att denna inte har saklig grund. Orsaken till det ifrågasättande som finns är säkerligen bitterheten efter KA2:s nedläggning, hävdar han.⁸²

I syfte att skapa en gemensam plattform inför försvarsbeslutet 2004 sammanträder Länsstyrelsens försvarsgrupp, som bildades i samband med det förra försvarsbeslutet år 2000. I gruppen finns cheferna för samtliga förband i Blekinge, kommunalpolitiker och riksdagsmän från Blekinge. Vidare ingår representanter från Kockums AB, det fackliga nätverket mellan Kockums AB och försvaret samt från Länsstyrelsen. Ordförande för gruppen är landshövding Ingegerd Wärnesson.⁸³

Som en del av utredningen av övningsområden av internationellt intresse besöker Karl Leifland Sydkustens marinbas. Utredningen riktas mot möjligheten att låta andra nationer öva under vinterförhållanden i Norrland, men även marina övningsområden står i fokus. Leiflands analys skall presenteras för försvarsminister Leni Björklund i juli och utgöra en del av underlaget inför det kommande försvarsbeslutet.⁸⁴

7.1.3 April 2004

I början av april diskuteras de omfattande förändringar som en minskad försvarsbudget innebär. En synpunkt som förs fram är att varken försvarsledningen, den politiska ledningen eller media har informerat om vilka konsekvenser de föreslagna budgetalternativen får för Sveriges försvar.

Sett ur ett kommunalt perspektiv är kommunalpolitiker mest intresserade av att bevara arbetstillfällena. Detta leder till bildandet av politiska allianser och ett hänsynstagande till

⁷⁹ *Karlskrona kommun* 2004-03-27 Karlskrona kommuns redovisning inför försvarsminister Leni Björklund.

⁸⁰ *Intervju* 2004-04-28 Mats Johansson, kommunalråd i Karlskrona (s).

⁸¹ *Intervju* 2004-05-07 Magnus Johansson, politisk sekreterare (s).

⁸² *Sydöstran* 2004-03-18 Jag har svårt att förstå bitterheten i Karlskrona.

⁸³ *Intervju* 2004-09-07 Ingegerd Wärnesson, landshövding, Blekinge län.

⁸⁴ *Observation* 2004-03-30 Sydkustens marinbas.

industri- och arbetsmarknadspolitik. Konsekvensen av sådana utgångspunkter blir att egenintressen sätts i fokus och att helhetsperspektiv, det vill säga hur landet skall försvaras mot nya hotbilder, går förlorade⁸⁵

”Ska svenska marinbasen flytta med Karlskronavarvet till Kiel?” Rubriken återfinns i en av lokaltidningarna den 4 april. Två kommunalråd i Nynäshamn hävdar att ett av de bärande argumenten *för* placering av marinens huvudbas i Karlskrona är ohållbart. Kommunalråden menar att huvudbasen istället bör placeras i närheten av Muskövarvet, eftersom 70 % av allt marint underhåll sker där. Ett annat argument är att Kockumsvarvet troligen flyttar till Kiel då försvaret inte kommer att lägga några nybeställningar av fartyg under de närmaste tjugofem åren. Detta omöjliggör, enligt kommunalrådet, en placering av marinens huvudbas i Karlskrona.⁸⁶

Ytterligare ett inslag i debatten om försvaret presenteras av Haninges kommunalråd Pelle Svensson. Hans argumentation *för* placering av marinbasen till Berga/Muskö byggs upp kring två huvudpunkter; terroristhotet mot huvudstaden och byggandet av en ny motorväg från Haninge till Nynäshamn. Svensson betonar att militära sakskaÅll skall avgöra frågan och inte regionalpolitiska egenintressen.⁸⁷

Kommunalrådet Mats Johansson bemöter några dagar senare Pelle Svenssons uttalande med att det är ”ett nonsensargument modell forntid som inte har ett dugg att göra med den hotbild som dessvärre hör framtiden till”. Argumentet terroristhot mot huvudstaden kontrasteras med att varken Danmark eller Norge har militära baser i närheten av huvudstäderna. Dessutom är terroristhot och terrorattacker inte en uppgift för försvaret, utan en polisiär uppgift.⁸⁸

Miljöpartiets Lars Ångström, ledamot i Försvarsutskottet, uttalar när han besöker Sydkustens marinbas att försvaret endast behöver finnas på fyra till fem orter och förespråkar därför en minskning av försvarskostnaderna med sex miljarder kronor. Han vill också se en ökad samordning mellan de tre vapenslagen armén, flyget och marinen samt en fördubbling av försvarets internationella kapacitet.⁸⁹

Några dagar efter Ångströms besök presenteras den budgetuppgörelse som ägt rum mellan regeringen, vänsterpartiet och miljöpartiet. Klart framgår att vänsterpartiet och miljöpartiet driver linjen att försvarets kostnader skall minska med 6 miljarder kronor. Förslaget har tidigare kommenterats av överbefälhavaren, som slår fast att detta skulle innebära att en fjärdedel av dagens försvar då blir kvar. Försvarsberedningens ordförande, Håkan Juholt, (s) framhåller att förhandlingar om försvarsbudgeten framförallt sker mellan socialdemokraterna och centerpartiet. Arbetet i Försvarsberedningen, som har representation från samtliga partier, påverkas inte av budgetöverenskommelsen med vänsterpartiet och miljöpartiet. För beredningen kvarstår uppgiften att utforma den svenska säkerhetspolitiken samt att avgöra om försvarsbudgeten skall ökas med tre miljarder kronor, behålla oförändrad nivå eller minskas med tre alternativt sex miljarder kronor.⁹⁰

Hos centerpartiets partiledare Maud Olofsson finns en farhåga beträffande samarbetet mellan centern och socialdemokraterna inför höstens försvarsbeslut. Denna oro bemöts i ett brev av statsministern där han lovordar de båda partiernas samverkan i försvarsfrågan.⁹¹

På lokal nivå kommenterar en moderat politiker händelseförloppet med att socialdemokraterna spelar ett högt spel när de gör sig beroende av och ”budgettrixar” med

⁸⁵ *Blekinge Läns Tidning* 2004-04-03 Hela folkets angelägenhet.

⁸⁶ *Sydöstran* 2004-04-04 Ska svenska marinbasen flytta med Karlskronavarvet till Kiel?

⁸⁷ *Sydöstran* 2004-04-05 Haninges starkaste vapen mot Karlskrona.

⁸⁸ *Sydöstran* 2004-05-11 Köpenhamn och Oslo utan militära baser.

⁸⁹ *Blekinge Läns Tidning* 2004-05-04 Ångström vill banta marinen och flyget; *Sydöstran* Behövs ingen internationell JAS-styrka; ”Försvaret behöver bara finnas på 4-5 orter”.

⁹⁰ *Blekinge Läns Tidning* 2004-04-07 Övertolkningar av försvarsbudgeten.

⁹¹ *Blekinge Läns Tidning* 2004-04-17 Persson lugnar c om försvarsfrågan.

försvarsfientliga partier som vänsterpartiet och miljöpartiet. Detta äventyrar Sveriges försvarsförmåga i förhållande till de nya hot som riktas mot vårt samhälle. Vidare menar skribenten att situationen är ytterst allvarlig, inte minst med tanke på att försvaret redan idag är underfinansierat med mellan fem och sex miljarder kronor.⁹²

Två ledamöter i Försvarsutskottet, varav en med lokal förankring, skriver i några debattinlägg, att folkpartiet i sak inte är emot besparingar, men hävdar att varken regional-, arbetsmarknads- eller näringspolitik skall finansieras av försvarsanslagen. Deras bedömning är att Sverige har en av världens materiellt mest moderna försvarsmakter, med stor rörlighet och hög skyddsnivå. Detta medför att placeringen av förband inte är så avgörande, dock bör befolkningstäta regioner prioriteras i fråga om placering av främst arméförband.⁹³

I slutet av april besöker försvarsministern Leni Björklund Sydkustens marinbas. Vid en presskonferens uppger hon att processen mot ett försvarsbeslut nu är i full gång. Försvarsministern anser att alla militära förband i Sverige är bra, varför det blir svårt att välja vilka som skall finnas kvar. Förslaget från den av regeringen tillsatta arbetsgruppen för grundorganisationens utformning utgör ett viktigt underlag. När det gäller placeringen av de femton utbildningsplattformarna är goda utbildningsmöjligheter liksom regionalpolitiska aspekter avgörande. Eftersom försvaret har blivit en del av en ort är det regeringens skyldighet att se till helheten och att kompensera vid eventuell nedläggning. Försvarsministern understryker vikten av att det finns en bred politisk uppslutning bakom försvarsbeslutet, eftersom många människor kommer att beröras. Kostnaderna för försvaret är svåra att bedöma då försvarets ekonomistyrning innehåller alltför många osäkerhetsfaktorer. Samtidigt är försvarsministern inte främmande för att spara 6 miljarder kronor av försvarsanslaget. Hon är dock noga med att poängtera att processen om det framtida försvaret skall vara öppen, någon mörkläggning av uppgifter får inte förekomma. De argument som lyfts fram och som talar *mot* placering av en marinbas i Karlskrona är för det första att försvaret måste inriktas på att försvara Stockholm vid ett eventuellt angrepp utifrån. Det andra argumentet är att det marina fartygsunderhållet blir problematiskt eftersom Kockums AB har tyska ägare. Försvarsministern talar undvikande om det framtida marina underhållet. Beslut om att sälja Muskövarvet finns, men inga köpare är aktuella.⁹⁴ När Leni Björklund lyfter fram regionalpolitik menar hon att arbetsmarknaden i det berörda Stockholmsområdet är tämligen begränsad. Implikationerna av detta är att regionalpolitiska argument även måste vägas in för Stockholmsområdet.⁹⁵

Vid ett informellt möte träffar försvarsministern även kommunalpolitikerna Mats Johansson och Magnus Johansson (s). Kommunalpolitikerna förstärker då bilden av Karlskrona där marinbasen är djupt förankrad i "stadens själ". Leni Björklunds uppfattning är dock att regionalpolitiskt talar mycket *för* Stockholm.

Mats Johansson och Magnus Johansson reflekterar över försvarsministerns besök och menar att det har ett symboliskt värde och att Leni Björklund måste åka till olika förband för att ingen skall tro att något är förutbestämt. Oavsett vilka politiska allianser som blir aktuella inför försvarsbeslutet har försvarsministern en viktig funktion och hon är den som kommer att finnas med i processen fram till dess att försvarsbeslutet fattas i december, hävdar de.⁹⁶

⁹² *Blekinge Läns Tidning* 2004-04-07 Dråpslag mot försvaret.

⁹³ *Blekinge Läns Tidning* 2004-04-10 Ingen tycks vara beredd betala för alliansfriheten; 2004-04-19 Ingen beredd betala för alliansfriheten; 2004-04-29 Begränsad handlingsfrihet.

⁹⁴ *Blekinge Läns Tidning* 2004-04-28 Försvarsministern på besök i Blekinge; Leni Björklund skänker gärna bort en slant.. men inte till försvaret; *Sydöstran* 2004-04-28 Statsråden och Blekinge; *Sydöstran* 2004-04-27 Regeringen måste ta hänsyn till helheten; *Observation* 2004-04-27 Presskonferens med Leni Björklund, Marinbasen.

⁹⁵ *Intervju* 2004-04-28 Mats Johansson.

⁹⁶ *Intervju* 2004-04-28 Mats Johansson; 2004-05-07 Magnus Johansson.

I en tidningsintervju uppger Mats Johansson att han är övertygad om att lobbyverksamhet utgör en viktig del under tiden fram till försvarsbeslutet. Under april besöker flera politiker Karlskrona. Återkommande inslag vid dessa besök är informella sammankomster med länets kommunalpolitiker.⁹⁷

Landshövdingen i Blekinge län, Ingegerd Wärnersson, använder lobbying som metod för att belysa försvarets betydelse för både det militära och civila livet i länet. I broschyren "För försvaret i Blekinge" informeras företrädesvis riksdagsmän och politiska grupperingar. I skriften presenteras argument som Blekinges geografiska läge och betydelse i det nya Europa, utbildnings- och övningsmöjligheter, marinens betydelse för Kockums AB samt det täta samarbetet mellan den militära verksamheten och det civila samhället. Vidare betonas att Försvarsmakten och Kockums AB är viktiga arbetsgivare med 2000 respektive 900 anställda.⁹⁸ Det personliga kontaktnätets betydelse är ett återkommande ämne när landshövdingen och kommunalpolitikerna begrundar försvarsbeslutsprocessen. Exemplifieringar som görs är kontakter inom den egna riksdagsgruppen och regeringen samt politiska relationer till ungdomsförbund.⁹⁹

7.1.4 Maj 2004

Onsdagen den 12 maj sammanträder kommunens strategigrupp, Fb04. På dagordningen står, förutom en lägesbeskrivning, genomgång av argumentlistan samt diskussion av strategier och alternativspår. Försvarsfrågan beskrivs stå inför ett vägval. Antingen fattas inget beslut, vilket kan leda till en regeringskris, eller är det tänkbart att ytterliga två alternativ aktualiseras. Alternativ ett är en huvudbas med placering i ost, det vill säga Muskö/Haninge. Detta alternativ är i linje med Försvarsmaktens underlag. Alternativ två är etablerandet av en marinbas med placering i Karlskrona, men med sidobas i Stockholm. F17 bibehålls, amfibieförband placeras i Göteborg och fartygsunderhållet förläggs till Kockums AB. Miljöpartiets förhållningssätt i frågan diskuteras och partiets krav på –6 miljarder kronor bedöms som en osäkerhetsfaktor för hur frågan skall kunna lotsas vidare till Karlskronas fördel. Likaså är moderaternas förhållningssätt osäkert, då partiet av tradition brukar stödja Försvarsmaktens underlag. Lägesbeskrivningen innefattar även en redogörelse för överbefälhavarens förslag att kringgå lagen om anställningsskydd för att kunna säga upp äldre officerare. Det framhålls att den socialdemokratiska regeringen inte kan acceptera en sådan lösning.

Argumentgenomgången fokuseras på två argument som talar *mot* placering av en marinbas i Karlskrona och som "bitit sig fast". Dessa är:

- Att marinbasen måste ligga i Stockholm för att huvudstaden skall kunna försvaras
- Att den utländska ägandestrukturen av Kockums AB är en osäkerhetsfaktor för framtida underhåll av marinens materiel.

Det första argumentet aktualiserar frågan var Europas marinbaser är placerade i förhållande till huvudstäder. Tjänstemannagruppen får i uppdrag att ta fram en karta över Europa, där olika länders huvudstäder och marinbaser finns markerade.

Strategin för att bemöta det andra argumentet är att tjänstemannagruppen kartlägger ägandestrukturen inom den svenska försvarsindustrin. En allmän uppfattning är att det inte

⁹⁷ *Blekinge Läns Tidning* 2004-05-22 Satsar miljoner för att rädda försvaret.

⁹⁸ *Sydöstran* 2004-04-13 Landshövdingen lobbar för länets försvar; *Länsstyrelsen* 2004 För försvaret i Blekinge – inför 2004 års riksdagsbeslut om Försvarsmaktens framtid.

⁹⁹ *Intervju* 2004-04-28 Mats Johansson (s); 2004-05-07 Magnus Johansson (s); 2004-06-08 Sven-Olof Pettersson (s); 2004-09-07 Ingegärd Wärnersson; *Telefonintervju* 2004-09-23 Kent Lewén (fp).

finns någon helsvensk försvarsindustri. Vidare ifrågasätts varför det är så viktigt att just marinen har kontroll över industrin.

Alternativspåret utgörs av fyra prioriterade områden; nämligen att Blekinge Tekniska Högskola får universitetsstatus, att Östersjön utvecklas till ett nationellt samordningscentrum, att regionen förstoras samt att ett nytt storfångelse placeras i Karlskrona.¹⁰⁰

Tisdagen den 25 maj skriver kommunalrådet Mats Johansson och ordföranden i centerpartiet Blekinge, Sven-Olof Pettersson, ett öppet brev till försvarsminister Leni Björklund och Försvarsutskottets ordförande Eskil Erlandsson. Syftet med brevet är att bilda opinion och skapa klarhet i argumentationen. Fram tills nu har två argument till Karlskronas nackdel cirkulerat. Det första är att marinbasen bör placeras i huvudstaden därför att Stockholm måste försvaras vid eventuellt militärt angrepp. Detta argument bemöts med att "huvudstaden givetvis skall försvaras, både mot militära angrepp men också mot olika terroristangrepp", dock framhålls att det inte finns något samband mellan den marina huvudbasens placering och försvar av huvudstaden. Det andra argumentet är att Kockums AB i Karlskrona ägs av den tyska varvskoncernen HDW, något som tolkats som ett argument till förmån för Muskövarvet. I det öppna brevet står att läsa: "Kockums ägs i dag, i likhet med andra betydande försvarsindustrier i Sverige, av utländskt kapital." Flera exempel lyfts fram såsom Bofors Defence, till 100 % ägt av det amerikanska bolaget Unit Defence samt IG JAS, som till betydande del ägs av British Aerospace. I det öppna brevet argumenteras också för att "försvaret är en mycket viktig verksamhet i Blekinge", eftersom det handlar om att 5000 arbetstillfällen hotas.¹⁰¹ Brevet kommenteras på tidningen Sydöstrans ledarsida den 26 maj. Om cirkulerande "slaskargument" upprepas tillräckligt många gånger uppfattas de som en sanning menar skribenten. Dessa argument kan bli avgörande när beslut skall fattas, varför det är viktigt att bemöta dem, är huvudbudskapet i denna ledare.¹⁰²

Under månaderna april och maj besöker flera politiker/politikergrupper länet och Karlskrona, såväl med fokus på såväl försvaret som andra politiska frågor. Dessa är: Barbro Holmberg (s), migrationsminister, Eskil Erlandsson (c), ordföranden i Försvarsutskottet, Tone Tingsgård (s), vice ordförande i Försvarsutskottet, Håkan Juholt (s), ordförande i Försvarsberedningen, Ulrika Messing (s), infrastrukturminister, Marita Ulvskog (s), kulturminister, Göran Persson och Christer Adelsbo (s), riksdagsmän från Skåne, försvarsutskottets s-grupp samt arbetsmarknadsutskottet.¹⁰³

7.1.5 Juni 2004

I början av juni presenteras Försvarsberedningens rapport "Försvar för en ny tid". Bakom denna står socialdemokraterna, centern, kristdemokraterna, miljöpartiet och i viss utsträckning även moderaterna. Rapporten föreslår besparingar inom försvaret på 3 miljarder kronor under tre år. Av dessa tas 1 miljard av försvaret, 1,5 miljarder av försvarets materielverk och 0,5 miljarder av administration. Försvarsberedningen betonar i sin rapport åtta områden: internationella insatser, internationell terrorism, personalförsörjning, värnpliktsystem, materialförsörjning, lednings- och förvaltningsfrågor, utbildning och grundorganisation samt ökad specialisering.

De internationella insatserna bör öka från och med år 2005. Sverige och Försvarsmakten skall vara aktiv i uppbyggnaden av EU:s krishantering med bland annat snabbinsatsförband, Battle Groups. Internationell terrorism skall främst bekämpas av polisen, men det kan finnas situationer när polisens kompetens och resurser behöver kompletteras. Beredningen föreslår

¹⁰⁰ Observation 2004-05-12 Sammanträde Kommunens strategigrupp, Fb04.

¹⁰¹ Öppet brev till försvarsminister Leni Björklund och försvarsutskottets ordförande Eskil Erlandsson 2004-05-25.

¹⁰² Sydöstran 2004-05-26 Ledare där det öppna brevet kommenteras (titel saknar).

¹⁰³ Bevakning av lokaltidningarna under tiden april-maj 2004.

därför att en utredning av regelverket för Försvarsmaktens stöd bör tillsättas. Försvarets framtida personalförsörjning innebär att ett mindre antal officerare tjänstgör i en gemensam stabsorganisation. Högre militär utbildning reduceras samtidigt som det internationella utbildningssamarbetet utökas. Ett förslag är att antalet officerare i framtiden reduceras med 25 %. Vidare bör tidsbegränsade anställningar prövas och internationell tjänstgöring vara obligatoriska. Värnpliktsystemet måste reformeras och uttagning till grundutbildning baseras på lämplighet, villighet och intresse för internationell tjänstgöring. En betydande minskning av grundutbildningen föreslås från år 2005. Utbildningen bör omfatta två steg, genomförda under elva månader. Andelen kvinnliga värnpliktiga bör utökas. Vidare måste materialförsörjningen anpassas till insatsorganisationen och inriktas på kortare serier, prioriteringar av utvecklingssatsningar, ökat internationellt samarbete och mer direktanskaffning. Ansvar för underhåll rekommenderas ligga på industrin, inte på Försvarsmakten. Inom ledning och försvarsförvaltning föreslås betydande rationaliseringar. Personalreduktion på 40 % är en generell ledstjärna, liksom övervägande om nedläggning av militärdistriktorganisationen. Utbildning och grundorganisation skall anpassas till insatsorganisationen, vilket innebär att antalet förband reduceras. Ökad specialisering handlar om att anpassa invasionsförbanden utifrån dagens militära ändamålsenlighet. Utredningen förordar inte att förbandstyper avskaffas helt. Samtidigt framhålls att den bibehållna bredden medför stora kostnader, med konsekvenser för internationella insatser.¹⁰⁴

De föreslagna besparingarna motsvarande 3 miljarder kronor innebär en kraftig reduktion av personalstyrkan med cirka 5000 anställda. För att kunna möta kommande krav på internationella insatser finns samtidigt behovet av att behålla yngre officerare.¹⁰⁵

Kommunalrådet Mats Johansson uttalar sig om innehållet i rapporten och menar att den tar död på argument som att "Stockholm ska försvaras av marina stridsmedel" och "det problematiska i att Kockums AB har tyska ägare". Rapporten tydliggör även den militära grundorganisationens funktion i relation till samhället. Kommunalrådet är optimistisk inför höstens avgörande om marinbasens framtid. Goda förutsättningar finns nu för fortsatt lobbyarbete, menar han.¹⁰⁶

I början av juni sammanträder Länsstyrelsens försvarsgrupp. På dagordningen står presentation av genomförda och kommande aktiviteter samt genomgång av Försvarsberedningens rapport. Ett initiativ som tagits av länsstyrelsen är att med hjälp av de socialdemokratiska riksdagsledamöterna sprida broschyren "För försvaret i Blekinge, inför 2004 års riksdagsbeslut om Försvarsmaktens framtid" i riksdagen. Heli Berg (fp) informerar om att hon förutom sitt arbete i Försvarsutskottet tillsammans med Johnny Gylling (kd) arbetar mot Kulturutskottet där de framhåller det levande världsarv som finns i Karlskrona.¹⁰⁷

Fredagen den 18 juni träffar kommunalpolitiker i Karlskrona Håkan Juholt (s) och Anders Svärd (c), ordförande respektive ledamot i Försvarsberedningen. Mötet äger rum i riksdagshuset och syftet med mötet är att ge Karlskronapolitikerna en nulägesbeskrivning samt synpunkter på hur de skall arbeta vidare lokalt inför det kommande försvarsbeslutet. Den parlamentariska processen beskrivs utifrån övertygelsen att minst tre partier kommer att stå bakom propositionen, en slutsats som kan dras efter Försvarsberedningens arbete. Den breda partipolitiska förankringen är viktig för trovärdigheten gentemot andra länder och för nationens egenvärde. Enigheten ger också en parlamentarisk styrka, som innebär att den försvarspolitiska inriktningen kvarstår även om regeringsmakten förändras. När det lokala arbetet diskuteras ges rådet att avvakta. Håkan Juholt och Anders Svärd hävdar att

¹⁰⁴ Försvarspolitisk rapport från Försvarsberedningen. Ds: 2004:30. *Försvar för en ny tid*. s 7-158.

¹⁰⁵ *Blekinge Läns Tidning* 2004-06-02 Mp rättar in sig i ledet. I december fattas försvarsbeslutet av riksdagen; *Sydöstran* 2004-06-02 Rapporten positiv för försvaret i Blekinge.

¹⁰⁶ *Blekinge Läns Tidning* 2004-06-02 Positiva besked om försvaret.

¹⁰⁷ *Observation* 2004-06-02 Länsstyrelsens försvarsgrupp.

Försvarsberedningen inte ser ägarstrukturen inom Kockums AB som problematiskt i sig, men att det är svårt att veta vilken målsättning den utländska ägaren har för varvet.¹⁰⁸

Försvarsministern och ordföranden i Försvarsutskottet, Eskil Erlandsson, (c), svarar gemensamt i Blekinge Läns Tidning på Mats Johanssons (s) och Sven-Olof Petterssons (c) öppna brev angående Sydkustens marinbas. Artikelförfattarna delar kommunalpolitikernas positiva grundsyn på ett utländskt ägande av försvarsindustrin. De delar även uppfattningen att den marina huvudbasens placering inte primärt skall styras av var insatsförbanden kan behöva användas. Ett inriktningsmål är att det skall finnas en huvud- och en sidobas. Huvudbasens placering är avhängigt möjligheterna till personalförsörjning, övningsområden, ekonomi, miljöpåverkan samt övriga produktionsförutsättningar.¹⁰⁹

I slutet av juni sammanträder kommunens strategigrupp Fb04. Gruppens ordförande informerar om att försvarsfrågan nu befinner sig i ett vänteläge och att marinens organisation fortfarande är oklar. Tydliga politiska signaler är *en* marinbas och inte en huvudbas och en sidobas. ”Det finns faktorer som pekar i vår riktning, men det finns också starka krafter som arbetar mot och som känner sig pressade” sammanfattar Mats Johansson.

Inför den kommande uppvaktningen av försvarsminister Leni Björklund i augusti aktualiseras åter argumentlistan. För att möta argumenten ”En marinbas måste finnas i anslutning till huvudstaden” och ”det problematiska med Kockums utländska ägandestruktur” uppmanas tjänstemannagruppen att undersöka om marinbaser i övriga Europa är placerade i relation till huvudstäderna samt inventera ägarstrukturen för annan försvarsindustri, exempelvis Bofors, Ericsson, Saab och Hägglund.

Gruppen diskuterar även de två alternativen ”Karlskrona blir Sveriges marinbas” respektive ”Karlskrona blir inte Sveriges marinbas”. Innehållet i det första alternativet är att utveckla samarbetet mellan tre kommuner gentemot Östersjön samt stärka konceptet Blekinge Tekniska Högskola, Försvaret, Östersjön respektive Telecom och turismnäringen. I alternativet ingår även konferensen ”Framtidsforum” i mars år 2005 samt glöggfest för kommuninvånarna om utfallet av försvarsbeslutet blir positivt för Karlskrona.

Alternativet ”Karlskrona blir inte Sveriges marinbas” utgörs av kompensationspaket från staten, mobilisering av samhället, stödgrupper samt etablerandet av en utvecklingsenhet. I övrigt är innehållet i alternativ två detsamma som i alternativ ett.

Vägvalet mellan de olika alternativen står när propositionen presenteras i september. Strategigruppen konstaterar att det kommer att bli ett svårt politiskt beslut, eftersom förväntningarna från kommuninvånarna är ”kamp intill slutet”.¹¹⁰

7.1.6 Juli 2004

I juli förlägger statsminister Göran Persson en del av sin semester till Karlskrona. Länets landshövding uppfattar detta besök som ytterst värdefullt och utnyttjar tillfället genom att visa Karlskronas marina verksamhet och diskutera kommande försvarsbeslut.¹¹¹

7.1.7 Augusti 2004

Under augusti är det åter dags att uppvakta försvarsminister Leni Björklund. Underlaget för denna uppvaktning är dels den argumentlista som presenterades vid den första uppvaktningen i mars, dels Försvarsberedningens rapport ”Försvaret för en ny tid”. För att möta argumentet att marinbasen måste ligga i anslutning till huvudstaden hävdar Karlskrona kommun att övriga marinbaser i Europa företrädesvis inte är placerade vid huvudstäderna. Däremot framhålls att

¹⁰⁸ Observation 2004-06-18 Banksalen i Riksdagshuset.

¹⁰⁹ Blekinge Läns Tidning 2004-06-19 Känsloladdat försvarsbeslut.

¹¹⁰ Observation 2004-06-29 Arena Rosenholm.

¹¹¹ Sydöstran 2004-07-16 Semesterledig Persson tog båttur i skärgården; Sydöstran 2004-07-21 Spelet om örlogsbasen avgörs i kulisserna; Intervju 2004-09-07 Ingegerd Wärnersson.

det i sydöstra Östersjön finns en stark koncentration av marinbaser. Detta borde göra Karlskrona särskilt intressant, inte minst med tanke på möjligheter till samövningar, med minskade kostnader och ökad effektivitet som följd. Argumentet att Kockums utländska ägandestruktur är en osäkerhetsfaktor för framtida underhåll av marinens materiel bemöts med hänvisning till Försvarsberedningens rapport. I denna framhålls att "det internationella samarbetet har blivit mer betydelsefullt för materielförsörjningen" samt att "nyutveckling och produktion av större materielprojekt måste ske i samarbete med flera länder för att täcka de stora kostnaderna". Sett ur detta perspektiv är ägandeförhållandena inom Kockums AB helt i linje med Försvarsberedningens uppfattning. Till detta kan läggas att den svenska försvarsindustrin domineras av utländskt ägande.¹¹²

Vid en intervju, några dagar efter uppvaktningen kommenterar kommunalrådet Mats Johansson (s) sina intryck. Han menar att försvarsministern signalerade budskapet "det är inte klart" och "ingen är säker". Hennes strategi var att lyfta fram de olika regionernas svagheter. För Karlskronas del innebar det att frågor ställdes om ägandeförhållandena vid Kockums AB. Vid besöket överlämnades en gatsten från Stortorget och en bit komposit. Syftet med dessa gåvor var dels att "sticka ut" från övriga delegationer, dels att leda in försvarsministern på en diskussion om Karlskronas marina traditioner och relatera dessa till den nya fartygstekniken.¹¹³

Under augusti presenteras en ny inriktning för marinen. Istället för att hävda en huvudbas och en sidobas väntas regeringen i den kommande propositionen att använda formuleringen en marinbas i Sverige och ett antal baseringsalternativ.¹¹⁴ På ledarsidan i Blekinge Läns Tidning kommenteras de synpunkter som finns i Stockholm och Göteborg vad gäller placeringen av marina förband. Skribenten uppfattar händelseutvecklingen som en "pajkastning" och syftar då på tjugotvå politiker som i konsensus med landshövding Mats Hellström kräver att Berga/Muskö blir marinens huvudbas. Även i Göteborg agerar politiker för att rädda Älvsborgs Amfibieregemente (Amf4). En nedläggning av detta regemente skulle innebära "60 mil kust utan försvar" och "ett säkerhetspolitiskt vakuum på västkusten", hävdar dessa politiker.¹¹⁵

När kristdemokraternas partiledare, Göran Hägglund, besöker Karlskrona uppger han vid en presskonferens att han är beredd att förhandla om försvarsbudgeten med socialdemokraterna och centerpartiet. Väljer regeringen att ta hänsyn till vänsterpartiets och miljöpartiets synpunkter minskar dock förutsättningarna för ett samarbete.¹¹⁶

I slutet av augusti besöker Håkan Juholt (s) och Anders Svärd (c) Blekinge. I samband med evenemanget "Flygets dag" får Karlskronas kommunalpolitiker tillfälle att träffa dessa båda nyckelpolitiker.¹¹⁷

7.1.8 September 2004

Den preliminära förbandsnedläggningslistan, som tidigare varit hemlig, presenteras den 8 september i Tv 4. Dagen efter är en av rubrikerna i Blekinge Läns Tidning: "Stor oenighet om framtiden för försvaret." Förhandlingarna inför den kommande försvarspropositionen går trögt, redan innan de mest känsliga frågorna om den militära grundorganisationen har diskuterats. Kommunalrådet Mats Johansson kommenterar processen kring försvarsbeslutet och menar att skrivandet av propositionstexten fortgår. Två frågor anser han är av särskilt

¹¹² Karlskrona kommuns redovisning inför försvarsminister Leni Björklund 2004-08-21; *Blekinge Läns Tidning*; 2004-08-23 Inför Leni; *Sydöstran* 2004-08-18 Försvarsministern kan vänta sig nya argument.

¹¹³ *Intervju* 2004-09-01 Kommunalarrådet Mats Johansson (s).

¹¹⁴ *Blekinge Läns Tidning* 2004-08-17 En marinbas måste bort.

¹¹⁵ *Blekinge Läns Tidning* 2004-08-19 Lögnen och halvsanningar i 08-området; 2004-08-20 60 mil kust utan försvar?

¹¹⁶ *Blekinge Läns Tidning* 2004-08-25; *Observation* 2004-08-24 Sydkustens marinbas.

¹¹⁷ *Sydöstran* 2004-08-28 Tog chansen att tala med Juholt och Svärd; Toppmöte i Norrland kan avgöra Blekinge.

viktig karaktär. Den ena handlar om personalhanteringen, det vill säga hur åldersstrukturen inom försvaret skall förändras. I dag finns flera tusen äldre officerare som inte behövs i det framtida försvaret. Överbefälhavaren vill att undantag skall göras från lagen om anställningsskydd, något som den socialdemokratiska regeringen i princip ställer sig avvisande till. De borgerliga partierna är dock mer positiva till ett sådant förslag. Den andra frågan handlar om införandet av mönstringsplikt för kvinnor.

I propositionstexten kvarstår förslaget att marinbasen och marinens ledningsfunktioner placeras i Karlskrona. Ett sammansatt fartygsförband förläggs till Berga och tre baseringsplatser anläggs på andra platser i Sverige. Muskövarvet läggs ner och ansvaret för fartygsunderhåll överförs till Kockums AB. Av propositionstexten kan vidare utläsas att Örlogsskolorna bör ha ungefär samma struktur som tidigare och att flygflottiljen i Kallinge blir kvar. Möjligheter till en kompromisslösning finns dock där Karlskrona blir huvudbas och Stockholm sidobas¹¹⁸.

Enligt Blekinge Läns Tidning är det bekymmersamt att inget annat politiskt parti hitintills har ställt sig bakom propositionstexten. Samarbetet med de borgerliga partierna försvåras av kravet på att försvarets nya inriktning skall implementeras under en längre tidsperiod än den föreslagna. Flera konstellationer är dock tänkbara. En är att en uppgörelse med centerpartiet och kristdemokraterna kommer till stånd. En annan är samarbetet med vänsterpartiet och miljöpartiet. Ytterligare ett alternativ är att lägga fram en minoritetsproposition, något som troligtvis skulle innebära litet stöd i riksdagen.¹¹⁹

Oenigheten i riksdagen kommenteras av centerpartiets ordförande i Blekinge, Sven-Olof Pettersson, som beskriver läget som osäkert och uppgörelsen i budgetpropositionen som avgörande för innehållet i försvarspropositionen. Risk finns att försvarspropositionen inte får en önskvärd politisk bred förankring, menar han, något som kan leda till att tidigare skrivningar sätts ur spel, med köpsläende mellan de politiska partierna som följd.¹²⁰

Parallellt med att försvarspropositionen skrivs äger budgetuppgörelsen mellan socialdemokraterna, vänsterpartiet och miljöpartiet rum. Därmed fastställs budgetramarna för Försvarsmakten, vilket innebär en bantning på 3 miljarder kronor.¹²¹

Länsstyrelsen försvarsgrupp sammanträder i mitten av september. De olika förbandscheferna ger då en tämligen samstämmig bild av situationen. Alla förband har hög aktivitet och ”på ytan är stämningen lugn”. Den verkliga bilden är dock att de anställda känner stor oro inför framtiden. Kommunalsrådet Mats Johansson redogör för den politiska oenigheten, som gäller storleken på besparingen samt under vilken tidsperiod omställningen skall ske. Om propositionen skrivs så att en bred uppgörelse mellan partierna inte kan komma till stånd avgörs frågan i riksdagen. En sådan situation komplicerar beslutsprocessen, eftersom utgången då blir mer oförutsägbar. Länsstyrelsens försvarsgrupp enas om tre aktiviteter som skall genomföras efter den 17 september, det datum då propositionen skall läggas fram. Den första är att publicera en tidningsartikel i rikspressen, undertecknad av landshövdingen, riksdagsledamöterna från Blekinge samt kommunalråden i Karlskrona och Ronneby. Den andra aktiviteten är en uppvaktning av Försvarsutskottet medan den tredje handlar om att sprida information via en ny hemsida.¹²²

Några dagar innan försvarspropositionen skall läggas fram tecknas bilden av ”hela havet stormar” i lokalpressen. Ledarskribenten i Blekinge Läns Tidning lyfter fram det faktum att den borgerliga alliansen ställer försvarsfrågan på sin spets. Detta görs i syfte att markera att vänsterpartiet inte i något avseende skall ha inflytande över svensk försvarspolitik. Resultatet

¹¹⁸ *Regeringens proposition 2004/05:5 Vårt framtida försvar 164-167.*

¹¹⁹ *Blekinge Läns Tidning 2004-09-09 Stor oenighet om framtiden för försvaret.*

¹²⁰ *Telefonintervju 2004-09-08 Sven-Olof Pettersson (c).*

¹²¹ *Sydöstran 2004-09-10 Överens till slut.*

¹²² *Observation 2004-09-13 Länsstyrelsen; Sydöstran 2004-09-15 Ny sajt ska ge svar om försvarsbeslutet.*

blir en kohandel mellan de övriga partierna. En annan ledarskribent ifrågasätter om försvarspropositionen kommer att läggas fram fredagen den 17 september. En spekulering som görs är att försvarsminister Leni Björklund troligtvis kommer att misslyckas med att nå en bred uppgörelse över blockgränserna. En annan tolkning är att samarbetet mellan de borgerliga partierna kring försvarspolitikerna sätter press på regeringen.¹²³

Enligt Magnus Johansson (s) är de borgerliga partierna ointresserade av att nå en överenskommelse och förhandlingarna blir därmed endast "ett spel för galleriet". Socialdemokraterna kan inte heller bryta budgetuppgörelsen med miljöpartiet och vänstern. Officiellt kommer inte regeringen att nå en överenskommelse med vänstern om försvarspropositionen. Kärnfrågan är istället att förmå vänstern att inte rösta emot propositionen i riksdagen, menar han.¹²⁴

Lokalpolitikerna Sven-Olof Petersson (c) och Mats Lindbom (c) anser att det är "ytterst beklagligt" att regeringen valt att göra upp med samarbetspartierna miljöpartiet och vänstern om de ekonomiska ramarna för försvaret, istället för att fortsätta samarbetet med centerpartiet.¹²⁵

Beträffande marinbasens placering framträder nu två tänkbara alternativ. Det första är att folkpartiet och moderaterna får gehör för uppfattningen att den marina verksamheten företrädesvis skall stationeras i Stockholm och Göteborg.¹²⁶ Det andra alternativet är att marinbasen placeras i Karlskrona, eftersom miljöpartiet ställer sig bakom regeringens försvarsproposition.¹²⁷

Inför presentationen av propositionens innehåll den 17 september för personalen vid Sydkustens marinbas finns en beredskap för alla scenarier. Eftersom innehållet i propositionen inte nödvändigtvis är helt svart eller vitt är det tänkbart att en handlingsplan för krishantering behöver aktiveras. Klart är dock att den lagda försvarspropositionen kommer att innebära förändringar för samtliga anställda inom Försvarsmakten.¹²⁸

Sent på torsdagskvällen den 16 september beslutar regeringen att skjuta upp presentationen av försvarspropositionen. Som skäl anges att regeringen vill fortsätta förhandla med de borgerliga partierna om hur mycket pengar försvaret skall få jämfört med den uppgörelse om budgeten som tidigare ingåtts mellan socialdemokraterna, miljöpartiet och vänstern. Förhoppningen är att en bred uppgörelse skall kunna uppnås.

Trots att framläggandet av försvarspropositionen flyttas fram en vecka ses den redan i lokalpressen som en total seger för Blekinge, budskapet är att Karlskrona blir huvudbas för marinen och att verksamheten vid F17 bibehålls.¹²⁹

De aktiviteter som planerats inför den 17 september, innefattande bland annat en presskonferens med Håkan Juholt inställs. På socialdemokraternas Blekinges hemsida skriver Mats Johansson i sitt veckobrev: "De uppskjutna förhandlingarna kommer att innebära att allt kommer att överprövas, inget är klart förrän allt är klart".¹³⁰

Kritik riktas mot folkpartiets Jan Björklund, som menar att kravet på att behålla amf 4 i Göteborg kan leda till att både Sydkustens marinbas och Kockums AB läggs ned. Även om

¹²³ *Blekinge Läns Tidning* 2004-09-13 Kris i försvarsberedningen; 2004-09-16 Nu vågar vi hoppas; *Sydöstran* 2004-09-14 Har ett års lobbying lönat sig? Svaret kan dröja till december. 2004-09-13 Borgerlig enighet bäddar för fortsatt dramatik.

¹²⁴ *Telefonintervju* 2004-09-16 Magnus Johansson (s).

¹²⁵ *Blekinge Läns Tidning* 2004-09-16 Kräver seriös hantering av försvaret.

¹²⁶ *Blekinge Läns Tidning* 2004-09-15 Juholt varnar för storstadsmaffian; Fortsatt strid om försvaret.

¹²⁷ *Blekinge Läns Tidning* 2004-09-16 Det ser ljusst ut för F17 och marinen; Allt pekar på att F17 och marinen blir kvar.

¹²⁸ *Sydöstran* 2004-09-15 Krisberedskap vid negativt marinbesked.

¹²⁹ *Blekinge Läns Tidning* 2004-09-17 Försvarsbeslutet uppskjuts en vecka; Detta kan bli flottans bas; Allt pekar på att F17 och marinen blir kvar; *Sydöstran* 2004-09-16 Seger för Blekinge.

¹³⁰ *Telefonintervju* 2004-09-17 Magnus Johansson (s); www.socialdemokraterna. Blekinge. se 2004-09-17.

amf. 1 i Stockholm kommer att läggas ner måste någon militär verksamhet på Berga ändå finnas kvar. Ett troligt utfall är då att marinens huvudbas placeras i Stockholm med sidobas i Karlskrona.¹³¹

Även folkpartiet i Blekinge får kritik. Mats Johansson menar att partiet är passivt i försvarsfrågan och att "folkpartiet är berett att sälja ut marinbasen till förmån för storstäderna". Folkpartiets länsordförande, Kent Lewén, uppger att han "sitter lugnt i båten" och inte oroas för Sydkustens marinbas.¹³² När Kent Lewén intervjuas angående den regionala utvecklingen i försvarsfrågan är hans version att han tillsammans med partikamraten Heli Berg bedrivit lobbyverksamhet i syfte att påverka försvarsfrågan. Kent Lewén uppfattar socialdemokraternas agerande som konspiratoriskt. Ytterst handlar det om att "vinna politiska poäng" och att flytta fokus från interna konflikter inom det egna partiet, hävdar han. På lokal nivå är ett tänkbart händelseförlopp att folkpartiet skuldbeläggs om Sydkustens marinbas läggs ner. Vidare vill socialdemokraterna skapa en bild av att amf.4 i Göteborg påverkar beslutet om marinbasens placering. Vid motsatt utfall, placering av Sveriges marinbas i Karlskrona, kommer de socialdemokratiska politikerna att lyfta fram det egna handlandet och relatera det till folkpartiets passivitet i försvarsfrågan, påtalar Lewén.¹³³

I Blekinge Läns Tidning analyseras den senaste veckans händelser vad gäller försvarsbeslutsprocessen. Regeringen kritiseras för sin svaghet och beroende av miljöpartiet och vänsterpartiet. Det faktum att dessa båda partier får inflytande på den viktiga försvarsfrågan är ytterst olyckligt, anser artikelförfattaren.¹³⁴ Håkan Juholt, lyfter istället fram kristdemokraternas, men framför allt centerpartiets svaghet i försvarsfrågan.¹³⁵

Några dagar innan propositionen skall läggas fram offentliggörs AgGRO:s förslag. Av detta framgår att Karlskrona med sitt geografiska läge har de bästa förutsättningarna att bli Sveriges marinbas. I Karlskrona finns dessutom lämplig infrastruktur avseende kaj- och förtöjningsanordningar, tillgång till nödvändiga verkstads- och varvsresurser samt närhet till goda övnings- och skjutområden. Arbetsgruppen föreslår att ledningen för u-båtsflottiljen på Berga flyttas till Karlskrona och att andra ytstridsflottiljen på Berga läggs ner och samordnas med tredje ytstridsflottiljen i Karlskrona. Örlogsskolorna byter namn till Sjöstridsskolan och de delar som idag finns på Berga överförs till Karlskrona. Förslaget innebär att fler värnpliktiga än tidigare kommer att utbildas i Karlskrona. Ledningen för fjärde minkrigsflottiljen samt amfibieutbildningen placeras på Berga. Arbetsgruppen föreslår vidare att helikoptrarna med sjöoperativa uppgifter lokaliseras till Kallinge, vilket medför en fördubbling av antalet helikoptrar där. Koncentrationen av militär verksamhet till Blekinge innebär investeringar för Karlskronas del motsvarande 110 miljoner kronor. I dessa kostnader ingår bland annat att viss verksamhet inom Örlogsskolorna samt dyknavalcentrum förläggs till Karlskrona samt viss kajutbyggnad och anpassning av befintligt fastighetsbestånd. Flyttningen av helikoptrarna kräver en investering på cirka 220 miljoner kronor, lika mycket som de skulle ha kostat om de varit kvar i Berga. Beträffande kockutbildningen, förlagd vid marinens intendenturskola i Karlskrona, är dock framtiden osäker. Gruppen rekommenderar att denna utbildning bör koncentreras till färre platser i Sverige.¹³⁶

Vid regeringssammanträdet den 23 september lägger Leni Björklund fram försvarspropositionen och nästa dag presenteras den i riksdagen. Försvarsministern redogör för innehållet i en direktsänd presskonferens. På lokal nivå får kommunalrådet Mats

¹³¹ Telefonintervju 2004-09-17 Magnus Johansson (s).

¹³² Sydöstran 2004-09-15 "Fp berett att sälja ut Karlskronabasen".

¹³³ Telefonintervju 2004-09-20 Kent Lewén (fp).

¹³⁴ Blekinge Läns Tidning 2004-09-23 Riksdagen får ta beslutet.

¹³⁵ Blekinge Läns Tidning 2004-09-23 Vill använda försvarspengarna på smart sätt.

¹³⁶ Blekinge Läns Tidning 2004-09-22 320 miljoner ska satsas på Blekinge; Försvaret ska ännu en gång försöka sälja Musköberget; Karlskrona lär inte behöva ett nytt Boverk; Marinen lämnar inte Göteborg; Kockutbildningen går en osäker framtid till mötes.

Johansson propositionen via elektronisk överföring. En grupp bestående av kommunalpolitiker och kommunala tjänstemän diskuterar innehållet i propositionen.¹³⁷ Den tolkning som görs är följande:

- Sveriges marinbas lokaliseras till Karlskrona.
- Marinbasens ledning bör lokaliseras till Karlskrona
- Två baseringsmöjligheter föreslås. Vid den ena av dessa två bör ”en något mer omfattande verksamhet bedrivas”
- Första u-båtsflottiljen och flottiljledningarna för första u-båtsflottiljen och tredje ytstridsflottiljen placeras i Karlskrona
- Marinens skolverksamhet kommer att innebära en ökad utbildning av totalförsvarspliktiga.
- Örlogsskolornas verksamhet fördelas på den nya organisationsenheten Försvarsmaktens tekniska skola och den nya organisationsenheten Sjöstridsskolan och Marinbasen i Karlskrona.
- Helikoptrar med sjöoperativa uppgifter bör lokaliseras till Kallinge och helikopterverksamheten där samordnas med Blekinge flygflottilj, F17.
- I regionen räknas med 200-300 nya arbetstillfällen inom försvaret
- I Blekinge kommer investeringsbehovet att motsvara 300 miljoner.¹³⁸

”Tolkningsgruppen” bedömer propositionen som ytterst gynnsam för Blekinges vidkommande. En inskärpning som dock görs är att ”segern endast skall ses som en delseger” och att mycket återstår innan beslut kommer att fattas i riksdagen.¹³⁹ Under förmiddagen informeras anställda inom Försvarsmakten. Chefen för Sydkustens marinbas, Kenneth Olsson, inleder med att beskriva förväntade omstruktureringar inom Försvarsmakten. Därefter delger överbefälhavaren och cheferna för de olika försvarsgrenarna innehållet i försvarspropositionen. Denna information sker via intern-tv och huvudinnehållet är följande:

- Propositionen överensstämmer till stora delar med de förslag som Försvarsmakten givit.
- En del osäkerhetsfaktorer finns beträffande ekonomin. I propositionen föreslås att besparingar tas upp på kortare tid än Försvarsmakten föreslagit.
- I propositionen finns en uttalad ambition att internationalisera försvaret. Upprättandet av så kallade Battle Groups måste ske redan nu.
- Ett problem som överbefälhavaren lyfter fram är övertaligheten bland personal. Betydande organisationsförändringar kommer att genomföras och antalet anställda kommer enligt Försvarsmaktens budgetunderlag för 2005 att minska med cirka 25 % under åren 2005-2007. Minskning utgörs till hälften av yrkesofficerare och till hälften av civilanställda. Det innebär att 2004 finns 20. 200 anställda och 2007 beräknas antalet anställda vara 15. 300.

¹³⁷ Observation 2004-09-24 Palanderska gården, ”Röda stugan”, Karlskrona.

¹³⁸ Regeringens proposition 2004/05:5 Vårt framtida försvar s 164-167.

¹³⁹ Observation 2004-09-24 Palanderska gården, ”Röda stugan”, Karlskrona.

Propositionstexten öppnar upp för förändrad åldersstruktur, genom förändrade anställningsvillkor, exempelvis visstidsanställning.

- Överbefälhavaren ser vissa öppningar vad gäller värnpliktsystemet, det vill säga ökad frivillighet till värnplikt.
- Beträffande terrorismfrågan ges inga klara besked, dock behandlas försvarets roll vid skydd mot terrorism i propositionen.¹⁴⁰

Kenneth Olsson kommenterar propositionstexten och anser att beskrivningen av marinbasen är otydlig. Beträffande grundorganisationen är hans uppfattning att innehållet i propositionen överensstämmer med det förslag som AgGRO lämnat. Den nya grundorganisationen skall vara fastställd 2005-02-01 och uppsägning av personal genomförd 2005-06-01. Vidare fastslås att stora förändringar är att vänta vid Sydkustens marinbas, inte minst med tanke på att försvaret skall spara 3 miljarder kronor. Försvaret står inför en brytningstid och ”klockningen för sista varvet på 3000 meter” har börjat. Det betyder att inga beslut ännu har fattats, men säkert är att alla kommer att påverkas, konkluderar marinbaschefen.¹⁴¹

Vid Wämö Center genomförs en presskonferens där kommunalråden Mats Johansson, (s) Jan-Anders Palmqvist, (s), riksdagsledamoten Christer Skoog, (s) samt via länk Försvarsberedningens ordförande Håkan Juholt (s) deltar. Mats Johansson inleder med att konstatera att propositionstexten är en delseger för Blekinge och hänvisar till situationen i februari då det fanns ”två svarta kryss” över Sydkustens marinbas och Flygflottiljen i Kallinge. Han sammanfattar händelseförloppet sedan februari med att fastslå sakargumentens genomslagskraft, liksom det politiska systemets starka betydelse, där samspel mellan kommunalpolitiker och militären varit en viktig del. Mats Johansson lyfter fram centerpartiet Blekinge, som varit med i processen. Eftersom centern står bakom Försvarsberedningens rapport är det troligt att detta parti kommer att rösta i linje med den i riksdagen lagda propositionen. Det är även troligt att miljöpartiet väljer detta alternativ. Vänsterpartiet däremot kommer sannolikt att presentera ett eget förslag. När Håkan Juholt kommenterar huvuddragen i propositionen betonar han att propositionstexten tolkas som att det skall finnas en marinbas i Sverige, lokaliserad till Karlskrona. Begreppen huvudbas och sidobas finns inte i propositionstexten.¹⁴²

Senare under dagen informerar Mats Johansson tjänstemännen i Fb04-gruppen om propositionens innehåll. De uppgifter som tjänstemännen nu skall arbeta vidare med är dels att bibehålla en hög beredskap om propositionen inte röstas igenom i december, dels att tillsammans med Ronneby kommun utarbeta ett ”välkomstpaket”, som sprids via kommunens hemsida och distribueras på nedläggningsshotade förband.¹⁴³

Den 25 september förstärks den positiva bilden av försvarspropositionen i lokalpressen. Rubrikerna ”Jubel i länet”, ”De drog en suck av lättnad”, ”Även varvet pustar ut...”, ”... men framtiden är oviss”, ”Mäklare: efterfrågan på villor kommer att öka i Karlskrona” speglar detta. En likartad bild ges i insändaren ”En socialdemokratisk försvarspolitik är bra för Sverige och för Blekinge”, skriven av Mats Johansson och Jan Anders Palmqvist. Huvudpoängen är att propositionen är gynnsam för Blekinge och att regeringen haft strikta militära/rationella argument vid sina bedömningar. Kommunalråden konstaterar dock att

¹⁴⁰ Observation 2004-09-24 Konserthuset Karlskrona.

¹⁴¹ Observation 2004-09-24 Konserthuset Karlskrona.

¹⁴² Observation 2004-09-24 Wämö Center, Karlskrona.

¹⁴³ Observation 2004-09-24 Palanderska gården, ”Röda stugan” Karlskrona; Karlskrona kommun 2004.

mycket arbete återstår och att ”Ingen kan sitta lugn i båten utan alla måste ro åt samma håll”.¹⁴⁴

I tidningen *Sydöstran* samma dag presenteras ett annat perspektiv. I artikeln ”Glöm inte att jobb försvinner” lyfter chefen för Sydkustens marinbas, Kenneth Olsson, fram effekterna av försvarsbeslutet vad gäller sysselsättning. De omflyttningar som kommer att bli aktuella sett ur ett nationellt perspektiv får även negativa konsekvenser i Karlskrona, menar han.¹⁴⁵

Artikeln ”Lex KA2 stoppar mygel inför försvarsproppen” belyser Försvarsdepartementet strikta förhållningsorder om att alla förbandschefer skall signera och kvittera att allt faktaunderlag som de lämnar ifrån sig är sakligt riktiga och inte manipulerade. Denna nya rutin har tillkommit efter det förra försvarsbeslutet.¹⁴⁶

7.1.9 Analys av tiden från det att överbefälhavaren lämnar sitt underlag till dess att försvarspropositionen läggs fram

En tolkning av det första skeendet i försvarsbeslutsprocessen är att strömningarna är svagt förhoppningsfulla beträffande Karlskronas möjlighet att behålla sin marinbas och ett högkvalificerat varv. Samtidigt finns en osäkerhet och en oro inför det kommande försvarsbeslutet i december, något som kan illustreras med den misstro som riktas mot Försvarshögkvarteret och de uppgifter som myndigheten lämnar inför försvarsbeslutet. Inom Försvarsmakten förs diskussioner om hur åldersstrukturen skall kunna förändras inom officersskåren. Avvecklingsåtgärder såsom vidareutbildning, avgångsvederlag och förtida pension är åtgärder som kan bli aktuella.

Hos kommunalpolitiker finns ett intresse av att engagera många såväl politiker som tjänstemän i försvarsbeslutsprocessen. Likaså lyfts vikten av att aktörerna på lokal nivå handlar kongruent fram. Genom etablerandet av en extern och en intern hemsida samt publiceringen av länsstyrelsens informationsbroschyr ”För försvaret i Blekinge” stärks diskursen ”Marinbasen skall placeras i Karlskrona”. Bildandet av kommunens strategigrupp, Fb04 och framtagandet av en gemensam argumentationslista kan ses som ytterligare ett led i detta som indikerar allvaret i situationen. I massmedia förstärks allvaret ytterligare genom att begreppet dödspatrull används som benämning på den grupp som skall lämna förslag på försvarets grundorganisation. En tolkning är att samstämmigheten är stor. Däremot finns varierande uppfattningar om Karlskronas levande världsarv har någon betydelse för placering av marinbasen i Karlskrona eller inte.

I överbefälhavarens underlag utpekade inga förband eller orter som nedläggningshotade. På lokal nivå tolkas dock texten med utgångspunkt i vad som talar för respektive mot Sydkustens marinbas. En inskärpning som görs är att regionalpolitiska ställningstaganden inte skall avgöra lokaliseringen av Försvarsmaktens grundorganisation. Det tidiga skeendet kan därför uppfattas som att militära sakargument och inte regionalpolitik skall avgöra försvarsfrågan. Samtidigt finns flera signaler som pekar på att regionalpolitiken har influens på försvarsfrågan. Försvarsministerns uttalande att ”regionalpolitiskt talar mycket för Stockholm” belyser detta, liksom aktörernas medvetenhet om att lobbying och personliga kontaktnät har avgörande betydelse för berörda kommuner. Sett ur ett kommunalpolitiskt perspektiv var socialdemokraternas tillväxtkonferens i mitten av april ett viktigt forum för att utöva lobbying. Ytterligare exempel är statsminister Göran Perssons informella besök hos landshövdingen i juli.

¹⁴⁴ *Blekinge Läns Tidning* 2004-09-25 Jubel i länet; De drog en suck av lättnad; Även Varvet pustar ut...; ...men framtiden är ovisst; Mäklare: efterfrågan på villor i Karlskrona; *Sydöstran* 2004-09-25 Socialdemokratisk försvarspolitik är bra för Sverige – och för Blekinge; Högsta vinsten till Blekinge. Kommunallråden räknar med hundratals nya försvarsjobb; En totalseger för Blekinge.

¹⁴⁵ *Sydöstran* 2004-09-25 ”Glöm inte att jobb försvinner”; *Blekinge Läns Tidning* 2004-09-25 Jubel i länet.

Regeringens förslag ger full pott till förbanden i Blekinge; De drog en suck av lättnad.

¹⁴⁶ *Sydöstran* 2004-09-28 Lex KA2 stoppar mygel inför försvarsproppen.

Överbefälhavaren använder i sin framställan begreppen huvudbas och sidobas. I lokalpressen definieras dessa begrepp och används flitigt i debatten om försvarsbeslutet fram till presentationen av försvarspropositionen i september. I denna talas istället om *en* marinbas i Sverige.

De båda uppvaktningarna av försvarsministern är en viktig del av försvarsbeslutsprocessen. För skapandet av diskursen "Marinens huvudbas skall placeras i Karlskrona" argumenterar Blekingedelegationen utifrån försvarspolitiska, ekonomiska, miljöpolitiska och regionala aspekter. Vidare ger delegationen konkreta exempel på felaktiga uppgifter som lämnats från Högkvarteret vad gäller Karlskronas förutsättningar att bli marin huvudbas. Ytterligare argument som framförs är att marinbaser i övriga Europa företrädesvis inte är placerade vid huvudstäderna och att utländskt ägandeskap inom svensk försvarsindustri är mer regel än undantag. I syfte att ytterligare förstärka diskursen "Marinens huvudbas skall placeras i Karlskrona" överlämnas två presenter, båda med symboliskt värde till försvarsministern.

Under tiden februari-mars etablerar aktörerna på central nivå diskursen "en bred partipolitisk uppslutning i försvarsfrågan", som blir särskilt tydlig i Försvarsberedningens rapport "Försvar för en ny tid". Rapporten är unik, eftersom den bygger på en uppgörelse mellan socialdemokraterna, centern och kristdemokraterna. Även de andra riksdagspartierna stödjer rapporten, som skall ligga till grund för försvarspropositionen. Diskursen blir rådande fram till budgetöverenskommelsen i juni när socialdemokraterna kommer överens med stödpartierna miljöpartiet och vänsterpartiet om statens finanser inför år 2005. Uppgörelsen resulterar i att alliansen mellan socialdemokraterna och centern sviktar på såväl central som lokal nivå.

I april skapas motdiskursen "Marinens huvudbas skall placeras i Berga/Muskö". Terroristhotet mot huvudstaden och byggandet av en ny motorväg från Haninge till Nynäshamn är bärande argument inom denna motdiskurs, liksom att Muskövarvet svarar för 70 % av det marina underhållet. Motdiskursen stärks vid försvarsministerns besök i Karlskrona, när hon uttrycker följande huvudargument: "Försvaret måste inriktas på att försvara Stockholm vid ett eventuellt angrepp utifrån" och "det marina fartygsunderhållet blir problematiskt eftersom Kockums AB har tyska ägare". I Karlskrona kontrar kommunalpolitikerna argumentationen genom att framhålla att "terroristhotet är en polisiär" uppgift och att "varken Danmark eller Norge har militära baser i närheten av huvudstäderna".

Under det första halvåret arrangeras många möten mellan centrala och lokala aktörer. En tolkning av politikernas besök är att huvudsyftet med dessa är att få information om marinen i Karlskrona snarare än att uttala sig om nedläggningshotade förband. Försvarsfrågan diskuteras i termer av besparingar och nedskärningar, medan framtida uppgifter för försvaret endast berörs i mindre utsträckning. Försvarsminister Leni Björklund och ledamoten i Försvarsutskottet Lars Ångström (mp) talar båda om att minska anslagen till försvaret med 6 miljarder kronor, en ståndpunkt som sett ur försvarsministerns perspektiv kan tolkas som taktisk, eftersom summan utgör sämsta alternativ. En allmän bedömning är att -3 miljarder kronor är mera realistiskt och väljer försvarsministern att backa kan hon vinna åtskilliga politiska poäng.

Försvarsministerns intention inför den 17 september är att kunna lägga fram en majoritetsproposition. Det politiska läget förändras dock så att centern är tveksam till att ställa sig bakom propositionstexten. Den nya positioneringen leder till politisk slutenhet där partigränserna snävas in. Presentationen av försvarspropositionen sker först en vecka senare, då som en minoritetsproposition. Därmed står regeringen fast vid budgetuppgörelsen och söker även i försvarsfrågan stöd hos samarbetspartierna vänsterpartiet och miljöpartiet. På lokal nivå präglas tidningsartiklar men även rapportering i övriga media av två motstridiga budskap. Å ena sidan finns en tillförsikt, "Blekinge kan andas ut". Å andra sidan finns

formuleringar som ”hot mot Blekinge tillbaka”. Dessa budskap illustrerar väl den oro, turbulens och osäkerhet som finns vid denna tidpunkt.

7.2 Tiden från det att försvarspropositionen läggs fram till dess att riksdagen fattar beslut 15 december

7.2.1 Oktober 2004

Den 1 oktober uttalar sig marininspektör Jörgen Ericsson om innehållet i försvarspropositionen. Dagen efter har Blekinge Läns Tidning rubriken ”Ny strid om marinen har blossat upp” på första sidan. Kommunalrådet Mats Johanssons tolkning är att marininspektören vill behålla en stor del av marinen på Berga/Muskö och att han därmed sätter sig emot regeringens viljeyttring, som är att marinen skall koncentreras till Karlskrona. Antingen följer marininspektören regeringens direktiv eller måste Försvarsmakten se till att marinen får en ny inspektör, hävdar Mats Johansson.¹⁴⁷ Enligt Jörgen Ericson kan svårigheter uppstå om större delen av flottan baseras i Karlskrona. Han menar därför att en stor del av flottans fartyg skall finnas på Berga/Muskö. Om alla enheter flyttas till Karlskrona kommer fartygsbesättningarna inte att kunna behålla sin nuvarande kompetens. Dessutom motiverar antalet fartyg i stockholmsregionen att Muskövarvet finns kvar i marinens ägo.¹⁴⁸

I artikeln ”Muskövarvet läggs ner” framgår dock att den definitiva avvecklingen av Muskövarvet skall vara slutförd år 2006. De underhållningsresurser som skall finnas kvar i området är en torrdocka.¹⁴⁹

På ledarsidan samma dag diskuteras Jörgen Erikssons agerande i försvarsfrågan. Genom att tysta alla meningsyttringar och kräva ”rättning i ledet” av sina underlydande chefer är ”munkavle nära”, menar skribenten. Marininspektörens agerande är oansvarigt och strider mot de intentioner som finns angivna i propositionstexten. Till detta bör läggas att det är demokratiskt betänkligt att kräva ”rättning i ledet” menar ledarskribenten, som konkluderar med att ord och handling talar sitt tydliga språk och ger Mats Johansson sitt stöd när han kräver marininspektörens avgång.¹⁵⁰

Utspelet om förläggning av fartyg i framtidens marin leder till flera reaktioner i Blekinge. Den socialdemokratiska riksdagsledamoten Christer Skoog menar att ”den politiska processen måste stänga alla kryphål” och att det nu gäller för Försvarsutskottet att vara lika tydliga som de var vid det förra försvarsbeslutet. Även landshövding Ingegerd Wärnersson reagerar genom att uttrycka sin oro över marininspektörens tolkning.¹⁵¹ Ytterligare en reaktion är att kommunalrådet Mats Johansson initierar ett möte med representanter för Sydkustens marinbas. Vid detta möte återges marininspektörens intentioner. Dessa är att fyra ytstridsfartyg lokaliseras till Berga, med påföljd att även helikoptrar och någon u-båt måste förläggas till Stockholm. Dessutom placeras fyra kustkorvetter i Stockholm och tre kustkorvetter i Karlskrona. Antalet yrkesofficerare i Karlskrona beräknas till 750 och i Stockholm till 500. Chefen för Sydkustens marinbas menar att marininspektören har stöd såväl av chefen för grundorganisationen som av överbefälhavaren. Mats Johanssons uppfattning är att marininspektören tolkat försvarspropositionen på ett ”vanvördigt” sätt. Dessutom riktar han kritik mot cheferna vid marinbasen, som inte är tillräckligt offensiva och alltför pessimistiska i sitt förhållningssätt, inte minst gentemot marinbasens personal.¹⁵²

¹⁴⁷ *Blekinge Läns Tidning* 2004-10-02 Ny strid om marinen har blossat upp; Marininspektören följer inte förslag.

¹⁴⁸ *Blekinge Läns Tidning* 2004-10-01 Marinchef oroas av flottans flytt; *Sydöstran* 2004-10-02 Inspektören struntar i förslaget om en bas; Utspelet ett led i inre kamp i högkvarteret.

¹⁴⁹ *Blekinge Läns Tidning* 2004-10-23 Muskövarvet läggs ner.

¹⁵⁰ *Blekinge Läns Tidning* 2004-10-02 Mod eller dumhet?

¹⁵¹ *Sydöstran* 2004-10-04 Bara detaljstyrning kan stoppa marinledningen; 2004-10-08 Marininspektören räknar in allt som flyter i Karlskrona.

¹⁵² *Observation* 2004-10-07 Sydkustens marinbas.

Magnus Johansson (s) ifrågasätter om marininspektören verkligen har stöd av chefen för grundorganisationen. Hans tolkning är att chefen för tredje ytstridsflottiljen eftersöker politiskt stöd för att kunna agera i riktning mot endast en chef för samtliga korvetter. Med motiveringen att det är irrationellt att basera korvetter i Stockholm och Karlskrona skulle denne chef kunna genomdriva att marinens korvetter placerades i Karlskrona.¹⁵³

Marininspektören får enligt lokalpressen hård kritik av överbefälhavaren och den interna strid som finns inom försvaret lyfts fram. Ericsson driver en egen linje som innebär att Berga/Muskö kommer att bli långt mer än en förtöjningsplats. Överbefälhavaren och chefen för grundorganisationen kräver nu att Ericsson följer regeringens förslag. Därmed får fem av marinens sju korvetter hemmahamn i Karlskrona. Jörgen Ericsson är dock inte beredd att överge förslaget att bilda två nya stridsflottiljer.¹⁵⁴

Marininspektörens kampanj, som handlar om att rädda så mycket som möjligt till Stockholm, förstärks av att en grupp försvarsanställda via en webbplats på Internet bedriver ”propagandakrig” mot Karlskrona.¹⁵⁵ Ledande kommunalpolitiker från Haninge och Nynäshamn arbetar aktivt i samma riktning med målet att ändra innehållet i försvarspropositionen så att ytterligare marin verksamhet förläggs till Stockholm. I ett brev till försvarsministern lyfts Karlskronas nackdelar och Berga/Muskös fördelar fram.¹⁵⁶

Fredagen den 29 oktober drar regeringen tillbaka försvarspropositionen, eftersom den inte har majoritet i riksdagen. En ny proposition lämnas dock samma dag där innehållet i princip är det samma som i den tidigare propositionen, men med den skillnaden att beslutsrätten läggs hos riksdagen. Ändringen kan dock påverka vilka orter som kommer att drabbas av nedläggningen av förband.¹⁵⁷

Den nya propositionen kommenteras av Magnus Johansson, som anser att regeringen nu anpassat sig till verkligheten, eftersom oppositionspartierna och vänstern vill att grundorganisationen skall diskuteras öppet och inte bestämmas av regeringen. Egentligen betyder förändringen i propositionstexten ingenting, förutom att enskilda riksdagsledamöter kan tvingas rösta för nedläggning av hemortens förband.¹⁵⁸ När Heli Berg (fp) ger synpunkter på den nya propositionen anser hon att det är ”mycket genant och pinsamt för regeringen att de måste dra tillbaka propositionen”. Mats Johansson däremot riktar uppmärksamhet mot de borgerliga partierna, som han hoppas håller fast vid vad de tidigare har sagt; nämligen att de inte kommer att rösta mot förslaget.¹⁵⁹

7.2.2 November 2004

I början av november rapporterar Blekinge Läns Tidning om de protester mot försvarsnedläggningen som ägt rum i Stockholm. Ett hundratal försvarsanställda demonstrerar utanför riksdagshuset. I Östersund förväntas försvarsministern mötas av tiotusen demonstranter och ytterligare protestaktioner planeras, då med tillresta försvarsanställda från nedläggningshotade förband.¹⁶⁰

Under denna månad diskuteras även vilka konsekvenser överbefälhavarens besparingar kommer att få på personalsidan. Ett tusental officerare vid avvecklingsförbanden kommer att sägas upp, vilket bland annat får till följd att officerskåren inte förnygras. Dessutom minskar antalet kvinnor inom systemet drastiskt. Eftersom avvecklingsorter ännu inte är klart

¹⁵³ Telefonintervju 2004-10-08 Magnus Johansson politisk sekreterare (s).

¹⁵⁴ *Blekinge Läns Tidning* 2004-10-22 Marininspektör får hård kritik av ÖB; *Sydöstran* 2004-10-01 Utspelet ett led i inre kamp i högkvarteret; 2004-10-22 Frågan om korvetterna löst.

¹⁵⁵ *Sydöstran* 2004-10-08 Propagandan mot Karlskrona.

¹⁵⁶ *Sydöstran* 2004-10-06 Operation smutskastning inledd.

¹⁵⁷ *Blekinge Läns Tidning* 2004-10-29 Ny försvarsproposition – nästan samma innehåll.

¹⁵⁸ Telefonintervju 2004-10-29 Magnus Johansson, politisk sekreterare (s).

¹⁵⁹ *Blekinge Läns Tidning* 2004-10-29 Ny försvarsproposition – nästan samma innehåll.

¹⁶⁰ *Blekinge Läns Tidning* 2004-11-02 Muskö går till attack.

definierade är situationen osäker för Blekinges officerare. Chefen för Sydkustens marinbas påtalar att överbefälhavarens beskrivning ger utrymme för tolkningar som innebär att även utvecklingsorterna i ett senare skede kan komma att beröras.¹⁶¹

Onsdagen den 17 november skriver Blekinge Läns Tidning att de nya direktiven från Högkvarteret ger tydliga anvisningar om att de fyra korvetterna skall baseras i Berga/Muskö. Detta besked skiljer sig markant från tidigare där anvisningarna var att två av Göteborgskorvetterna skulle baseras i Karlskrona. Kommunrådet Mats Johansson (s) uppger till tidningen: ”Det var väntat att något sådant här skulle ske. Det är helt i linje med marininspektörens vilja. Men vi kommer inte att släppa frågan. Jag har varit i kontakt med ett antal personer sedan jag fick kännedom om de nya direktiven”.¹⁶²

Marininspektören förklarar de nya direktiven med att de är en tillfällig lösning. Ett av skälen är att Stockholmsförbandet och Karlskronaförbandet har olika utbildningsrytmer. I Karlskrona rycker de värnpliktiga ut i augusti 2005 och i Stockholm 2006. Det andra skälet är att Göteborgskorvetterna från och med 2006 skall ingå i den internationella beredskapen som snabbt skall kunna sättas in i fredsbevarande operationer i Europa. Det vore därför fel att splittra korvetterna inför den uppgiften hävdar Ericsson.¹⁶³

Det kommande försvarsbeslutet driver, enligt en ledarskribent i Blekinge Läns Tidning, upp många känslor. Varje gång det skrivs om försvarsbeslutet blir aktiviteten på tidningens hemsida hög. Många läsare är arga, trötta eller desperata och riktar kritik mot journalister, som anses som partiska och allmänt klandervärda. Om försvarsbeslutet blir fördelaktigt för Karlskrona skall en fest arrangeras av Karlskrona kommun där marininspektör Jörgen Ericsson är en av de inbjudna gästerna. Det olämpliga i att karlskroniterna firar, samtidigt som flera tusen människor inom försvaret kommer att mista sina arbeten lyfts fram.¹⁶⁴

Den kristdemokratiske gruppledaren, Tommy Olsson, förklarar under sitt anförande i kommunfullmäktiges budgetdebatt att han tror att Karlskrona på sikt kommer att få en bättre tillväxt om marinbasen inte placeras i kommunen. Kommunrådet Mats Johansson reagerar kraftfullt på detta yttrande, liksom kd-gruppen och övriga borgerliga partier. Kritiken tvingar Tommy Olsson att via ett pressmeddelande, klargöra det olämpliga i att offentliggöra sina personliga synpunkter vid ett fullmäktigesammanträde.¹⁶⁵

7.2.3 December 2004

I början av december lägger Försvarsutskottet fram sitt betänkande till riksdagen. I lokalpressen är bedömningen att försvarspropositionen kommer att gå igenom, dock med mycket små marginaler. Eftersom miljöpartiet och socialdemokraterna är överens är det troligt att omröstningen i riksdagen slutar med 161 för och 158 mot försvarspropositionen. De borgerliga partierna underkänner emellertid försvarsutredningen och kräver en ny. Dessutom föreslår de att försvarsbudgeten ökas med ytterligare 400 miljoner kronor år 2005, 500 miljoner kronor nästföljande år och med 1100 miljoner kronor år 2007. Detta förslag, liksom vänsterpartiets nej till nedläggning av K4 i Arvidsjaur, bedöms dock inte vinna gehör vid riksdagens behandling av försvarsfrågan.¹⁶⁶

¹⁶¹ *Blekinge Läns Tidning* 2004-11-01; De yngre får lämna försvaret; 2004-11-02 Besked om uppsägning av officerare dröjer; 2004-11-05 Kadetter blir utan jobb; *Sydöstran* 2004-11-01 Officerare rasar mot ÖB efter avskedshot; Försvarsbeslut räddar jobben i Blekinge; 2004-11-10 Vad menar ÖB med avvecklingsorter?

¹⁶² *Blekinge Läns Tidning* 2004-11-17 Korvetter stannar där de är.

¹⁶³ *Blekinge Läns Tidning* 2004-11-18 Flytten av korvetter är en tillfällig lösning.

¹⁶⁴ *Blekinge Läns Tidning* 2004-11-19 Många känslor i försvarsbeslutet; 2004-11-20 Glögg och pepparkakor.

¹⁶⁵ *Blekinge Läns Tidning* 2004-11-25 Kd-man vill lägga ner marinbasen; *Sydöstran* 2004-11-25 Bättre tillväxt utan marinbas.

¹⁶⁶ *Blekinge Läns Tidning* 2004-12-03 Försvarsproppen får stöd av v och mp; *Sydöstran* 2004-12-03 Bäddat för Blekinge i försvarsomröstningen.

Några dagar senare uppger fyra vänsterpartister att de tänker rösta för det borgerliga kravet på en ny utredning, något som skulle kunna ge nytt hopp för nedläggningshotade förband. Om det borgerliga förslaget får majoritet äventyras budgetuppgörelsen mellan regeringen och stödpartierna. Därför kommer hård press att sättas på de riksdagsledamöter inom vänsterpartiet som uppgivit att de avser rösta i linje med den borgerliga alliansen. Osäkerhet kring hur vänsterpartiet kommer att rösta i riksdagen oroar såväl kommunalpolitiker som det fackliga nätverket, bestående av anställda inom försvaret i Karlskrona och vid Kockums AB. Ett ”värstascenario” är att försvarsbeslutet skjuts upp ett år, något som eventuellt skulle kunna vara till Karlskronas nackdel. Samtidigt spekuleras i att vänsterpartiets utspel endast är ett ”spel för galleriet”.¹⁶⁷

Kommunalrådet i Göteborg, Göran Johansson (s), kritiserar underlaget till försvarspropositionen, som han uppfattar som felaktigt eller manipulerat. Särskilt kritisk är han till att försvaret satsar miljardbelopp på ett konkursmässigt Kockums AB, samtidigt som avbeställningar av Ericssons nya flygande radar diskuteras. Placeringen av marinbasen i Karlskrona kommer att innebära nyinvesteringar ”i form av nya byggnader, förråd, restauranger samt dyktankar” hävdar Johansson, som argumenterar för amfibieförbandet, Amf4 och Ericsson i Mölndal.¹⁶⁸ Mats Johansson bemöter kommunalpolitikern från Göteborg och påtalar att kritiken endast är ett uttryck för osaklighet. Vidare framhålls att det faktum att Göran Johansson är ledamot i socialdemokraternas verkställande utskott borde ha inneburit att denne tagit ett större ansvar för helheten och inte endast den egna regionen. Mats Johansson tror inte att aktionen får något gehör, men påminner om att Göran Johansson inför förra försvarsbeslutet lyckades påverka statsministern så att dåvarande KA4 (numera Amf4) istället för KA2 i Karlskrona räddades från förbandsnedläggning.¹⁶⁹ Göran Johanssons kritik medför även att informationschefen vid Kockums AB, i media dementerar uppgiften om varvets konkurshot.¹⁷⁰

Parallellt med Göteborgspolitikerns utspel presenteras den nya garnisonsplanen för Karlskrona, som tagits fram i samarbete med Försvarsmakten och Fortifikationsverket. Planen är en beskrivning av hur Försvarsmaktens mark och fastigheter kan användas. Chefen för Sydkustens marinbas, Kenneth Olsson, menar att det i propositionen talas om en satsning på drygt 100 miljoner kronor, pengar som han anser inte kommer att behövas. Primärt handlar det endast om att rusta upp befintliga byggnader och anpassa dem efter den nya verksamhet som skall flyttas till Karlskrona.¹⁷¹

Två dagar innan omröstningen i riksdagen presenteras kommande besparingar inom försvaret. Ytterligare 1 miljard kronor skall tas från försvarsbudgeten till finansiering av Sveriges del i den nya EU-stridsgruppen. För att kunna frigöra denna summa måste en hel funktion läggas ner, menar Blekinges riksdagsledamot i Försvarsutskottet, Heli Berg (fp). Ubåtsflottiljen i Karlskrona finns i riskzonen. Även andra förband kan på sikt hotas, däribland F17 i Kallinge.¹⁷²

Försvarsberedningens ordförande, Håkan Juholt, skriver i en debattartikel att den politiska enigheten är betydligt större än vad massmedia uttrycker, något som framgår av

¹⁶⁷ *Blekinge Läns Tidning* 2004-12-07 Röstkaos efter v-utspel; 2004-12-08 Vinnare och förlorare i försvaret; 2004-12-11 Vänsterns valstrul upprör försvarsfacket; *Sydöstran* 2004-12-07 Kaos i riksdagen inför försvarsomröstningen; 2004-12-08 Kalabalik i riksdagen; *Intervjuer* 2004-12-10 Mats Johansson, Magnus Johansson.

¹⁶⁸ *Blekinge Läns Tidning* 2004-12-08 Den gången teg han; *Sydöstran* 2004-12-09 Provokatören i Göteborg.

¹⁶⁹ *Blekinge Läns Tidning* 2004-12-09 Han skjuter skarpt mot Karlskrona igen.

¹⁷⁰ *Sveriges Television, SVT 1* 2004-12-07 Inslag i Aktuellt.

¹⁷¹ *Blekinge Läns Tidning* 2004-12-03 Stor besparing att flytta till Karlskrona; *Sydöstran* 2004-12-03 ”Nya” marinbasen gör att alla lokaler behövs.

¹⁷² *Blekinge Läns Tidning* 2004-12-13 Karlskrona kan förlora alla ubåtar; Ubåtarna kan sänkas med nya besparingar.

Försvarsberedningens rapport "Försvar för en ny tid". Det är därför olyckligt att försvarsdebatten i slutet av försvarsbeslutsprocessen präglas av regionalpolitiska diskussioner om var förband skall placeras istället för att fokusera på innehållet, uppgifterna, moderniseringen och nytänkandet.¹⁷³

In i det sista är försvarsuppgörelsen oviss, något som avspeglas på Blekinge Läns Tidnings förstasida den 15 december med rubriken "Marinens framtid skall avgöras idag". Fem vänsterpartister har aviserat att de kommer att rösta i enlighet med det borgerliga förslaget, vilket innebär att propositionen avslås med regeringskris och nyval som tänkbar följd. Detta vill regeringen på alla sätt undvika och samtal förs därför med vänsterpartiets riksdagsgrupp. De krav som ställs från vänsterpartiet är att K4 i Arvidsjaur skall bli kvar och att verksamheten för försvarets räddningshelikoptrar skall utredas. Statsminister Göran Persson markerar också att regeringen måste ansvara för ersättningsarbeten till speciellt drabbade orter. Fyra riksdagsledamöter från Blekinge är övertygade om att regeringens förslag går igenom, dock med liten marginal. De riksdagsledamöter som representerar folkpartiet, moderaterna och kristdemokraterna kommer att rösta nej till propositionen, medan representanten för socialdemokraterna röstar ja.¹⁷⁴

Tidningen Sydöstran uppmärksammar särskilt riksdagsledamoten Johnny Gyllings (kd) vågmästarroll i försvarsfrågan. Väljer Gylling att lägga ner sin röst vid riksdagens votering kan det vara avgörande för om socialdemokraternas förslag röstas igenom. Röstar Gylling däremot med den borgerliga alliansen, kan det innebära att propositionen inte får bifall konstaterar tidningen.¹⁷⁵

De socialdemokratiska kommunalpolitikerna är överens om allvaret i situationen om propositionen inte skulle röstas igenom i riksdagen. Försvarsbeslutsprocessen skulle då förnyas och nya förutsättningar gälla fram till dess att beslut fattas under år 2005. Båda framhåller den betydelse deras personliga nätverk har för utgången av försvarsfrågan. Inför försvarsbeslutet år 2004 är Håkan Juholt (s) och Anders Svärd (c) nyckelpersoner. Dessa båda politiker kommer i fortsättningen inte att arbeta med försvarspolitik, varför en ny försvarsproposition skulle innebära att kommunalpolitikerna i Karlskrona måste etablera kontakt med andra nyckelpersoner.¹⁷⁶

Efter en maratondebatt i riksdagen med kohandel mellan regeringen och vänsterpartiet blir resultatet ett kompromissförslag. Innehållet i detta är att viss form av civil/militär verksamhet förläggs till Arvidsjaur, medan nedläggning av regementet K4 kvarstår. Arvidsjaur kommun garanteras lika många arbetstillfällen som idag finns vid K4. Voteringen skjuts upp till den 16 december, men en allmän uppfattning är att regeringens förslag till nytt försvar röstas igenom med stöd av miljöpartiet och vänsterpartiet. Senare står det dock klart att de fyra borgerliga partierna i Försvarsutskottet avser utnyttja sitt så kallade minoritetsskydd med följd att omröstningen blockeras. Innebörden i detta är att det nya innehållet i propositionen granskas såväl av överbefälhavaren som av ekonomer. Konsekvenserna av ett minoritetsskydd kan då bli att omröstningen i riksdagen skjuts fram till år 2005.¹⁷⁷

Om riksdagen fattar beslut den 16 december kommer marinens centrum att ligga i Karlskrona. Kommunalarbete Mats Johansson uttalar sig i tidningen Sydöstran och menar att "det är bra att det ser ut att finnas en majoritet för propositionen, men det är inte avgjort förrän

¹⁷³ *Blekinge Läns Tidning* 2004-12-13 Stor enighet i försvarsfrågan; *Sydöstran* 2004-12-15 Det har gått troll i försvarsdebatten.

¹⁷⁴ *Blekinge Läns Tidning* 2004-12-15 Marinens framtid ska avgöras idag; 2004-12-15 Idag fattar de fattar de sina beslut om försvaret; *Sydöstran* 2004-12-13 V-röst för försvarsförslaget; 2004-12-15 Dramatik in i det sista kring försvarsbeslutet.

¹⁷⁵ *Sydöstran* 2004-12-14 Johnny Gylling kan bli tungan på vågen.

¹⁷⁶ *Intervju* Mats Johansson, Magnus Johansson 2004-12-10.

¹⁷⁷ *Blekinge Läns Tidning* 2004-12-16 Försvarsbeslutet kan dröja till 2005; Ett sorgligt skådespel; *Sydöstran* 2004-12-16 Jobbpaket till Arvidsjaur löste försvarsknutarna.

klubban har fallit”. Parallellt med dessa uppgifter presenteras överbefälhavarens plan för vilka som skall utses till chefer för den nya marinbas som skall byggas upp i Karlskrona.¹⁷⁸ Efter votering i riksdagen antas regeringens proposition med 167 ja och 138 nej. Det innebär att en tredjedel av alla förband läggs ner och att antalet anställda minskar med cirka 5000, varav hälften officerare. Beslutet innebär att Sveriges enda marinbas placeras i Karlskrona. I lokalpressen beskrivs detta som en seger för hela Blekinge. Kommunalrådet Mats Johansson framhåller att det finns två huvudskäl till det gynnsamma beslutet. Det första är att de starka sakskälen som talat för Blekinge fått gehör. Det andra är att länets olika aktörer, från det fackliga nätverket till politiker och militära chefer, har haft samma riktning och verkat mot samma mål. De konsekvenser som förväntas bli följden av försvarsbeslutet är enligt Mats Johansson att 400-500 familjer kommer att flytta till Blekinge, något som relateras till att länet istället kunde ha förlorat 3-4000 arbetstillfällen.¹⁷⁹

7.2.4 Analys av tiden från det att försvarspropositionen läggs fram till dess att riksdagen fattar beslut 15 december

Propositionstexten anvisar att det skall finnas en marinbas i Sverige, lokaliserad till Karlskrona. En tolkning av detta är att tidigare diskurs; ”Marinens huvudbas skall placeras i Karlskrona” ersätts med ”Sveriges marinbas skall placeras i Karlskrona”.

När marininspektören problematiserar placeringen av marinens fartyg till Karlskrona uppfattas det, sett ur ett lokalt perspektiv, som ett förstärkande av motdiskursen. Denna befästs ytterligare av kommunalpolitikerna i Haninge och Nynäshamn när de i syfte att ändra försvarspropositionen i ett brev till försvarsministern lyfter fram Karlskronas nackdelar och Berga/Muskös fördelar. Ett hundratal demonstrerande försvarsanställda försöker även påverka innehållet i försvarspropositionen till gagn för Stockholm. I Karlskrona kommunfullmäktige sker ett oväntat utspel till förmån för motdiskursen när den kristdemokratiske gruppledaren hävdar att placeringen av marinbasen till Karlskrona inte är självskriven och att stadens tillväxt på sikt tvärtom skulle öka om marinbasen lades ner.

Den bild som framträder tiden innan försvarsbeslutet skall fattas karaktäriseras av osäkerhet och splittring. Inom det socialdemokratiska partiet måste alla riksdagsledamöter rösta *för* lagd försvarsproposition. Vänsterpartiets vågmästarroll mellan den borgerliga alliansen och socialdemokraterna förstärker ytterligare osäkerheten inför försvarsbeslutet, liksom det faktum att ett starkt namn, Göran Johansson, öppet kritiserar statsministerns och försvarsministerns hantering av försvarsfrågan. Argumentationen byggs upp kring att underlaget till propositionen är undermåligt och felaktigt samt att manipulativa slutsatser har dragits. Detta artikuleras i att propositionen delvis är en ”varvsproposition” och att Karlskrona idag inte har de fysiska förutsättningarna för att bli Sveriges marinbas. En analytisk poäng är att dessa två argument etableras och sedimenteras tidigt i försvarsfrågan och blir övertygande argument på den offentliga arenan. För att exkludera dessa argument ur den offentliga debatten har lokala aktörer genom tillrättaläggande information, argumentlistor och lobbying försökt skapa en diskurs, som dock inte är tillräckligt stark. Ytterligare exempel på tillrättaläggande är marinbaschefens presentation av garnisonsplan för Karlskrona där han påvisar ”mycket goda förläggningsmöjligheter” och att ”det i stort sett inte krävs några nybyggnationer överhuvudtaget”.

Kommunalrådet från Göteborg, Göran Johansson, agerar och styrs i likhet med andra kommunalpolitiker, utifrån egenintresse och regionalpolitik. Sett ur ett blekingskt perspektiv får hans agerande stor publicitet, som blir förstäligt mot bakgrund av den roll han spelade

¹⁷⁸ *Blekinge Läns Tidning* 2004-12-16 Förelås bli chef för den enda marinbasen; Försvarsbeslutet kan dröja till 2005; *Sydöstran* 2004-12-16 Mats Johansson väntar med att segerjubla.

¹⁷⁹ *Sydöstran* 2004-12-17 Kampen är äntligen över.

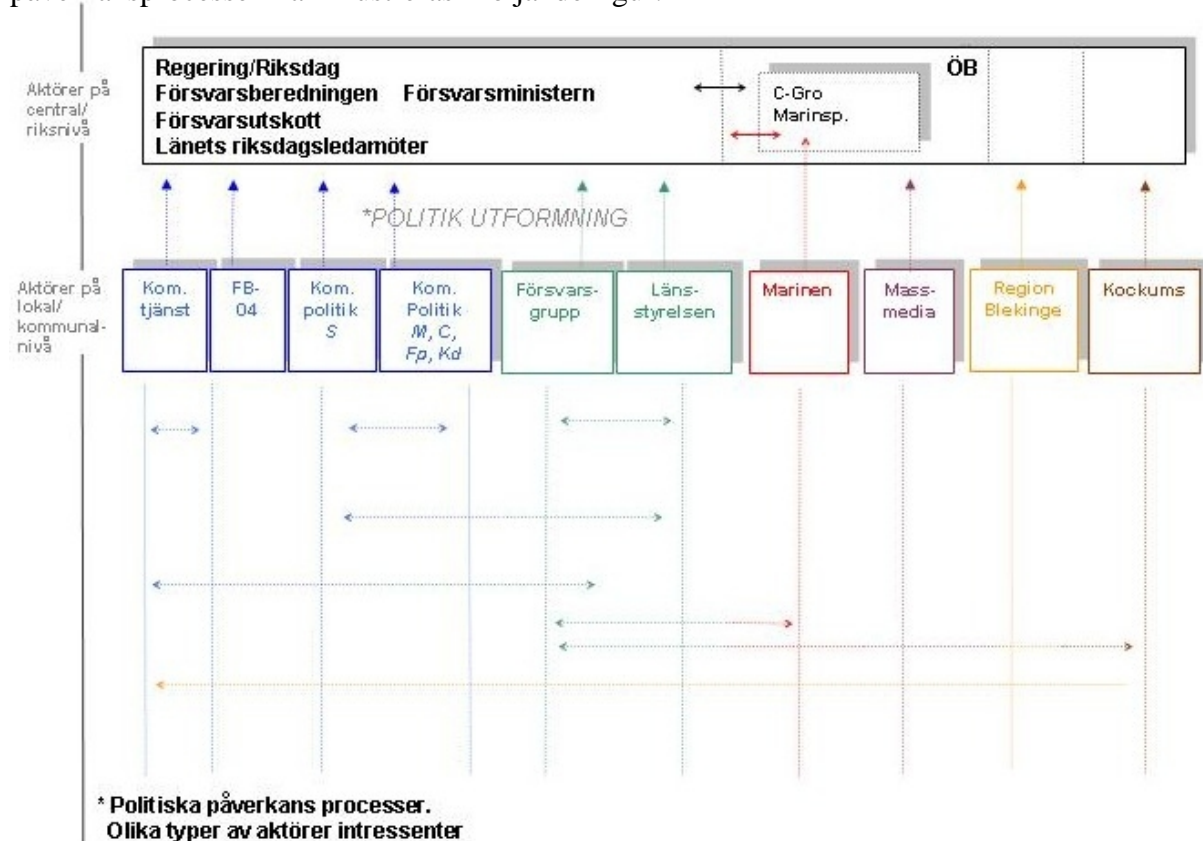
under det sista skedet vid KA2:s nedläggning för fyra år sedan. Parallellerna är tydliga och kan spåras till Johanssons starka ställning inom det socialdemokratiska partiet.

Händelseförloppet under november-december visar även riksdagspolitikernas dilemma att inte svika sina lokala väljare samtidigt som lojalitet mot den egna riksdagsgruppen avkrävs. De fyra vänsterpartister som hotar med att lägga ner sina röster får publicitet och sympatier från sina hemkommuner.

Efter votering i riksdagen antas regeringens försvarsproposition med 168 ja och 138 nej. ”Sveriges marinbas skall placeras i Karlskrona” blir härmed den hegemoniska diskursen i den dominerande offentligheten. Detta betyder dock inte att motdiskursen helt tystats. På den offentliga arenan skall det politiska beslutet tolkas, kontextualiseras och effektueras av Försvarsmakten. Konkurrensen om vilken diskurs som skall vara den hegemoniska är därför inte avgjord. Verkställandet av försvarsbeslut år 2004 tolkas därför som ett sätt för de lokala aktörerna att även fortsättningsvis hävda diskursen ”Sveriges marinbas skall placeras i Karlskrona”.

8. Rekonstruering av empirin och problematisering utifrån maktdiskurser

Försvarsbeslut 2004 föregås av en politisk process där ett stort antal aktörer representerar såväl samstämmiga som motstridiga intressen. Dessa förutsätts agera utifrån sin personliga övertygelse och tro på omgivningens bästa. Men aktörerna utsätts, liksom alla individer i samhället, för konstant påverkan och manipulation. Dessutom handlar aktörerna inom olika strukturer eller förutbestämda ramar, som sätter gränser för handlandet. Den politiska påverkansprocessen kan illustreras i följande figur:

Figur 8: Den politiska påverkansprocessen på central och lokal nivå

Ovanstående figur illustrerar komplexiteten i försvarsbeslut 2004. Aktörerna står i ett dialektiskt förhållande till varandra, det vill säga påverkar varandra ömsesidigt. I den politiska

processen är maktaspekten central på såväl makro- som mikronivå. Den politiska makten finns primärt på makronivå, i regering och riksdag där politiska beslut fattas. Det maktspel som utspelas i den öppna debatten tillhör offentligheten och handlar om texter i rapporter, betänkanden och försvarspropositionen. Nyhetssändningar, reportage och intervjuer är ytterligare en del i offentligheten, liksom politikerbesök och andra uppvaktningar. På såväl central som lokal nivå finns nyckelpersoner som kontrollerar vilken information som skall tillåtas läcka ut på den offentliga arenan, vem som skall delta i möten, besök och uppvaktningar etc. Nyckelpersonerna har även tillgång till personliga och informella kontaktnät för inhämtande och spridning av information, vilket bidrar till ökad möjlighet att överblicka försvarsbeslutsprocessen och kartlägga vilka prioriteringar som måste göras.

På lokal nivå har ett mindre antal kommunalpolitiker en framträdande roll. Den primära drivkraften i deras agerande är att värna om tillväxt och sysselsättning i den egna kommunen. Gemensamt för de lokala aktörerna är att de agerar var för sig, men även samverkar i olika konstellationer. Exempel på samverkansorgan är Fb04-gruppen samt Länsstyrelsens försvarsgrupp, vilka båda syftar till att skapa samstämmighet och trovärdighet såväl internt som externt. Framtagandet av en gemensam argumentsamling åskådliggör detta.

Maktutövning på ett mikroplan handlar om att möten människor emellan är en relation mellan krafter där varje styrkeförhållande ses som en maktrelation. Med detta synsätt existerar makt aldrig enskilt utan endast i relation till andra krafter. Överfört till försvarsbeslutet fanns ett sådant styrkeförhållande när försvarsministern bemöter kommunalpolitikerna i Karlskrona. Hennes motargumentation byggs upp kring att ägandeförhållandet vid Kockums AB är en av regionens svagheter.

Karlskronas kommunalpolitiker använder medvetet maktutövning på mikronivå när de utnyttjar varje tillfälle till att artikulera diskursen ”Sveriges marinbas skall placeras i Karlskrona”. Denna strategi blir tydlig vid ett flertal politikerbesök samt vid informella samtal under socialdemokraternas tillväxtkonferens, våren 2004. Maktstrategin är då att försöka påverka genom att lyfta fram bärande argument för Karlskrona.

Försvarsbeslut 2004 genomsyras av att den politiska maktutövningen sker inom olika strukturer eller förutbestämda ramar. Utformningen av försvarspolitik påverkas av det parlamentariska läget, partiopinionen, politiskt maktspel i kanslihuset, industriopinion, opinionspolitik samt internationell anpassning. Till försvarsbeslutets fastlagda ramar räknas exempelvis överbefälhavarens presentation av sitt underlag inför kommande försvarsbeslut, den första och andra uppvaktningen av försvarsministern, försvarsberedningens rapport, budgetuppgörelsen, framläggandet av försvarspropositionen, framläggandet av budgetpropositionen samt riksdagens beslut om försvarspropositionen. Kommunalpolitikernas strategiska planering styrs i stor omfattning av dessa ramar. Återkommande ställningstagande är vilka argument som är bärande, när och hur skall nyckelpersoner kontaktas, argument bemötas och information offentliggöras. Även bevakningen i media påverkades av den struktur inom vilken försvarsbeslutet var inbäddat. Antalet artiklar, ledare och insändare i lokalpressen speglar detta.

Struktur kan även relateras till partitillhörighet, som avkräver aktören att handla i enlighet med den majoritetsuppfattning som finns rörande försvarsfrågan inom det egna partiet. För de lokala socialdemokratiska politikerna innebär det en offentlig lojalitet gentemot regering och försvarsminister, en lojalitet som hade utmanats om försvarsbeslutet hade fått en ofördelaktig utgång för Karlskrona kommun. Partitillhörigheten medför även närhet till regeringsmakten med möjligheter att inhämta viktig information och kunna påverka. Lojaliteten mot det egna partiet är särskilt tydlig efter budgetuppgörelsen i juni 2004 när samarbetet mellan socialdemokraterna och centerpartiet upphör på såväl riksdags- som kommunal nivå.

På kommunal nivå verkar aktörerna inom en struktur som predicerar enighet kring den argumentation som vidmakthåller diskursen ”marinens huvudbas skall placeras i Karlskrona”.

Enighet som strategi ligger nära det som Mathiesen benämner kollektiv motmakt. Denna strategi valdes medvetet av de lokala aktörerna med förhoppningen om att kunna möta de krafter som verkade mot Karlskrona. I någon fråga hade dock de lokala aktörerna delade uppfattningar. Ett sådant exempel är inställningen att Karlskronas levande världsarv borde vara ett bärande argument. Oenigheten illustreras även med den arenaubrytning som kristdemokraternas gruppleddare manifesterade när han vid ett kommunfullmäktigesammanträde menade att Karlskronas tillväxt skulle gynnas om marinbasen lades ner. Härmed gjordes en utbrytning från den etablerade enigheten, något som bemöttes av såväl det egna partiet som andra ledamöter i kommunfullmäktige. Ytterligare en arenaubrytning är när kommunalrådet i Göteborg, Göran Johanssons, öppet kritiserar försvarspropositionens underlag, som han uppfattar som felaktigt eller manipulerat. Denna är särskilt intressant, eftersom Göran Johansson är ledamot i socialdemokraternas verkställande utskott. Explicit i denna position är inbyggda förväntningar om lojalitet gentemot partiet.

Inom den givna strukturen stod kommunalpolitikerna och representanterna för Sydkustens marinbas i ett ömsesidigt beroendeförhållande till varandra. Dessa aktörer verkade på olika arenor. Representanterna för Försvarsmakten bidrog med att ta fram faktaunderlag, tolka texter och ge information. Uppgiften var att beskriva verksamheten medan opinionsbildningen överlämnades till de kommunala politikerna. Aktörerna på den politiska arenan inriktade sig på att argumentera för Sydkustens marinbas utifrån starka sakargument, en strategi som innebar att regionalpolitiska intressen kunde kamoufleras.

Den första maktdimensionen så som den beskrivs av Dahl och Polsby är tydlig i denna studie. De lokala aktörerna har gått segrande ur den slutliga maktkampen gentemot Berga/Muskö och Haninge och Nynäshamns kommun vad gäller placeringen av Sveriges marinbas.

Försvarsbeslutsprocessen präglas av såväl öppna som dolda maktkamper. I den öppna maktkampen strävar de olika aktörerna efter att skapa bilden av "det rätta försvarsbeslutet." Hit räknas hävdandet av starka sakargument, bemötandet av motargument samt marininspektörens tolkning av försvarspropositionen. Till det öppna maktspelet hör även kommunalpolitikerns taktik att beskriva försvarspropositionen som ytterst gynnsam för Karlskrona samtidigt som representanter för marinen ger en mer pessimistisk bild. Motivet för det dolda maktspelet är detsamma som för det öppna, men med den skillnaden att denna maktutövning skapar osäkerhet, ryktesspridning och desinformation. Tidigt under våren 2004 väcks misstankar i lokalpressen om dolt maktspel i form av "mygel", "öarlighet" och "tjyv- och rackarspel" inom Försvarsberedningen, Regeringskansliet och Högkvarteret. Erfarenheterna vid nedläggningen av KA2 förstärker dessa farhågor. Osäkerheten om förekomsten av en dold agenda kan även tolkas utifrån Mathiesens motmaktstrategi informationsvridning. När information misstänks spridas utanför systemets gränser uppfattas det som ett allvarligt hot mot offentligheten. Presentationen av den preliminära förbandsnedläggningslistan i Tv 4 är ett exempel på när information läcker ut och sprids för tidigt i processen.

Säkerligen är insikten om ett dolt maktspel en förklaring till kommunalpolitikernas medvetna maktstrategi. För att möta eventuella dolda maktspel var taktiken att under hela försvarsbeslutsprocessen kontrollera och genom personliga kontaktnät söka och sprida egen information. De personliga nätverken inom regering och riksdag bidrog till att stärka kommunalpolitikernas möjligheter att påverka på central nivå.

Det dolda maktspelet blir även intressant sett ur ett byråkratiskt perspektiv där politikerns och tjänstemannens inflytande över politiska beslut problematiseras. Hur stor makt har exempelvis sakkunniga vid Försvarsdepartementet eller statssekreteraren över försvarsbeslutet? Ett alltför stort inflytande från tjänstemän är olyckligt, inte minst med tanke på att de inte är folkvalda.

Men även de kommunala politikerna utövade dolda maktspel när de vid inofficiella möten under försvarsbeslutsprocessen träffade försvarspolitikerna. Ytterligare en aspekt är när dolt maktspel övergår till öppet. Detta blev tydligt när kommunalpolitikerna valde tidpunkt för när information ansågs vara lämplig att sprida till lokalpress och annan massmedia. En tolkning är att syftet med denna strategi var att bilda opinion till fördel för socialdemokratisk politik. Förhållningssättet kunde även iaktas hos de kommunala oppositionspartierna.

Försvarsbeslutsprocessen kan även relateras till Lukes andra maktdimension; den osynliga makten. Maktspelet handlar då om kommunalpolitikernas möjligheter att påverka vem som skulle få vara med vid olika möten. Detta illustreras väl när de socialdemokratiska kommunalpolitikerna bjöd in oppositionspartierna till Fb04 gruppen. Ytterligare ett exempel är när centerpartiet inte längre sågs som samarbetsparter i försvarsfrågan.

Försvarsministerns roll under försvarsbeslutsprocessen är intressant, inte minst sett ur ett maktperspektiv. I mötet med Karlskronapolitikerna valde hon att föra diskussioner om försvarsbeslutet på en allmän nivå, att möta argument med att lyfta fram svagheter samt själv argumentera för Muskö/Haninge. I överensstämmelse med Mathiesens tankar om maktutövning är en rimlig tolkning att försvarsministern försökte markera sin överordning. En reflektion som dock måste göras är vilken reell makt försvarsministern faktiskt haft för utgången av försvarsbeslutet.

9. Slutdiskussion

Utformningen av Sveriges framtida försvarsmakt är ett av riksdagens viktigaste beslut under år 2004. Som alltid vid försvarsbeslut handlar debatten i stor utsträckning om vilka förband som skall läggas ned och hur stor summa som skall sparas. Intressant är då att ställa frågan varför försvarsbeslutsprocessen inte i större utsträckning centrerats kring försvarets framtida uppgifter. Särskilt med tanke på att det inom försvaret pågår en av de största militära reformer som Sverige genomfört i modern tid. Först när försvarets uppgifter klargjorts kan de ekonomiska förutsättningarna fastslås. En grundförutsättning i försvarsuppgörelsen har varit en bred partipolitisk uppgörelse mellan regeringen och oppositionen. Denna ansågs som viktig för trovärdigheten gentemot andra länder, för nationens egenvärde samt för skapandet av en parlamentarisk styrka. Av Försvarsberedningens rapport, publicerad i juni, framgår att en i det närmaste total politisk samstämmighet råder vad gäller försvarets inriktning med minskad budget som följd. Överbyggandet av partipolitiska motsättningar är särskilt angeläget, eftersom försvarspolitikerna måste vara långsiktigt stabila och inte påverkas av exempelvis regeringsbyten.

Händelseförloppet blev ett annat. I budgetuppgörelsen kom socialdemokraterna överens med miljöpartiet och vänsterpartiet om storleken på besparingen. Budgetuppgörelsen medförde att regeringen övergav en av grundförutsättningarna för att uppnå konsensus med den borgerliga alliansen. Samarbetet med centern övergavs då till förmån för miljöpartiet och vänsterpartiet. På lokal nivå skedde en parallellprocess. Initialt arbetade socialdemokraterna och centerpartiet på ett formaliserat sätt, ett samarbete som efter sommaren fick en mer informell karaktär. Den lokalpolitiska splittringen blev särskilt tydlig när socialdemokraterna riktade öppen kritik mot folkpartiets passivitet inför försvarsbeslutet. Folkpartiet uppfattade detta utspel som ett sätt för socialdemokraterna att vinna politiska poäng. Ytterligare en konsekvens blev att regeringen i september lade fram en minoritetsproposition. För att denna skulle kunna röstas igenom i riksdagen var stöd från miljöpartiet och vänsterpartiet nödvändigt. Budgetuppgörelsen gav båda dessa partier inflytande på försvars- och säkerhetspolitiska frågor, trots statsministerns tidigare försäkran om det motsatta.

In i det sista var det oklart om försvarspropositionen skulle vinna bifall eller röstas ner. Vänsterpartiets riksdagsgrupp spelade en vågmästarroll när de krävde att K4 i Arvidsjaur skulle få vara kvar och att helikopterverksamheten skulle utredas. Ytterligare en intressant infallsvinkel är att statsministern från början deklarerade att inga kompensationspaket skulle utdelas. Detta ställningstagande till trots tvingades regeringen i slutskedet att lova stöd till Arvidsjaur.

När regeringens försvarsproposition med klar majoritet antogs i riksdagen innebar det på operationell nivå att femton förband läggs ner medan fem omstruktureras. Försvaret kommer att ominriktas från föråldrat invasionsförsvar till ett modernt insatsförsvar där internationella insatser är en del. Terrorism skall dock främst bekämpas av polisen, trots att det kan finnas situationer när polisens kompetens och resurser behöver kompletteras. Frågor som då kan ställas är varför försvarets roll i samhället fortfarande är starkt traditionsbunden och varför demarkationslinjen mellan Försvarsmakten och polismakten måste vara så skarp. En återkommande uppfattning bland de personer som intervjuats i denna studie är att händelsen i Ådalen år 1931 varit en hämsko för utvecklingen av samarbetet mellan dessa båda myndigheter. Efter riksdagsbeslutet återstår en viktig politisk uppgift; nämligen att informera medborgarna om försvarets inriktning med nya uppgifter som följd.

I ett tidigt skede stod det klart att lokaliseringen av Försvarsmaktens grundorganisation inte skulle baseras på regionalpolitiska ställningstaganden utan att sakargumenten skulle vara avgörande. Så har också skett bland annat i den argumentationslista som framtagits av tjänstemän inom Karlskrona kommun. Det går dock inte att bortse från att de regionalpolitiska intressena måste ha varit en stark drivkraft för kommunalpolitikerna där kravet på handlingskraft varit såväl explicit som implicit från kommuninvånarnas sida. I Karlskrona finns en allmän medvetenhet om marinens betydelse för lokalsamhället. Örlogsstadens marina historia, det levande världsarvet, förankringen i idrottsrörelser, loger och inte minst ett stort antal arbetstillfällen är exempel på denna betydelse. Försvarsfrågans vikt för Karlskrona kan även relateras till att de båda lokaltidningarna under försvarsbeslutsprocessen publicerade 352 inslag. Erfarenheterna från det förra försvarsbeslutet, då KA2 lades ner, bidrog säkerligen även till insikter om allvaret i situationen. Sett ur ett lokalt, socialdemokratiskt perspektiv måste utfallet av försvarsbeslutet vara av central betydelse inför valet år 2006. Under försvarsbeslutsprocessen har socialdemokraternas starka ställning i Karlskrona kommunfullmäktige samt landshövdingens relation till statsminister Göran Persson i egenskap av tidigare skolminister i hans regering varit av betydelse. Sammantaget med det faktum att Sveriges regering är socialdemokratisk har dessa sakförhållanden säkerligen bidragit till ett positivt utfall av försvarsbeslutet för Karlskronas del.

Försvarsbeslut 2004 verkställs av Försvarsmakten, vilket innebär att det är människor med olika tolkningsbas som ska effektuera nya förutsättningar och givna direktiv. Ett tydligt exempel på detta är bibehållen verksamhet vid Muskövarvet, trots beslut om nedläggning i det förra försvarsbeslutet. Riksdagsbeslutet betyder således inte att kommunalpolitiker kan sluta vara offensiva i försvarsfrågan. Tvärtom måste de fortsätta agera med målet att hålla den nya diskursen ”Karlskrona är Sveriges marinbas” levande.

Referenser

Litteratur

- Ambjörnsson, Fanny. (2004). *I en klass för sig*. Stockholm: Ordfront Förlag.
- Bachrach, Peter. Baratz, M. S. (1962). Two Faces of Power. *American Political Science Review*. (56), 947-952.
- Barnes, Barry. (1993). How to do the Sociology of Knowledge. I *Danish Yearbook of Philosophy*, vol 28:7-23. Köpenhamn: Museum Tusculanum Press.
- Bryman, Alan. (2002). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber AB.
- Dahl, Robert. (1963). (1963). *Modern Political Analysis*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
- Foucault, Michele. (1972). *Vetandets arkeologi*. Lund: Cavefors.
- Hall Stuart & Gieben, Bram (Eds.) (1992). *Formations of Modernity*. Cambridge: Polity Press.
- Lukes, Steven. (1974). *Power. A Radical Review*. London: Macmillan Inc London: Macmillan Inc.
- Lukes, Steven. (1977). *Power and Structure Essays in Social Theory*. London: Macmillan Inc.
- Lukes, Steven. (1979). On the Reality of Power. In S.C. Brown (Eds.), *Philosophical Disputes in the Social Sciences*. Hassocks: Harvester.
- Lukes, Steven. (1986). *Power*. Oxford: Basil Blackwell.
- Lübecke, Poul. (1988).. *Filosoflexikonet*. Stockholm: Forum.
- Mathiesen, Tomas. (1978). *Makt och motmakt*. Göteborg: Bokförlaget Korpen.
- Polsby, Nelson. (1963). *Community, Power and Political Theory*. New Haven : Yale University Press.
- Regeringens proposition 2003/04:1 Utgiftsområde 6. Försvar samt beredskap mot sårbarhet.*
- Sahlin, Ingrid. (1999). Diskursanalys som sociologisk metod. I Katarina Sjöberg (Red.), *Mer än kalla fakta. Kvalitativ forskning i praktiken* Lund: Studentlitteratur.
- Stålvant, Carl-Einar. (1996). *Politik och försvarsbeslut. Aspekter på offentligt beslutsfattande och några redskap för politisk analys*. Stockholm: Försvarshögskolan.

Dokument

Försvarsberedningen Ds 2003:8 *Säkrare grannskap – en osäker värld.*

Försvarsberedningen Ds 2003:34 *Vårt militära försvar – vilja och vägval.*

Försvarsberedningen Ds 2004:30 *Försvar för en ny tid.*

Försvarshögskolan. (2004). *Kompendium i Marin taktik.*

Försvarsmakten. (2004). *Fakta om Försvarsmakten.*

Garnisonsplan Karlskrona (2004).

Karlskrona kommun. (2004). *Argument inför 2004 års försvarsbeslut*, Fb04: 2004-02-17

Karlskrona kommun. (2004). *Karlskrona kommuns redovisning inför Försvarsminister Leni Björklund.*

Länsstyrelsen Blekinge län. (2004). *För försvaret i Blekinge – inför 2004 års riksdagsbeslut om Försvarsmaktens framtid.*

Länsstyrelsen Blekinge län. (2004). *För försvaret i Blekinge – inför 2004 års riksdagsbeslut om Försvarsmaktens framtid.*

Tidningar

Blekinge Läns Tidning 2004-02-28--2004-12-18

Sydöstran 2004-02-28--2004-12-18

Internetkällor

<http://www.fmlog.mil.se/article> 2004-10-24

<http://www.Fomusc.mil.se/mmk>. 2004-11-16

<http://www.forsvarsberedningen.gov.se> 2004-10-21

<http://www.hkv.mil.se>. 2004-10-27

<http://www.hkv.mil.se> 2004-11-17.

http://www.karlskrona.se/templates/Page____18867.aspx. 2004-03-30.

<http://www.marinbs.mil.se>. 2004-10-29

<http://www.marinen.mil.se>. 2004-10-29 2004-11-16

<http://www.mds.mil.se/blekingegruppen/>. 2004-11-16.

<http://www.mil.se/index.php?c=news&id=20032> 2004-03-10.

http://www.mil.se/attachments/fortsatt_reformering.pdf 2004-03-10.

http://www.mil.se/attachments/bu05_bil_3_minus6.pdf 2004-03-10.

<http://www.microsoftmigrering.karlskrona.se/sites/forsvarsbeslut04/default.aspx> 2004-03-28.

<http://www.riksdagen.se> 2004-10-20

Ledamöter i Försvarsberedningen

Bilaga A

Ordförande och ledamöter

Riksdagsledamot Håkan Juholt (s) ordförande

Riksdagsledamot Tone Tingsgård (s)

Riksdagsledamot Ola Sundell (m)

F.d. riksdagsledamot Lennart Rohdin (fp)

Riksdagsledamot Else-Marie Lindgren (kd)

F.d riksdagsledamot Anders Svärd (c)

Riksdagsledamot Berit Jóhannesson (v)

F.d riksdagsledamot Annika Nordgren (mp)

Sakkunniga

Departementsråd Michael Koch, Finansdepartementet

Utrikesråd Olof Skoog, Utrikesdepartementet

Departementsråd Claes Kring Justitiedepartementet

Experter

Generallöjtnant Hans Berndtsson, Försvarsmakten

Stabschef Fredrik Hassel, Krisberedskapsmyndigheten

Kansliråd Ellinor Hammarskjöld, Utrikesdepartementet

Sekretariat

Departementsråd Michel Mohr, huvudsekreterare

Ämnesråd Ola Hedin, biträdande huvudsekreterare

Departementsekreterare Per Gundmark, sekreterare

Departementsekreterare Anja Stegen, sekreterare

Assistent Anders Jacobsson

Ledamöter i Försvarsutskottet

Bilaga B

Ordförande

Eskil Erlandsson (c)

Vice ordförande

Tone Tingsgård (s)

Ledamöter

Håkan Juholt (s)

Ola Sundell (m)

Allan Widman (fp)

Ola Rask (s)

Michael Hagberg (s)

Erling Wälivaara (kd)

Berit Johannesson (v)

Berndt Sköldestig (s)

Rolf Gunnarsson (m)

Britt-Marie Lindkvist (s)

Heli Berg (fp)

Åsa Lindestam (s)

Karin Enström (m)

Peter Jonsson (s)

Lars Ångström (mp)

Suppleanter

Marie Nordén (s)

Christer Skoog (s)

Carl-Axel Roslund (m)

Eva Flyborg (fp)

Birgitta Ahlqvist (s)

Rune Berglund (s)

Else-Marie Lindgren (kd)

Karin Thorborg (v)

Kerstin Engle (s)

Patrik Norinder (m)

Gunilla Carlsson (s)

Runar Patriksson (fp)

Claes Västerteg (c)

Mikael Damberg (s)

Lars Lindblad (m)

Inger Lundberg (s)

Åsa Domeij (mp)

Rigmor Stenmar (c)

Mikael Johansson (mp)

Nils-Göran Holmqvist (s)

Dan Ohlsson, departementsråd

Monica Lundberg, ämnesdepartementssekreterare, Finansdepartementet

Mårten Sundmark, departementssekreterare

Göran Gunnarsson, generallöjtnant

Carol Paraniak, överste

Bo Bengtsson, överste

Mats Johansson
Christian Mattisson
Gertie Olsson
Magnus Johansson
Ewa Lengstedt
Sven-Olof Petersson (c)
Mats Lindbom (c)
Kent Lewén (fp)
Karl-Gösta Svensson (m)
Tommy Ohlsson (kd)
Anna-Lena Cederström
Roger Lindberg
Bo Johansson
Peter Adaktusson
Annelie E. Malmström
Ulla Nelson
Ingrid A. Swennegren
Anders Englund
Tore Almlöv
Liliann Bjerström
Ivar Wenster

Länsstyrelsen i Blekinges försvarsgrupp

Bilaga E

Ingegerd Wärnerson
Ulf Kjellgren
Mats Johansson (s)
Magnus Johansson (s)
Christer Skoog (s)
Göran Göransson
Johnny Gylling (kd)
Heli Berg (fp)
Sven-Olof Petersson (c)
Bo Klingvik
Hans-Erik Fröberg

Försvarsbeslutsprocessen 2004

Bilaga F

	V. 1	
	V. 2	Januari
	V. 3	
	V. 4	
30/1 - Försvarsutskottet besöker Karlskrona	V. 5	
4/2 - Bildandet av gruppen Försvarsbeslut-04 (Fb-04)	V. 6	Februari
	V. 7	
	V. 8	
24/2 - Jonas Mård besöker Karlskrona	V. 9	
4/3 - AgGRO besöker Karlskrona	V. 10	Mars
	V. 11	<ul style="list-style-type: none">▪ AgGRO påbörjar arbetet med att ta fram ett förslag till ny grundorganisation inom Försvarsmakten▪ Heli Berg (fp) och Allan Vidman (fp) besöker Karlskrona▪ Länsstyrelsen presenterar dokumentet "<i>För försvaret i Blekinge. Inför 2004 års riksdagsbeslut om försvarsmaktens framtid</i>"
	V. 12	

25/3 - Gunnar Hökmark (m) besöker marinbasen och F17	v. 13	Mars...
27/3 - Uppvaktning av försvarsminister Leni Björklund (s)		
29/3 - Anders Svärd (c) besöker Karlskrona	v. 14	
30/3 - Karl Leifland besöker Marinbasen i Karlskrona		
	v. 15	April
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Eskil Erlandsson (c), ordförande i Försvarsutskottet besöker Karlskrona ▪ Tone Tingsgård (s) vice ordförande i Försvarsutskottet besöker
15/4 - Migrationsminister Babro Holmberg besöker Karlskrona	v. 16	
16/4 -18/4 - Kommunalpolitikerna i Karlskrona besöker Socialdemokraternas tillväxtkonferens		
	v. 17	
27/4 - Försvarsminister Leni Björklund (s) besöker Karlskrona och Ronneby		
29/4 - Infrastruktursministern Ulrika Messing (s) besöker Karlskrona	v. 18	
30/4 - Kompletterande underlag lämnas av Försvarsmakten om personalförsörjningssystem, övningsverksamhet samt materieförsörjning		
		Maj
3/5 - Lars Ångström (mp) besöker Karlskrona	v. 19	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kulturminister Marita Ulvskog (s) besöker Karlskrona ▪ Göran Persson (s) och Christer Adelsbo (s), riksdagsmän från Skåne, besöker Karlskrona ▪ Länsarbetsnämnden presenterar dokumentet "<i>Inför försvarsbeslut 2004. Arbetsmarknadseffekter vid en total nedläggning av försvarsmaktens militära verksamhet i Blekinge Län</i>"
9/5 -10/5 - Försvarsutskottets s-grupp besöker Karlskrona		
11/5-12/5 - Arbetsmarknadsutskottet besöker Länsstyrelsen i Blekinge	v. 20	
12/5 - Kommunens försvarsgrupp, Fb04-gruppen, sammanträder		
21/5 - Håkan Juholt (s) talar vid Marinens dag i Karlskrona	v. 21	
25/5 - Mats Johnsson (s) och Sven-Olof Pettersson (c) skickar ett öppet brev angående Marinbasen i Karlskrona till försvarsminister Leni Björklund (s) och försvarsutskottets ordförande Eskil Erlandsson	v. 22	

1/6 - Försvarsberedningen lämnar sin rapport " <i>Försvar för en ny tid</i> "	v. 23	
2/6 - Länsstyrelsen försvarsgrupp sammanträder	v. 24	Juni
		▪ Berit Johannesson (v) besöker Karlskrona
18/6 - Mats Johansson (s), Magnus Johansson (s), Sven-Olof Pettersson (c), Kerstin Andersson (s) samt Jonny Gylling (kd) träffar Håkan Juholt (s) och Anders Svärd (c), riksdagshuset.	v. 25	
19/6 - Leni Björklund (s) och Eskil Erlandsson (c) svarar i Blekinge Läns Tidning på Mats Johnssons och Sven-Olof Petterssons (c) öppna brev	v. 26	
29/6 - Kommunens försvarsgrupp Fb-04 sammanträder	v. 27	
	v. 28	Juli
15/7 - Statsminister Göran Persson (s) besöker inofficiellt landshövdingen i Blekinge	v. 29	
	v. 30	
	v. 31	

	V. 32	
	V. 33	Augusti
21/8 - Uppvaktning av försvarsminister Leni Björklund (s)	V. 34	
23/8 - Göran Hägglund (kd) besöker Karlskrona	V. 35	
27/8 - Mats Johansson (s), Magnus Johansson (s), Sven-Olof Pettersson (c) träffar Anders Svärd (c) och Håkan Juholt (s)	V. 36	
29/8 - Anders Svärd (c) och Håkan Juholt (s) närvarar vid Flygets dag i Kallinge	V. 37	September
9/9 - Regeringskansliets hemliga lista över nedläggnings hotade regementen offentliggörs	V. 38	
13/9 - Försvarspropositionen presenteras för Försvarsutskottets s-grupp	V. 39	
13/9 - Länsstyrelsens försvarsgrupp sammanträder	V. 40	
17/9 - Regeringen väljer att inte presentera försvarspropositionen utan fortsätter att förhandla med de borgerliga partierna		
21/9 - Samordningsminister Per Nuder (s) besöker Boverket i Karlskrona		
22/9 Försvarspropositionen presenteras för Försvarsutskottet		
23/9 - Försvarsminister Leni Björklund (s) presenterar propositionen för regeringen		
24/9 - Regeringen lägger fram en minoritetsproposition		

	V. 41	
	V. 42	Oktober
	V. 43	<ul style="list-style-type: none"> Marininspektör Jörgen Eriksson uttalar sig om innehållet i försvarspropositionen
	V. 44	
29/10 - Regeringen drar tillbaka försvarspropositionen 29/10 - Regeringen presenterar en ny försvarsproposition där beslutsrätten läggs hos riksdagen	V. 45	
	V. 46	November
9/11 - Brev till Försvarsutskottet från landshövdingen Ingegerd Wärnersson	V. 47	
	V. 48	

3/12 - Den nya Garnisonsplanen för Karlskrona presenteras

7/12-10/12 - Ovisshet om försvarspropositionen ska röstas igenom i riksdagen

16/12 - Riksdagen fattar beslut om att marinens centrum ska ligga i Karlskrona

V. 49
V. 50
V. 51
V. 52
V. 53

December

- Göran Johnsson (s) kommunalråd i Göteborg kritiserar underlaget till försvarspropositionen

FÖRSVARSBESLUT 2004

**FÖRSVARSBESLUTSPROCESSEN SETT UR ETT
KOMMUNALPOLITISKT PERSPEKTIV**

Gunilla Albinsson, Kerstin Arnesson

